

Kunnskapsgrunnlag

Scenarioanalyse:

Kan Nordhordland knekke Vestlandskoden?

26.02.2021

Innhold

1 Introduksjon

2 Nordhordland i dag

Snapshot

Næringsanalyse på aggregert nivå

Historisk næringsanalyse

Kommunene i Nordhordland

Case-studie: Fensfjordens betydning

3 Neste trekk

Omstilling i regionen

Nye muligheter

Barrierer

Scenariomodeller 2021-2025

4 Oppsummering og anbefalinger

Handlingsrom, struktur og organisering

Anbefalinger mot Nordhordland 2.0

5 Vedlegg

Metode

Referanseliste

Appendiks

Kort om oppdraget og kunnskapsgrunnlaget

1

Om oppdraget

Kunnskapsgrunnlaget er bestilt av regionrådet i Nordhordland som et ledd i å bryte ned Vestlandsscenarioene til region Nordhordland. Kunnskapsgrunnlaget skal videre anvendes i utvikling av næringsstrategier og planer på regionalt og kommunalt nivå og gi bedrifter i regionen verdifullt innsyn som kan brukes i deres strategiprosesser. Kunnskapsgrunnlaget er etablert for 8 kommuner (Alver, Austrheim, Masfjorden, Modalen, Gulen, Fedje, Osterøy og Vaksdal) som totalt inngår i region Nordhordland. EY ønsker også å takke intervjuobjektene for deres bidrag.

2

Tema

Rapporten knytter sammen eksisterende kunnskap om næringslivet, særtrekk ved Nordhordland, informasjon om hvordan Nordhordland er påvirket av den pågående covid-19-krisen og oljeprisfallet, samt megatrender som vil påvirke regionen på lengre sikt. Rapporten ser bredt på Nordhordland, men har et spesifikt fokus på industrinæringene i regionen.

3

Scenario

Det er utviklet 4 scenarioer som beskriver Nordhordlands næringsliv- og sysselsettingsutvikling frem mot 2025 hvor utfallsrommene defineres ut fra hvordan næringenes konkurranseposisjon kan utvikle seg. Scenarioene er definert som foretrukket, fremskrevet og uønsket fremtid. I tillegg er det definert et fjerde scenario «wild card», som er basert på foretrukket scenario men inkludert realisering av batterifabrikk. Scenarioene er utviklet på næringsnivå for regionen og er ikke brutt ned på kommunalt nivå.

4

Resultat og neste steg

Utfallsrommet mellom scenarioene er stort, og hensikten er å skape en forståelse og debatt om hva som er de neste stegene Nordhordland må ta for å nå foretrukket fremtid. Rapporten konkluderer med hvilke nye verdikjeder Nordhordland bør ta en ledende posisjon i, en oversikt over forretningsmuligheter i disse verdikjedene og barrierer vi må forserer for å kunne realisere disse.

Innledning

Kan Nordhordland knekke Vestlandskoden?

- Det er få regioner på Vestlandet som er så grundig kartlagt som Nordhordland. Det har vært gjennomført mange studier og rapporter om verdiskapning, ringvirkninger, mangel på kvalifisert kompetanse og behov for omstilling i regionen.
- I løpet av de første månedene av 2020 ble det klart at gryende optimisme i de fleste bransjer på Vestlandet ble snudd på hodet. Covid-19 og historisk lav oljepris skapte en panikkartet situasjon utover våren, oljeselskapene trakk på bremsen og flere næringer ble rammet av umiddelbart etterspørselssjokk. Den giftige cocktailen har gitt en ny betydning av ordet omstilling og selskaper i alle bransjer har over natten testet og implementert nye forretningsmodeller, produkter og tjenester for å identifisere nye inntektskilder. Vi har fått midlertidige og permanente endringer når samfunnet returnerer til en ny normal, og fortsatt vet vi ikke når det blir.
- Nordhordland har vært og er en stabil region som i liten grad blir negativt påvirket av kriser. Dette viser tall fra både finanskrisen i 2008/09 og oljekrisen i 2014/15. I 2020 ble Nordhordland på lik linje med alle regioner og fylker rammet av Covid-19 samt lav oljepris, men effekten målt i ledighetsutvikling har foreløpig vist seg begrenset.
- Nordhordland er en felles bo- og arbeidsmarkedsregion basert på industri med en verdiskapningsmotor konsentrert rundt Fensfjordbassenget. Aktivitetsnivået har vært og er knyttet til olje og gass som igjen har skapt store ringvirkninger, samfunnsbidrag og høy kjøpekraft. Store deler av aktiviteten rundt Fensfjordbassenget er knyttet til logistikk, vedlikehold og prosessering. Disse segmentene er mer stabil og er vesentlig mindre eksponert for svingninger enn prosjektorienterte deler av verdikjeden. Stabiliteten i næringen i regionen har også medført at det i liten grad har vært behov for omstilling til nye næringer.
- *Vestlandsscenarioene 2020* viste et stort potensielt utfallsrom i verdiskapning og fremtidig sysselsettingsgrad på lang sikt. I Nordhordland er man i større grad eksponert og bygget rundt en ensidig næringsstruktur som skaper en større sårbarhet. Scenariene i dette kunnskapsgrunnlaget viser at omstillingsbehovet vil være stort for å sikre fremtidig veksttakt i tråd med regionens historiske vekst siste 5 år.
- Det er lite som tyder på videre vekst i oljeindustrien i Vestland og Nordhordland selv om industrien har komparative fortrinn som lave produksjonskostnader og lavt fotavtrykk relativt sett. I Nordhordland kan en forvente lavere aktivitetsnivå i industrien nesten uansett hvilket scenario en tar utgangspunkt i og det vil være kritisk å lykkes med å bygge nye arbeidsplasser i nye grønne industrier parallelt med kontinuerlig omstilling av eksisterende industri. Reguleringer som EUs Green Deal og den nye taksonomien, CO2 avgifter og fremvoksende grønne anskaffelseskrav vil presse frem at nye løsninger må utvikles og teknologisk taktskifte vil presse frem stadig større krav til produksjonseffektivitet og nye salgsmodeller.
- Svært få regioner har så ambisiøse planer om ny grønn næringsutvikling og nye arbeidsplasser som Nordhordland, men det vil være svært krevende å realisere. Det er mange barrierer som må forseres innenfor blant annet infrastruktur, attraktivitet og en erkjennelse om at denne gangen er det annerledes. Tett offentlig/privat samarbeid og nye partnerskapsmodeller vil være kritiske suksessfaktorer for å lykkes både med å tiltrekke seg nye lokomotiver som batterifabriker, men også i omstilling av eksisterende industri for å sikre fremtidig konkurransekraft.
- Greenspot Mongstad er et initiativ som er bredt forankret og som kan bidra til å knekke Nordhordlandskoden i praksis. Hvis vi ser på hele Nordhordland har regionen et stort verdiskapingspotensial innenfor alle «ocean industries» og forutsetninger for å bli den ledende «hav møter land» regionen drevet av ny industriutvikling bygget på ryggen av eksisterende industri. For å lykkes med å ta en slik posisjon vil det være en forutsetning med felles strategi og målbilde for ny verdiskapning i regionen, klare føringer og forpliktende samarbeid der det er verdiskapende å ha det. Konkurransen er ikke mellom kommunene i regionen, det er mellom denne regionen, andre regioner og på internasjonale arenaer.

Innledning

Kan Nordhordland knekke Vestlandskoden?

- Det er få regioner på Vestlandet som er så grundig kartlagt som Nordhordland. Det har vært gjennomført mange studier og rapporter om verdiskapning, ringvirkninger, mangel på kvalifisert kompetanse og behov for omstilling i regionen.
- I løpet av de første månedene av 2020 ble det klart at gryende optimisme i de fleste bransjer på Vestlandet ble snudd på hodet. Covid-19 og historisk lav oljepris skapte en panikkartet situasjon utover våren, oljeselskapene trakk på bremsen og flere næringer ble rammet av umiddelbart etterspørselssjokk. Den giftige cocktailen har gitt en ny betydning av ordet omstilling og selskaper i alle bransjer har over natten testet og implementert nye forretningsmodeller, produkter og tjenester for å identifisere nye inntektskilder. Vi har fått midlertidige og permanente endringer når samfunnet returnerer til en ny normal, og fortsatt vet vi ikke når det blir.
- Nordhordland har vært og er en stabil region som i liten grad blir negativt påvirket av kriser. Dette viser tall fra både finanskrisen i 2008/09 og oljekrisen i 2014/15. I 2020 ble Nordhordland på lik linje med alle regioner og fylker rammet av Covid-19 samt lav oljepris, men effekten målt i ledighetsutvikling har foreløpig vist seg begrenset.
- Nordhordland er en felles bo- og arbeidsmarkedsregion basert på industri med en verdiskapningsmotor konsentrert rundt Fensfjordbassenget. Aktivitetsnivået har vært og er knyttet til olje og gass som igjen har skapt store ringvirkninger, samfunnsbidrag og høy kjøpekraft. Store deler av aktiviteten rundt Fensfjordbassenget er knyttet til logistikk, vedlikehold og prosessering. Disse segmentene er mer stabil og er vesentlig mindre eksponert for svingninger enn prosjektorienterte deler av verdikjeden. Stabiliteten i næringen i regionen har også medført at det i liten grad har vært behov for omstilling til nye næringer.
- *Vestlandsscenarioene 2020* viste et stort potensielt utfallsrom i verdiskapning og fremtidig sysselsettingsgrad på lang sikt. I Nordhordland er man i større grad eksponert og bygget rundt en ensidig næringsstruktur som skaper en større sårbarhet. Scenariene i dette kunnskapsgrunnlaget viser at omstillingsbehovet vil være stort for å sikre fremtidig veksttakt i tråd med regionens historiske vekst siste 5 år.
- Det er lite som tyder på videre vekst i oljeindustrien i Vestland og Nordhordland selv om industrien har komparative fortrinn som lave produksjonskostnader og lavt fotavtrykk relativt sett. I Nordhordland kan en forvente lavere aktivitetsnivå i industrien nesten uansett hvilket scenario en tar utgangspunkt i og det vil være kritisk å lykkes med å bygge nye arbeidsplasser i nye grønne industrier parallelt med kontinuerlig omstilling av eksisterende industri. Reguleringer som EUs Green Deal og den nye taksonomien, CO2 avgifter og fremvoksende grønne anskaffelseskrav vil presse frem at nye løsninger må utvikles og teknologisk taktskifte vil presse frem stadig større krav til produksjonseffektivitet og nye salgsmodeller.
- Svært få regioner har så ambisiøse planer om ny grønn næringsutvikling og nye arbeidsplasser som Nordhordland, men det vil være svært krevende å realisere. Det er mange barrierer som må forseres innenfor blant annet infrastruktur, attraktivitet og en erkjennelse om at denne gangen er det annerledes. Tett offentlig/privat samarbeid og nye partnerskapsmodeller vil være kritiske suksessfaktorer for å lykkes både med å tiltrekke seg nye lokomotiver som batterifabriker, men også i omstilling av eksisterende industri for å sikre fremtidig konkurransekraft.
- Greenspot Mongstad er et initiativ som er bredt forankret og som kan bidra til å knekke Nordhordlandskoden i praksis. Hvis vi ser på hele Nordhordland har regionen et stort verdiskapingspotensial innenfor alle «ocean industries» og forutsetninger for å bli den ledende «hav møter land» regionen drevet av ny industriutvikling bygget på ryggen av eksisterende industri. For å lykkes med å ta en slik posisjon vil det være en forutsetning med felles strategi og målbilde for ny verdiskapning i regionen, klare føringer og forpliktende samarbeid der det er verdiskapende å ha det. Konkurransen er ikke mellom kommunene i regionen, det er mellom denne regionen, andre regioner og på internasjonale arenaer.

Mye tyder på at industriregionen Nordhordland må gjennom en overgang til et mer diversifisert næringsliv

50 000

færre arbeidsplasser i olje- og gassnæringen
innen 2030
(Perspektivmeldingen 2021)

~ 100 %

økning i investeringer i fornybar energi fra \$235
milliarder i 2010 til \$500 milliarder i 2020
(Bloomberg, Energy Transition Investment Trends 2021)

250 000

nye jobber må skapes i privat sektor de neste
ti årene
(NHO, Våre neste trekk 2020)

Sentrale drivere som vil påvirke retningen mot versjon 2.0 av industriregion Nordhordland

Sirkulærøkonomi

EU og Norge skal legge om fra lineær til sirkulær økonomi. I dag er verdensøkonomien kun 8,6 % sirkulær og Norge kun 4 %. Det vil ligge stort potensial i business to business elementet av sirkulærøkonomi rundt f.eks. industriparkene for å øke attraktivitet og redusere kostnadskurver for nyetableringer.

Dekarbonisering

Vestland har besluttet en visjon om nullutslipp i 2030. EU har besluttet 55% CO2 reduksjonen innen 2030. Vi vil produsere 65% mindre olje og gass i 2050. Energieffektivitet, fornybar energi, elektrifisering og lagring vil vokse, men vi trenger skalering av både CCS og CCU for å lykkes.

Industriell robotisering

Automasjonsgraden i internasjonal industri viser store variasjoner, Norge ligger lavt på denne oversikten. Våre naboer har 5 ganger så høy robottetthet og det er forventet at investeringer i automatisering vil øke de neste årene pga. krav om kostnadseffektiv produksjon og logistikk.

Crossover innovasjoner og bransjeglidninger

Store deler av energiovergangen mot nullutslippssamfunnet krever teknologi og kompetanse fra oljenæringen. Grunnteknologi utviklet i oljenæringen kan brukes for å etablere og forbedre prosesser i tilstøtende havnæringer. Vi vil se helt nye konstellasjoner.

Energitransformasjon

For å lykkes med dekarbonisering vil vi trenge hele verktøykassen av teknologiske innovasjoner som CCS, CCU og innføring av nye rene energibærere. Batteriteknologi, hydrogen, havvind, bærekraftig jet-fuel vil alle være store satsningsområder innen transport og prosessindustri, men vil være svært krevende å implementere da det krever endring av hele verdikjeder.

Digitalisering

Teknologier og ferdigheter innen 3D printing, kunstig intelligens, maskinlæring, 5G og internet of things vil være trender i industriell utvikling. Digitalisering og nye forretningsmodeller innen salg, distribusjon og partnerskap er generiske trender som vil påvirke hele næringslivet.

Driverne vil føre til et skifte i næringslivsdynamikken

Fra olje og gass til X

Oljeservice blir energiservice og næringen vil gradvis få økt andel av omsetningen inn mot nye næringer. Bedrifter i hele regionen har tatt tak i grønn konkurransekraft.

Færre manuelle operasjoner krever færre sysselsatte

Ny industrielle satsninger skaper færre direkte arbeidsplasser da fokus er på helautomatiserte anlegg og prosesser. Vil kreve et kompetanseskift.

Eksisterende industri blir presset på marginer og må kontinuerlig effektivisere driften for å være konkurransedyktig.

Nye konstellasjoner og bransjeoverskridinger

Nye samarbeidskonstellasjoner vil settes sammen av aktører på tvers av bransjer for å kunne etablere nye verdikjeder.

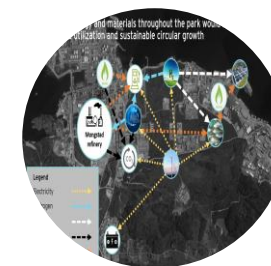
Større bo- og arbeidsmarked

Covid-19 har medført et digitalt kvantesprang og fleksibilitet vil bli permanent. Dette kan skape økt attraktivitet for distrikter som kan knyttes enda tettere med f.eks. Bergensregionen og skape en vinn-vinn-situasjon.

Nye aktører med store planer

I enkelte segmenter som hydrogen og landsbasert oppdrett vil helt ukjente og nye aktører drive utviklingen.

Industrielt samarbeid og synergifokus

Sirkulærøkonomi vil endre verdikjeder, kunde- og leverandørforholdet og skape nye industrielle muligheter. Infrastruktur må tilrettelegges og vi vil se en dreining mot å utnytte restråstoffer, spillvarme og Co2 for å bygge nye produkter.

Illustrasjonsfoto: UNESCO/Eivind Senneseth

2

Nordhordland i dag

Snapshot

Næringsanalyse på aggregert nivå

Historisk næringsanalyse

Kommunene i Nordhordland

Case-studie: Fensfjordens betydning

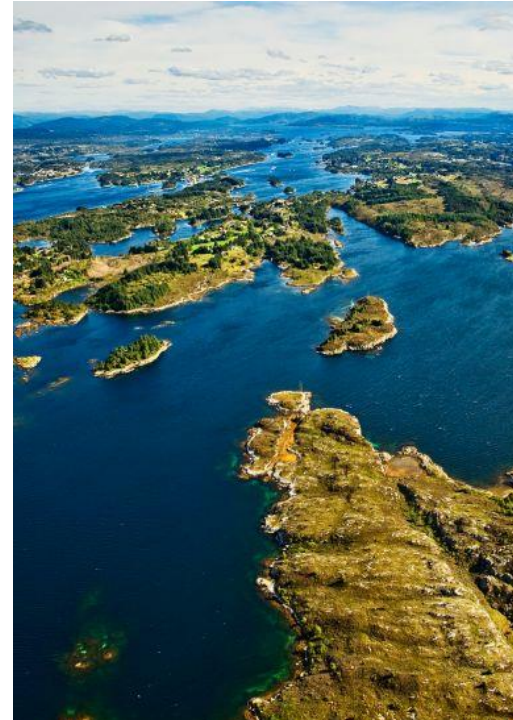

Tilbake til kapitteloversikt

8 kommuner
med et totalt
areal på
3 281 km²

Totalt bor det
49 160
personer i
region
Nordhordland
, Alver
kommune er
størst målt i
antall
innbyggere

Norges første
UNESCO
biosfæreområde
for bærekraftig
utvikling

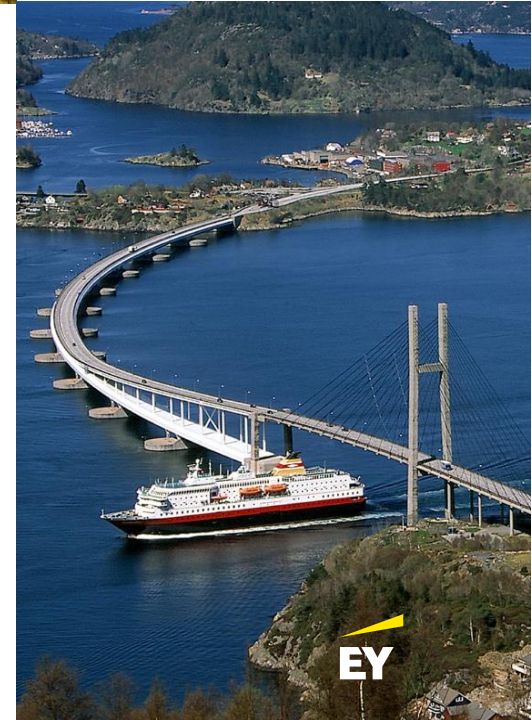

Regionsenteret
ligger i Knarvik

Kraftkommuner

27. Masfjorden
29. Vaksdal
38. Modalen

817 selskaper
med to eller
flere
sysselsatte
registrert i
Nordhordland

13 507
sysselsatt i
privat sektor i
Nordhordland

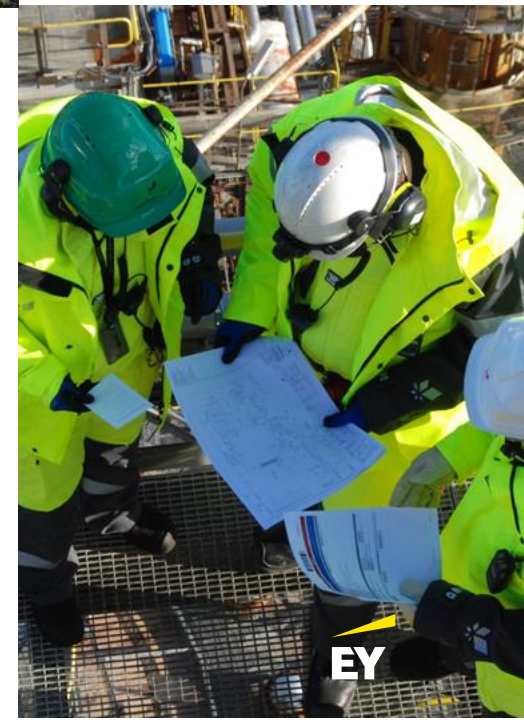
12,1 milliarder
verdiskapning i
privat sektor i
2019

Industriregion
hvor 29 % i
privat sektor er
sysselsatt i olje-
eller
industribedrifter

Gjennomsnitts-
selskapet
omsetter for
33 millioner
kroner og har
17 sysselsatte

Region Nordhordland

 Innbyggere (2020)
 Sysselsettingsgrad (2019)

Gulen

 2 294
 71 %

Austrheim

 2 877
 64 %

Fedje

 551
 63 %

Alver

 29 325
 67 %

Masfjorden

 1 678
 71 %

Modalen

 391
 66 %

Vaksdal

 3 940
 64 %

Osterøy

 8 104
 68 %

Illustrasjonsfoto: UNESCO/Eivind Senneseth

2

Nordhordland i dag

Snapshot

Næringsanalyse på aggregert nivå

Historisk næringsanalyse

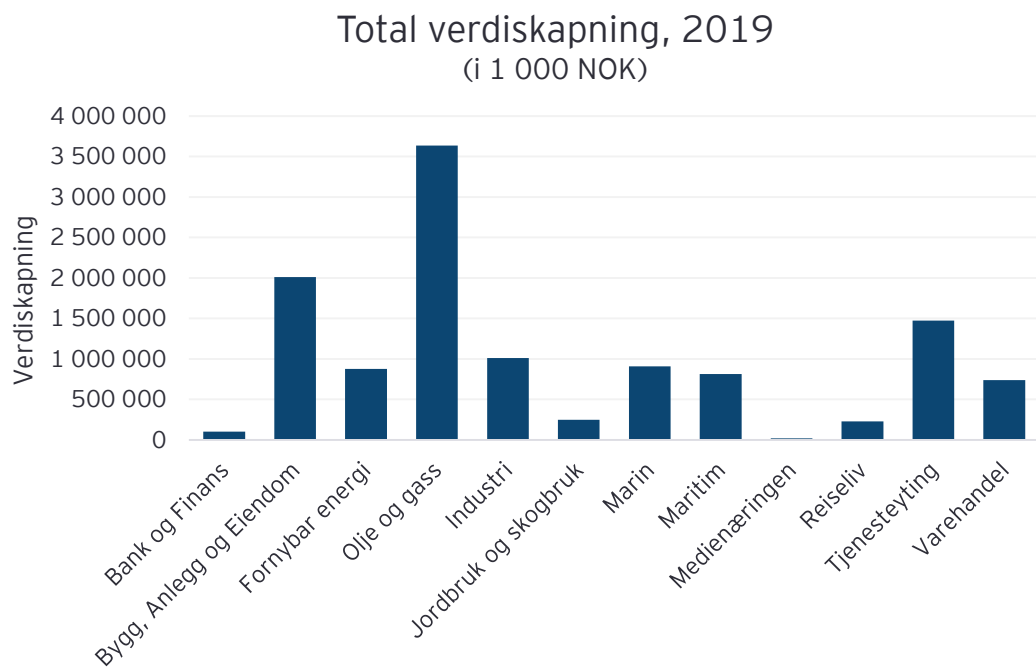
Kommunene i Nordhordland

Case-studie: Fensfjordens betydning

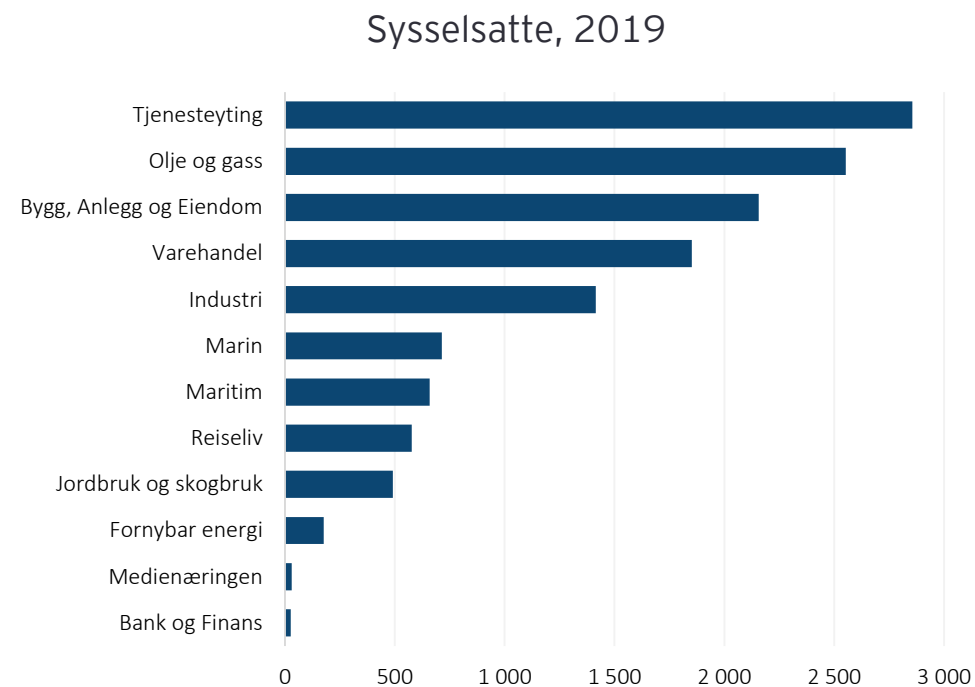

Tilbake til kapitteloversikt

Målt etter verdiskapning er olje og gass den klart største næringen i Nordhordland

Grafen over viser verdiskapning i Nordhordland fordelt på næring og eksklusiv offentlig sektor. Total verdiskapning for regionen i 2019 er 12,1 milliarder NOK*. Nordhordlands næringer er forholdsvis tungt knyttet til eksportnæringer som olje og gass, marin, fornybar energi og maritim næring. Samlet står disse næringene for 54% av verdiskapningen i regionen. Samtidig skjer det betydelig verdiskapning i næringene tjenesteyting, industri og bygg, anlegg og eiendom.

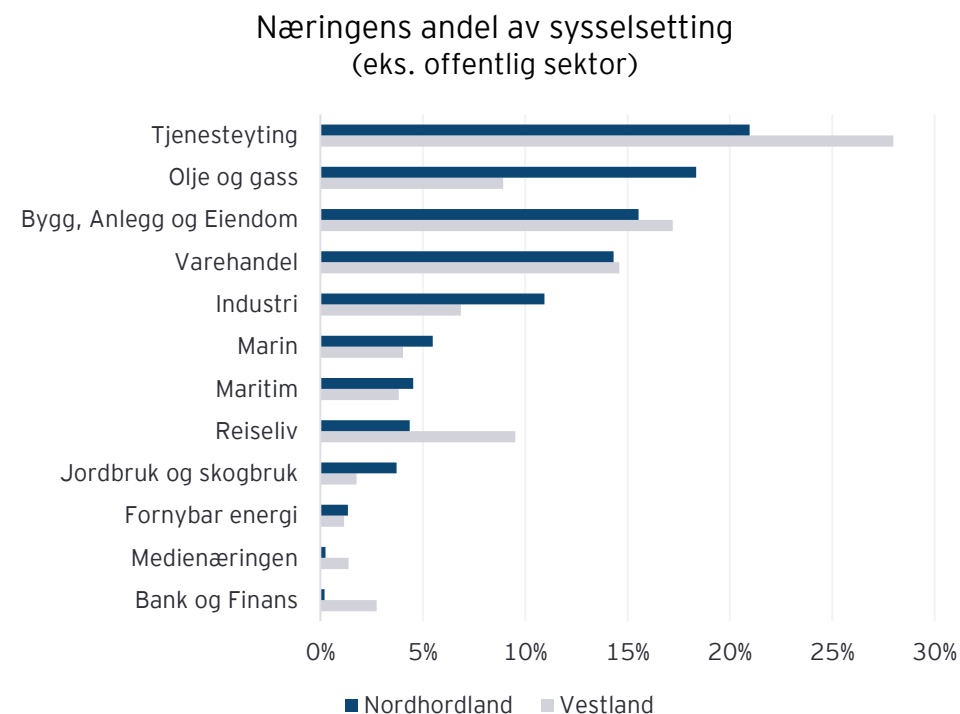
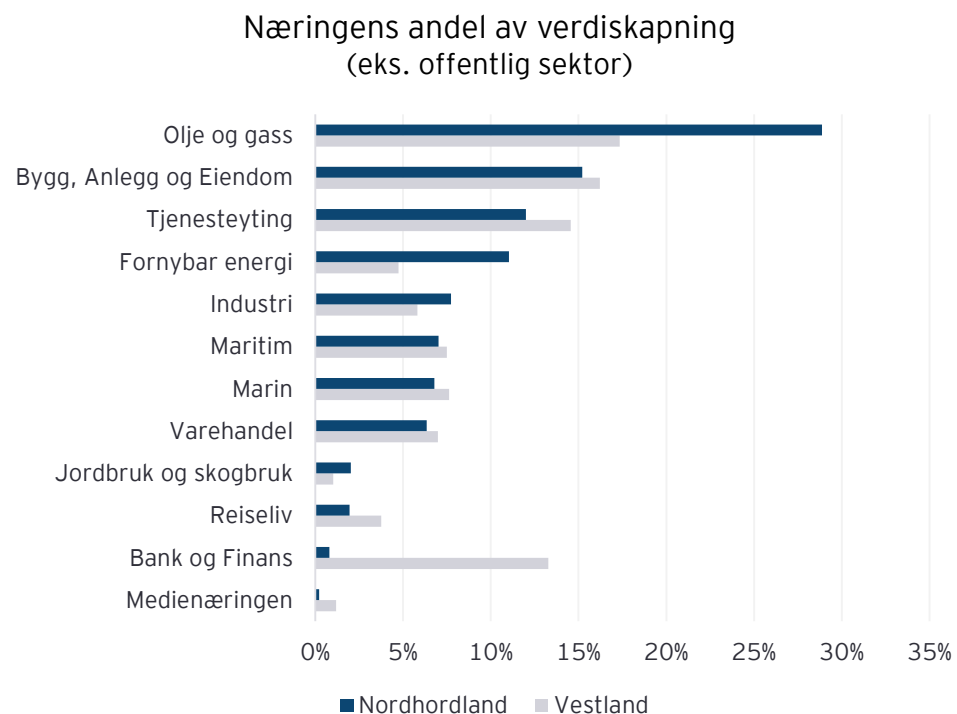
Syssettingsbildet viser at en stor andel av de sysselsatte jobber i næringene som også har høy verdiskapning, herunder tjenesteyting, olje og gass, bygg, anlegg og eiendom. Andelen som er sysselsatte i næringer som varehandel og jordbruk og skogbruk er høyere enn deres respektive andeler av verdiskapningen. Tilsvarende ser vi at antallet sysselsatte innen fornybar energi er svært lavt, relativt til verdiskapningen i næringen. Sysselsettingstall for jordbruk og skogbruk er hentet fra SSB. Totalt er det 13 507 sysselsatte i privat sektor i Nordhordland, målt etter regnskapstall, samt NIBIOs tall for jordbruk og skogbruk.**

Regnskap fra landbruket er mangelfulle i Proff, og verdiskapningen innen jordbruket er derfor hentet fra NIBIOs analyse fra 2016, Verdiskapning i landbruk og landbruksbasert verksemd i Hordaland og Sogn og Fjordane, justert for inflasjon og vekst i næringen.

Side 14 *Det er gjort justeringer for regnskapet til Equinor Refining Norway AS, for å gi et riktig bilde av olje- og gassnæringens viktighet i regionen: Oppgitt verdiskapning i 2019 tilsvarer gjennomsnittlig verdiskapning for selskapet i 2016-2018 - se metodekapittel.

**Til sammenligning viser tall fra SSB at antall sysselsatte i privat sektor er 11 792 for regionen.

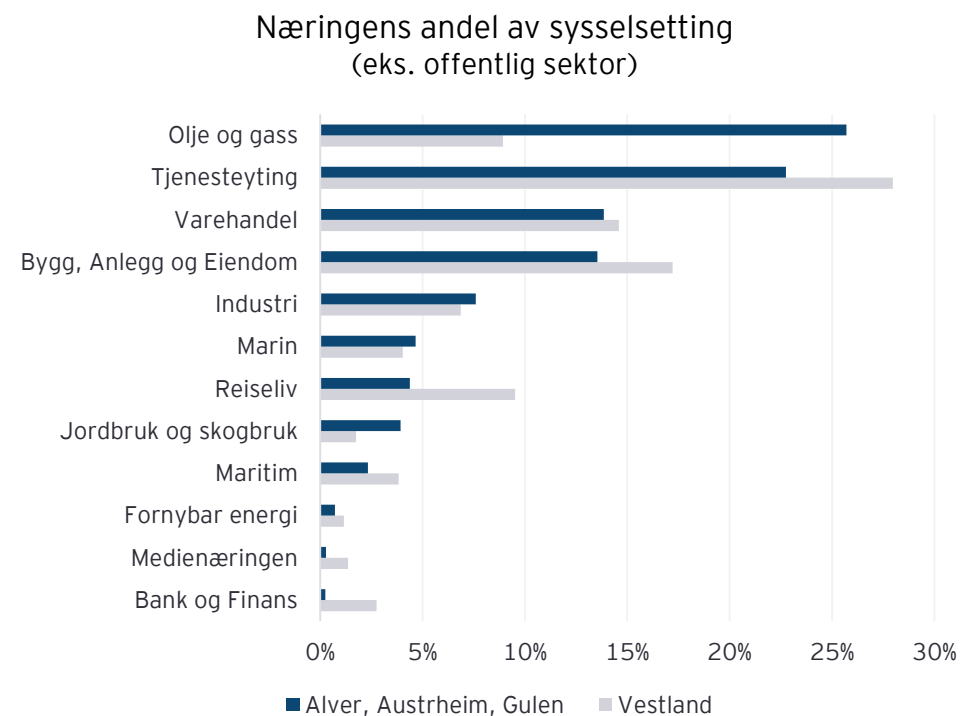
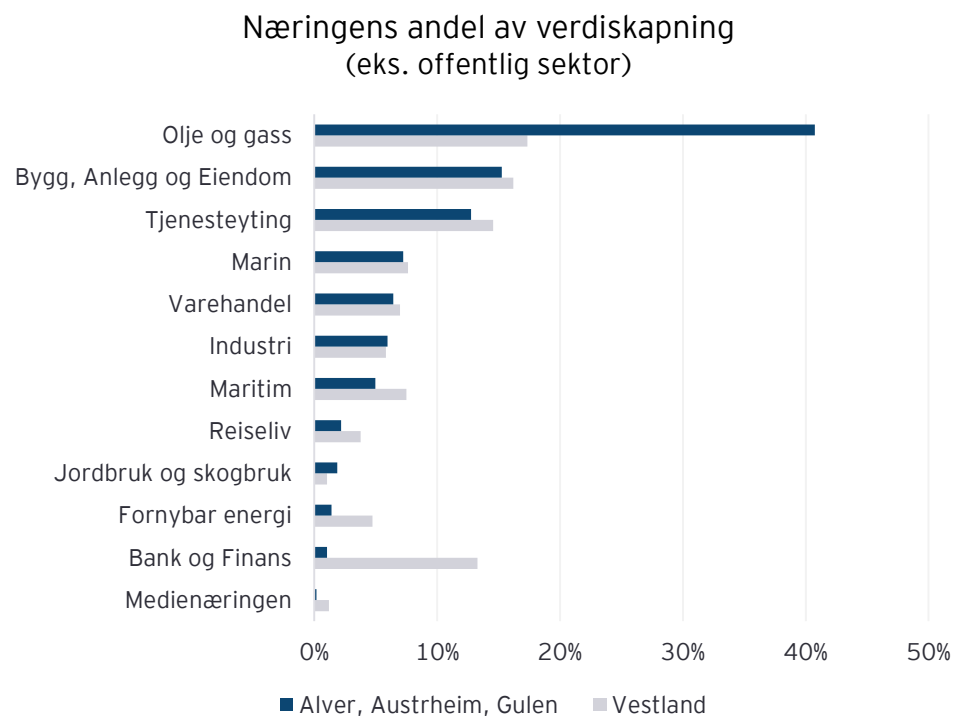
Næringsstruktur i Vestland og Nordhordland

Nordhordland skiller seg fra Vestland på flere områder. Olje og gass representerer en betydelig større andel av både verdiskapningen og sysselsettingen i Nordhordland enn i Vestland, og er i all hovedsak konsentrert rundt Alver, men også Austrheim og Gulen. Tilsvarende er verdiskapningsandelen innen fornybar energi betydelig høyere i Nordhordland enn i Vestland, grunnet kraftproduksjon i Vaksdal, Masfjorden og Modalen. Jordbruk og skogbruk representerer en dobbelt så stor andel av både verdiskapningen og sysselsatte i Nordhordland som i Vestland. Industrinæringen står for en større andel av verdiskapningen i Nordhordland enn i Vestland, og for en betydelig større andel av sysselsettingen.

Av næringer som har mindre betydning i Nordhordland er det spesielt bank og finans, reiselivet og medienæringen som skiller seg ut. Verdiskapningsandelen og sysselsettingsandelen innen bank og finans er langt større i Vestland enn i Nordhordland, og det samme gjelder for reiselivsnæringen og medienæringen.

Næringsstruktur i Vestland og Alver, Austrheim og Gulen

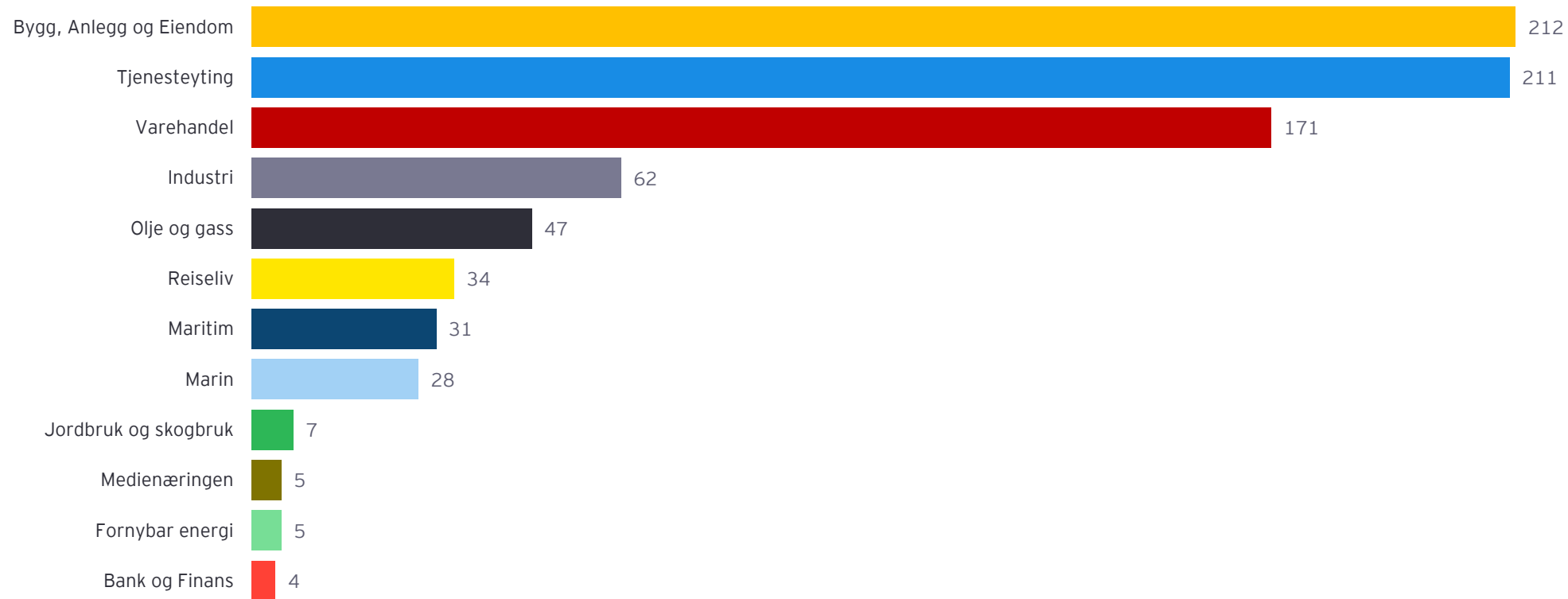

Sammenligner vi næringsstrukturen i Alver, Austrheim og Gulen i 2018 mot Vestland, blir forskjellene enda tydeligere. Olje- og gassnæringen står for 41 % av den aggregerte verdiskapningen for disse tre kommunene, og ¼ av sysselsettingen. Flere av de andre næringene kan dessuten ventes å være tett knyttet til aktivitet i olje- og gassnæringen. Redusert aktivitet i olje- og gassnæringen kan derfor ventes å i størst grad påvirke disse kommunene.

De andre eksportnæringene - maritim, marin, reiseliv, fornybar energi - står samlet for kun 16 % av verdiskapningen i de tre kommunene, hvilket er mindre enn halvparten av olje- og gassnæringen. Gapet som vil måtte fylles av en eventuell reduksjon i olje- og gassnæringens aktivitet kan således sies å være betydelig. Fornybar energi har betydelig lavere betydning i Alver, Austrheim og Gulen enn for Nordhordland aggregert, da det meste av verdiskapningen for denne næringen knytter seg til Masfjorden, Vaksdal og Modalen. Utover dette ser vi at Vestland skiller seg fra disse kommunene ved at en større andel av verdiskapningen stammer fra bank og finans, fornybar energi, tjenesteyting, reiseliv og maritim.

72 % av selskapene i Nordhordland er definert under hovednæringene bygg, anlegg og eiendom, tjenesteyting og varehandel.

Antall selskaper per hovednæring i Nordhordland, 2019

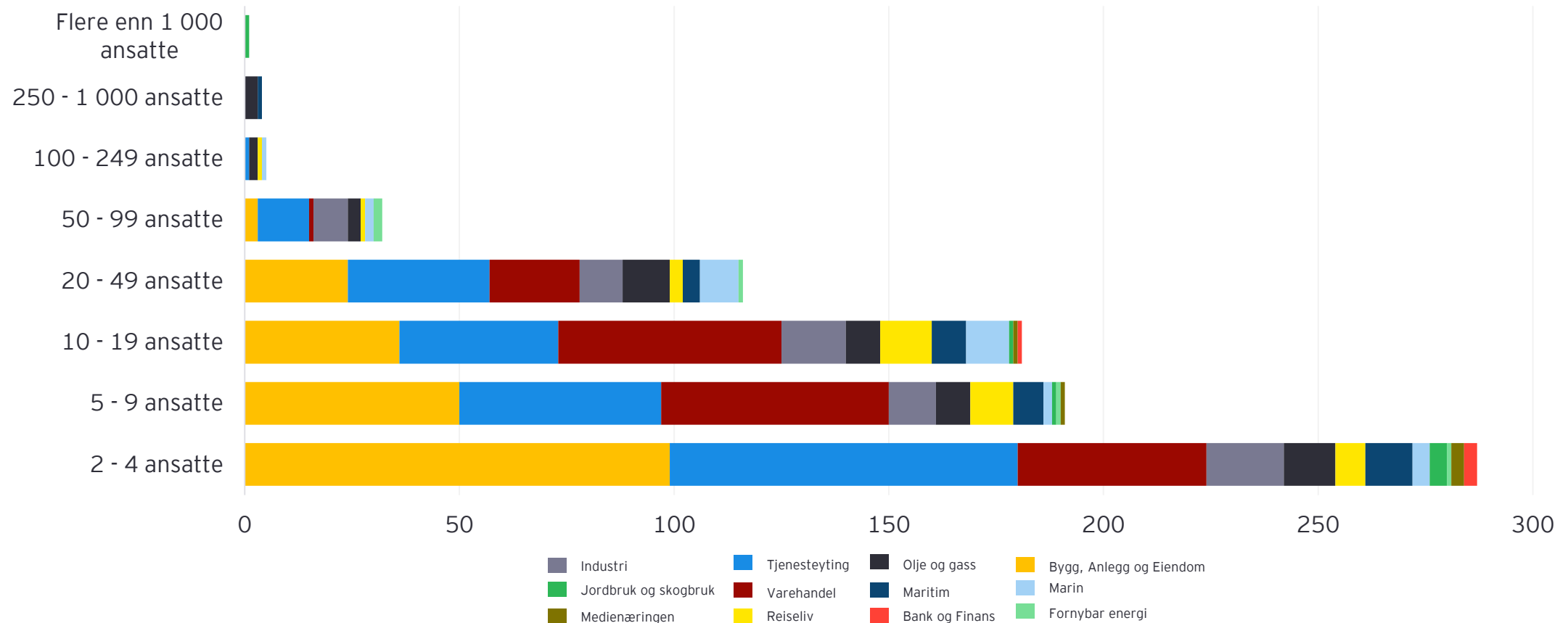

Vi ser at det er klart flest selskaper innenfor bygg, anlegg og eiendom. Nærmere halvparten av disse driver med spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet, og nesten 1/3 driver med oppføring av bygninger. Anleggsvirksomhet står for knappe 2 % av selskapene, mens de resterende 20 % er knyttet til omsetning og drift av eiendom.

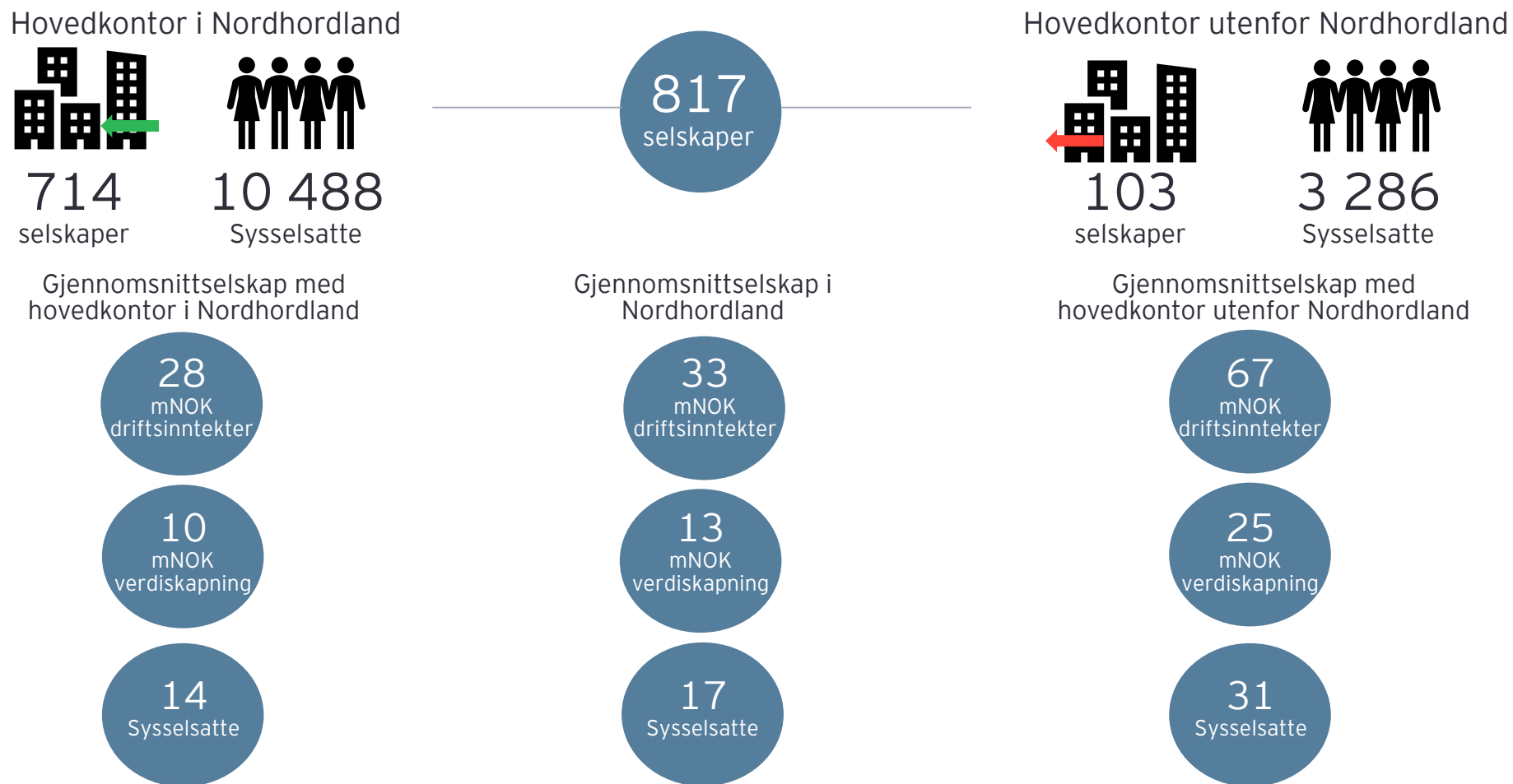
De største selskapene målt i antall arbeidsplasser er i hovedsak innenfor industri, olje- og gass og marin

Bygg, anlegg og eiendom, tjenesteyting og varehandel står for den klart største andelen av selskaper med færre enn 50 sysselsatte, som vist i grafen under. For selskaper med 50 eller flere sysselsatte er det en større andel innen olje og gass, industri, marin, og de andre eksportnæringene.

Antall selskaper fordelt på sysselsatte og næring

Det er stor variasjon mellom selskaper som har hovedkontor i Nordhordland og de som har avdelinger i Nordhordland

87 % av selskapene har hovedkontor i Nordhordland. Vi ser imidlertid at overvekten av større selskaper målt i driftsinntekter og Sysselsatte har hovedkontor utenfor Nordhordland.

Utvalg næringer i Nordhordland - Olje og gass (1/6)

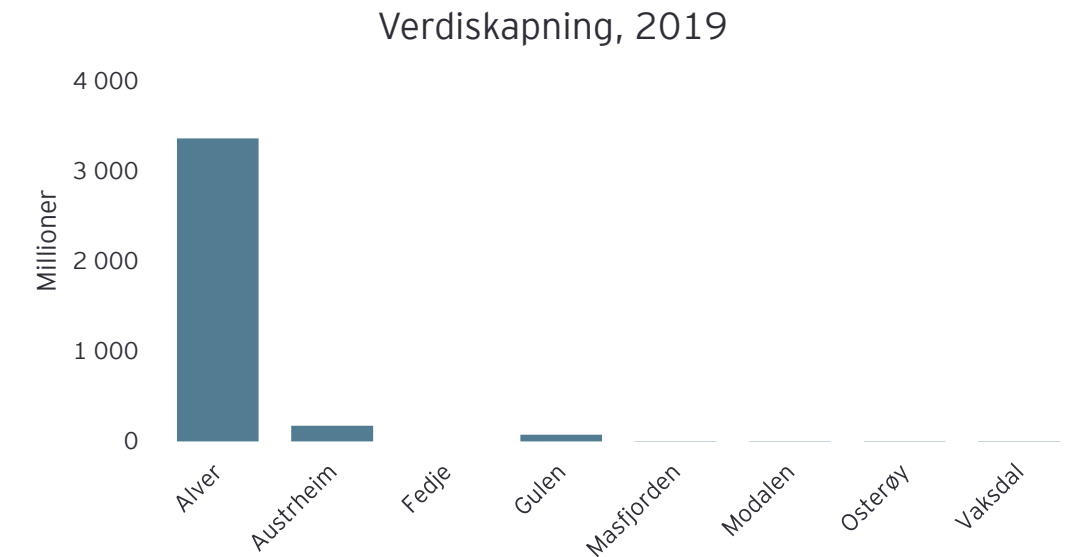
Olje- og gassnæringen utgjør 18% av private arbeidsplasser i Nordhordlandsregionen, og har en klar tyngde i Alver og til dels Austrheim

Giftig cocktail av historisk lav oljepris, covid-19 og etterspørselssjokk medførte full brems i bransjen i mars/april 2020. Skattepakken medførte en stabilisering og bidro til høyere aktivitet enn ventet fra 2.halvår i 2020.

Næringen er helt sentral i omstillingen til et lav-utslippssamfunn, men må rigge seg i tide.

1 av 4 oljeservicebedrifter i Nordhordland må omstille seg inn mot nye markeder de neste 3 årene for å overleve. Offshore vind er trukket frem som den viktigste satsningsområde for selskaper i næringen

Utvalg næringer i Nordhordland - Bygg, anlegg og eiendom (2/6)

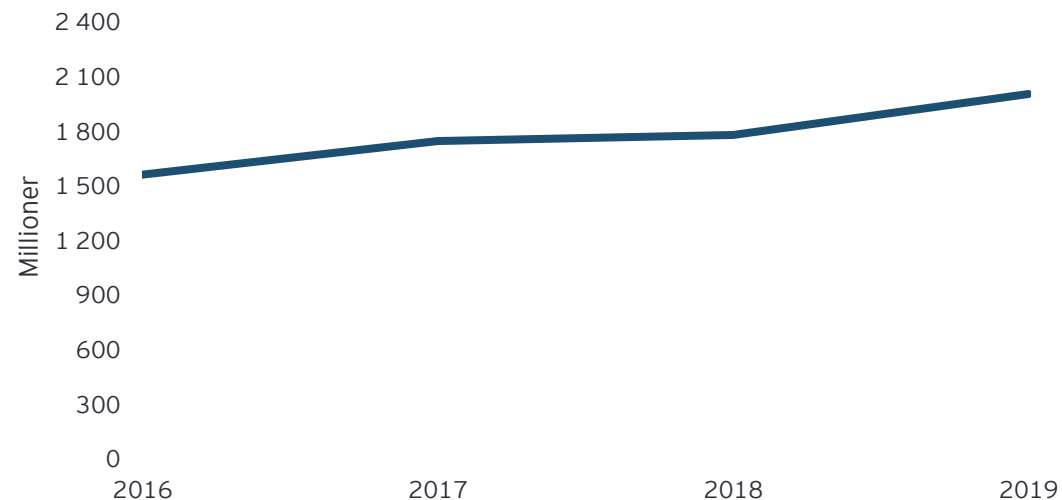
Bygg, anlegg og eiendom står for 15,2 % av arbeidsplassene i Nordhordland

Næringen har hatt en svært positiv utvikling de siste årene, med en verdiskapningsvekst på 28 %.

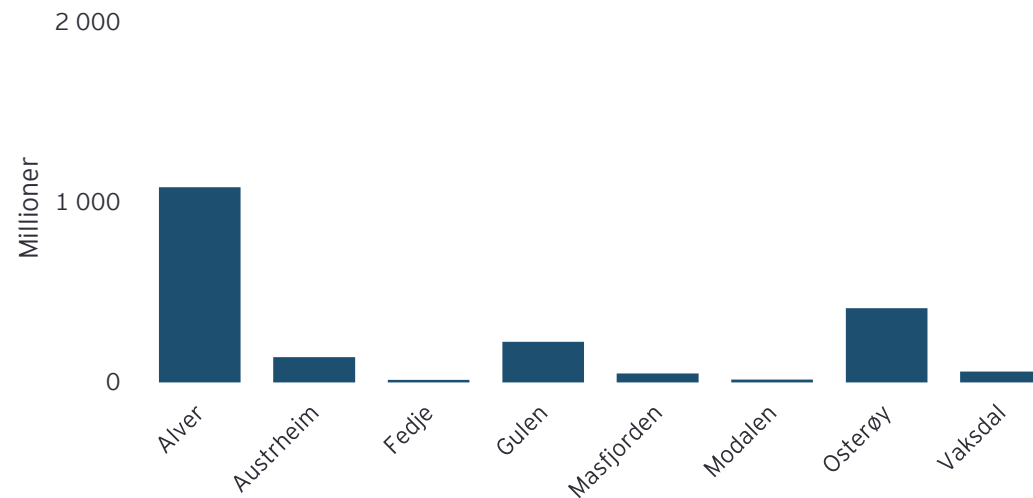
En betydelig økning i utsatte prosjekter øker risikoen for nedgang i aktivitet og lønnsomhet. Noen av de mest avgjørende faktorene for markedet fremover er:

- hvor fort økonomien vil komme tilbake til normalen
- at Covid-19 kostnadene ikke går på bekostning av investeringer og vedlikehold
- at store industrielle prosjekter realiseres og regionale aktører får kontrakter

Utvikling i verdiskapning

Verdiskapning, 2019

Utvalg næringer i Nordhordland - Marin (3/6)

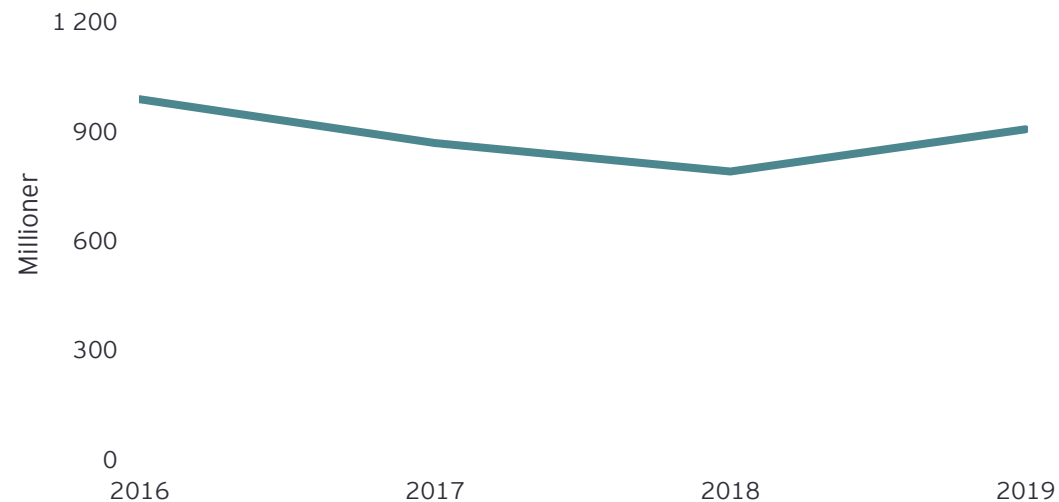
Marin næring utgjør 5%
av arbeidsplassene i
Nordhordland

Gulen er regionens marine
hovedsete, og står for den
klart største andelen av
verdiskapningen.

I foretrukket scenario vokser næringen med 35% frem mot 2025. Landbaserte
anlegg står for det meste av planlagt vekst.

Er en vekstnæring. Stort potensiale for både nyetableringer, knoppskyting og
samhandling andre næringer regionalt

Utvikling i verdiskapning

Verdiskapning, 2019

Utvalg næringer i Nordhordland - Reiseliv (4/6)

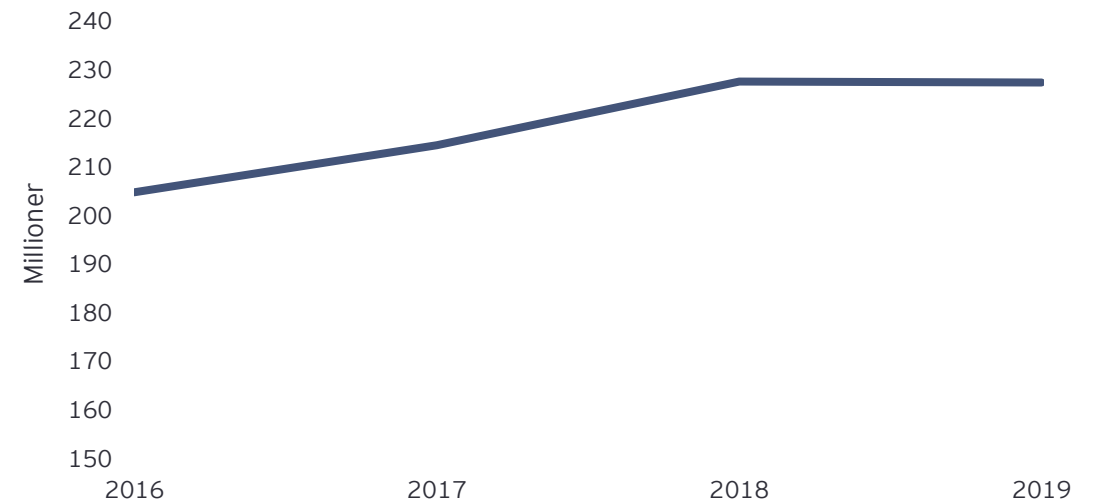
Reiselivsnæringen utgjør 4 % av arbeidsplassene i Nordhordland.

Alle kommunene har fokus på reiseliv og det er store muligheter for vekst, men som helårsnæring er man avhengig av høy industriell aktivitet.

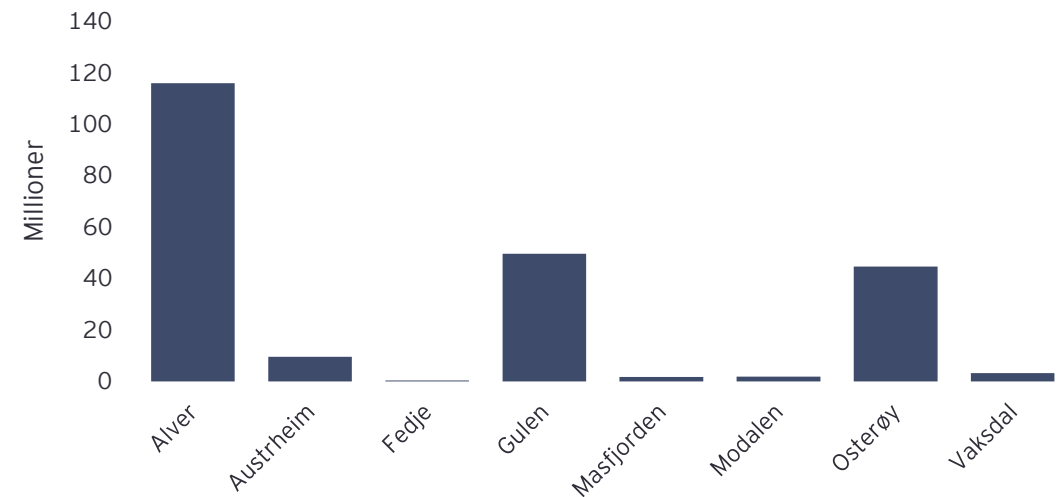
I foretrukket scenario vokser næringen med 24% frem mot 2025 til tross for en nedgang i 2020 ifm. covid-19.

Transport står for omtrent halvparten av sysselsettingen i næringen, mens servering (20%), overnatting (18%) og aktiviteter og kultur (10% står for resten.

Utvikling i verdiskapning

Verdiskapning, 2019

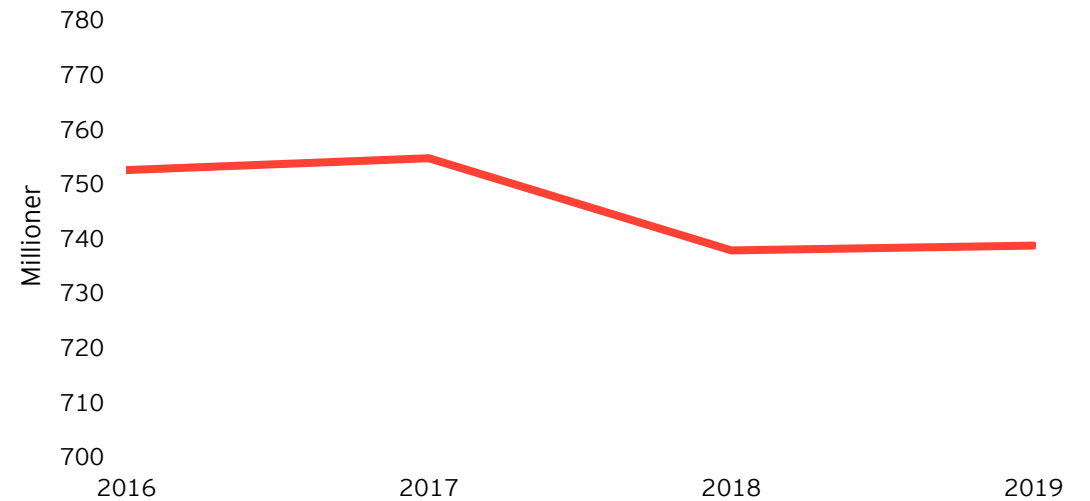
Utvalg næringer i Nordhordland - Varehandel (5/6)

Varehandelen utgjør 13% av private arbeidsplasser i Nordhordland, og har en klar tyngde i Alver med Knarvik senter.

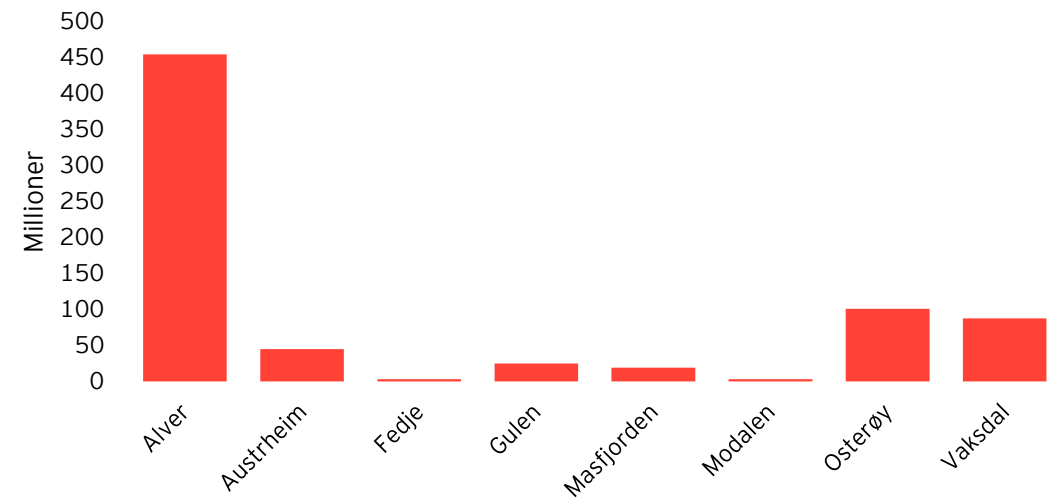
Varehandelen har hatt et sterkt 2020, men må rigge seg i konkurranse med netthandelen for å sikre fortsatt vekst.

Varehandelen har sitt regionsenter (målt i volum) i Knarvik

Utvikling i verdiskapning

Verdiskapning, 2019

Utvalg næringer i Nordhordland - Industri (6/6)

Industrien utgjør 8,3 % av arbeidsplassene i Nordhordland.

Mangel på kvalifisert kompetanse til industrien har vært en utfordring.

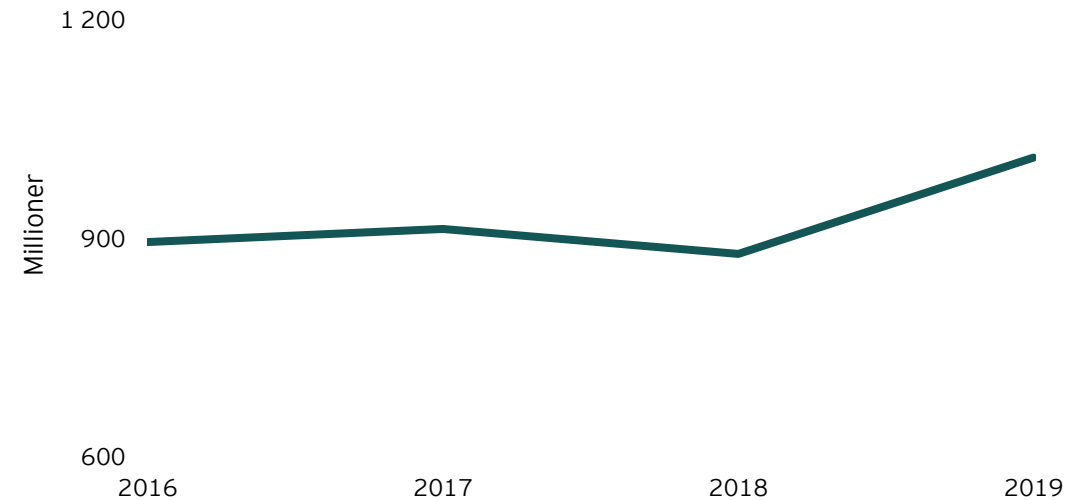
Det er forventet en positiv utvikling på 7% frem mot 2025 i industrien. Det er store muligheter innenfor blant annet batteri-industri og sirkulærøkonomi som en del av det grønne skifte.

Industrien er svært variert. Alt fra næringsmiddelindustri og tekstilindustri i Vaksdal, til metallvareindustri og motorkjøretøyindustri på Osterøy.

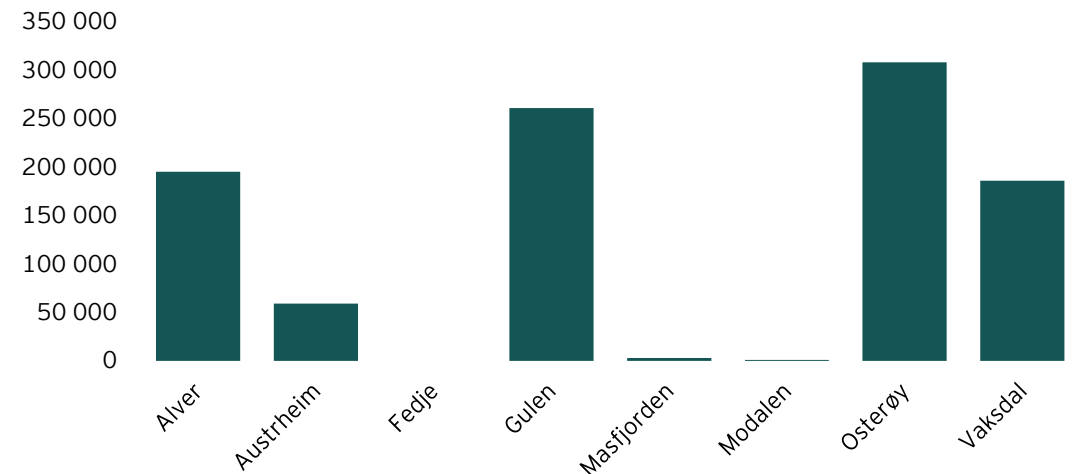
Industrien er midt i teknologisk skifte og har et sterkt fokus på teknologiutvikling, automatisering og digitalisering. Det antas at vi vil se fremvekst av mange nye type jobber fremover i industrien grunnet dette.

Hvis megaprojektene innenfor blant annet batteri-industri realiseres kan dette skape mer enn 50% vekst direkte i næringen de neste 5 årene

Utvikling i verdiskapning

Verdiskapning, 2019

Illustrasjonsfoto: UNESCO/Eivind Senneseth

2

Nordhordland i dag

Snapshot

Næringsanalyse på aggregert nivå

Historisk næringsanalyse

Kommunene i Nordhordland

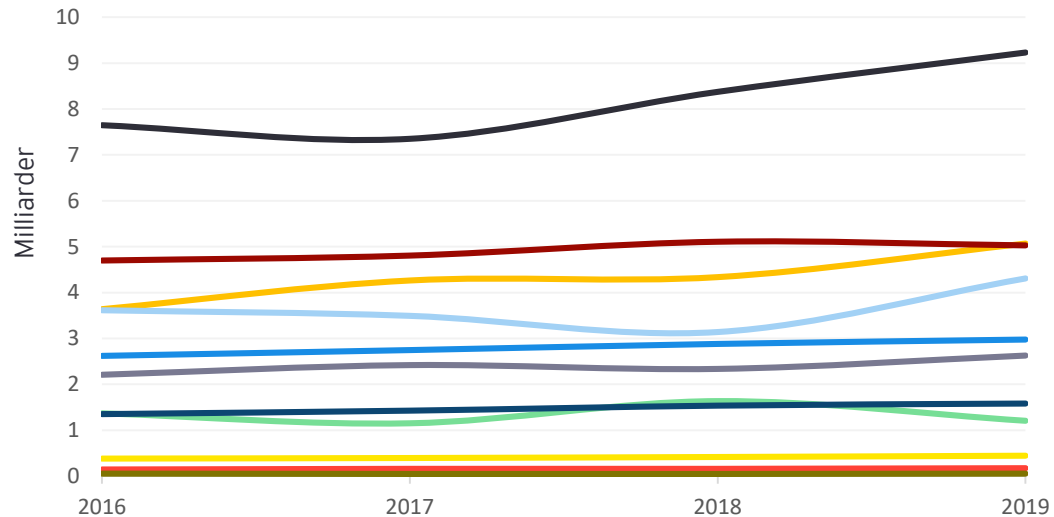
Case-studie: Fensfjordens betydning

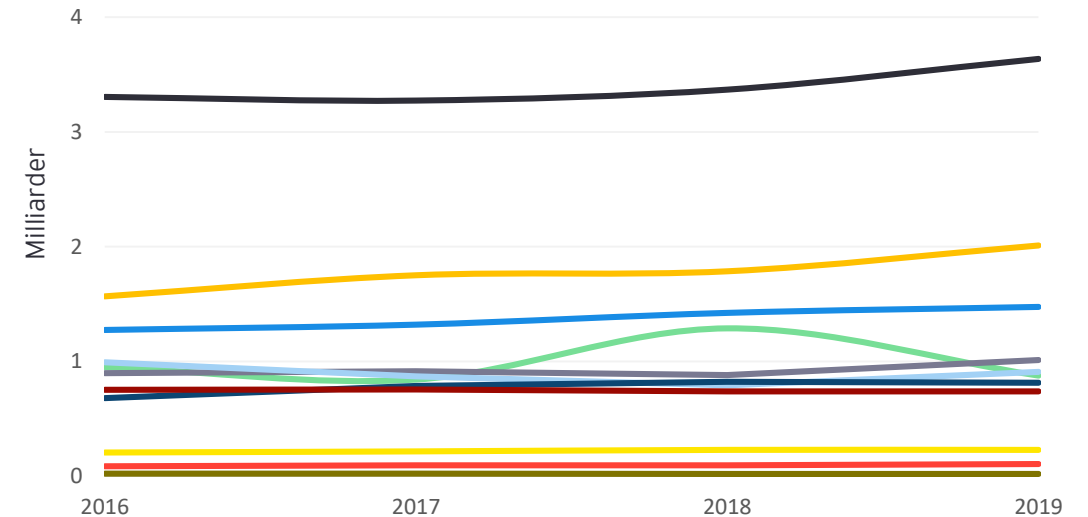
Tilbake til kapitteloversikt

Historiske tall for driftsinntekter og verdiskapning viser variasjon i næringenes utvikling siden 2016

Historisk utvikling i driftsinntekter, inflasjonsjustert til 2019-nivåer

Historisk utvikling i verdiskapning, inflasjonsjustert til 2019-nivåer

Regnskapstallene fra bedriftene i Nordhordland viser at de totale driftsinntektene i regionen har økt fra 27,7 milliarder i 2016 til 32,8 milliarder i 2019, målt i 2019-kroner, hvilket er en økning på 18%. Jevnt over ser vi vekst i de inflasjonsjusterte driftsinntektene i Nordhordlands næringer fra år til år, hvilket tyder på at næringslivet i regionen har vokst i denne perioden. Den årlige aggregerte veksten i driftsinntekter er på henholdsvis 2 %, 6 % og 10 % fra 2016-2019.

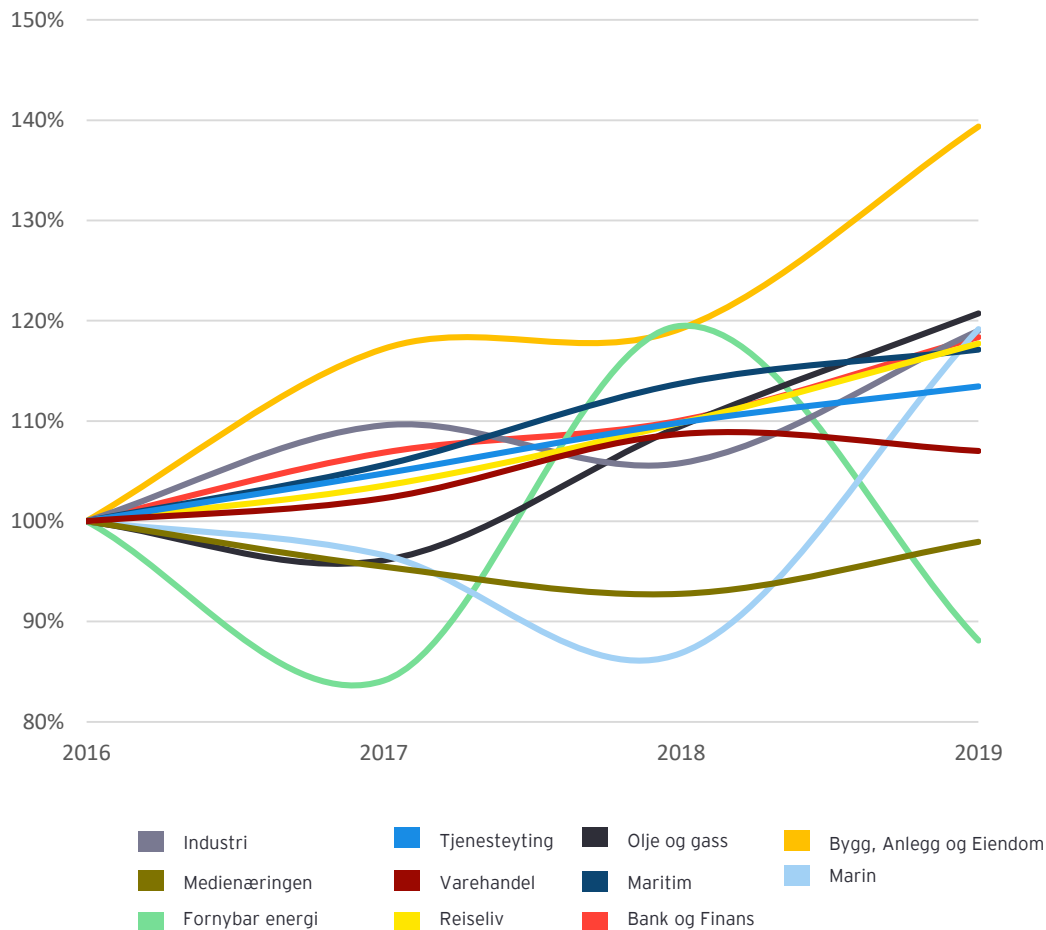
I de fleste næringene ser vi en vekst i driftsinntekter fra 2016 til 2019, men flere har duppet underveis. Herunder peker marin næring, fornybar energi og olje og gass seg ut. Bygg, anlegg og eiendom har en jevn og høy vekst, og har økt driftsinntektene med 39 % siden 2016.

Olje- og gassnæringen har stor betydning for den totale verdiskapningen i regionen, og drives i stor grad av aktiviteten på Mongstad. Fornybar energi har svært volatil verdiskapning, grunnet at både kraftprisen og kraftproduksjonen varierer fra år til år. 2018 var et toppår med både høy strømpris sammenlignet med foregående år, og høyere kraftproduksjon enn i 2017 og 2019. Bygg, anlegg og eiendom øker sin verdiskapning med 28 % fra 2016 til 2019, og er således en vinner i denne perioden. Det samme kan sies om tjenesteyting og maritim næring, som begge vokser betydelig. Marin næring dupper kraftig i 2017 og 2018, men henter seg sterkt inn igjen i 2019, til 92% av 2016-nivåer.

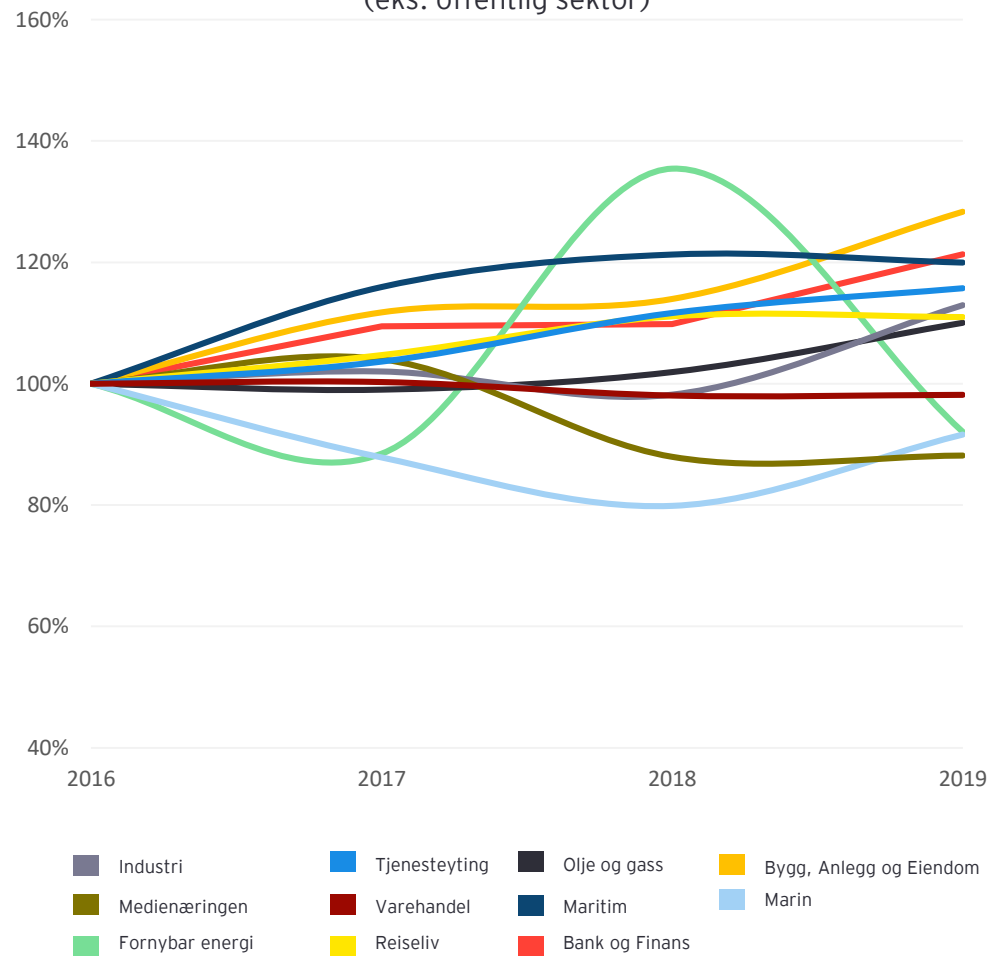

Historisk næringsutvikling viser interessante trender

Historisk utvikling i driftsinntekter, 2016=100%
(eks. offentlig sektor)

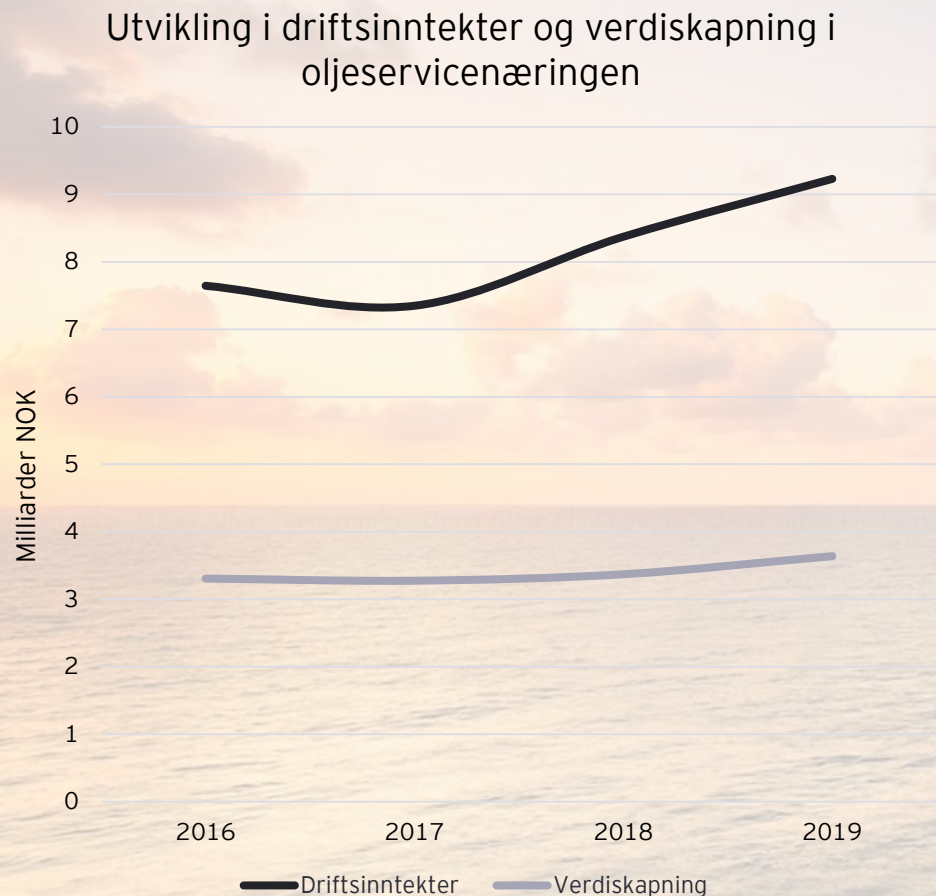
Historisk utvikling i verdiskapning, 2016=100%
(eks. offentlig sektor)

Hovednæringen jordbruk og skogbruk er ekskludert fra fremstillingene over grunnet manglende regnskapstall.

Det er gjort justeringer for regnskapet til Equinor Refining Norway AS. Oppgitt verdiskapning og driftsinntekter i 2016-2019 tilsvarer gjennomsnittlig verdiskapning for selskapet i 2016-2018 - se metodekapittel 5.

Oljeservice har samlet sett en positiv trend fra 2017

Oljeservicenæringen som helhet har hatt positiv utvikling i både driftsinntekter og verdiskapning siden 2017*. Utstysrsløeverandørnæringen opplevde reduserte inntekter i 2017, men har siden hentet seg godt inn igjen, samtidig som tjenesteleverandørnæringen vokste i 2018 og 2019

Illustrasjonsfoto: UNESCO/Eivind Senneseth

2

Nordhordland i dag

Snapshot

Næringsanalyse på aggregert nivå

Historisk næringsanalyse

Kommunene i Nordhordland

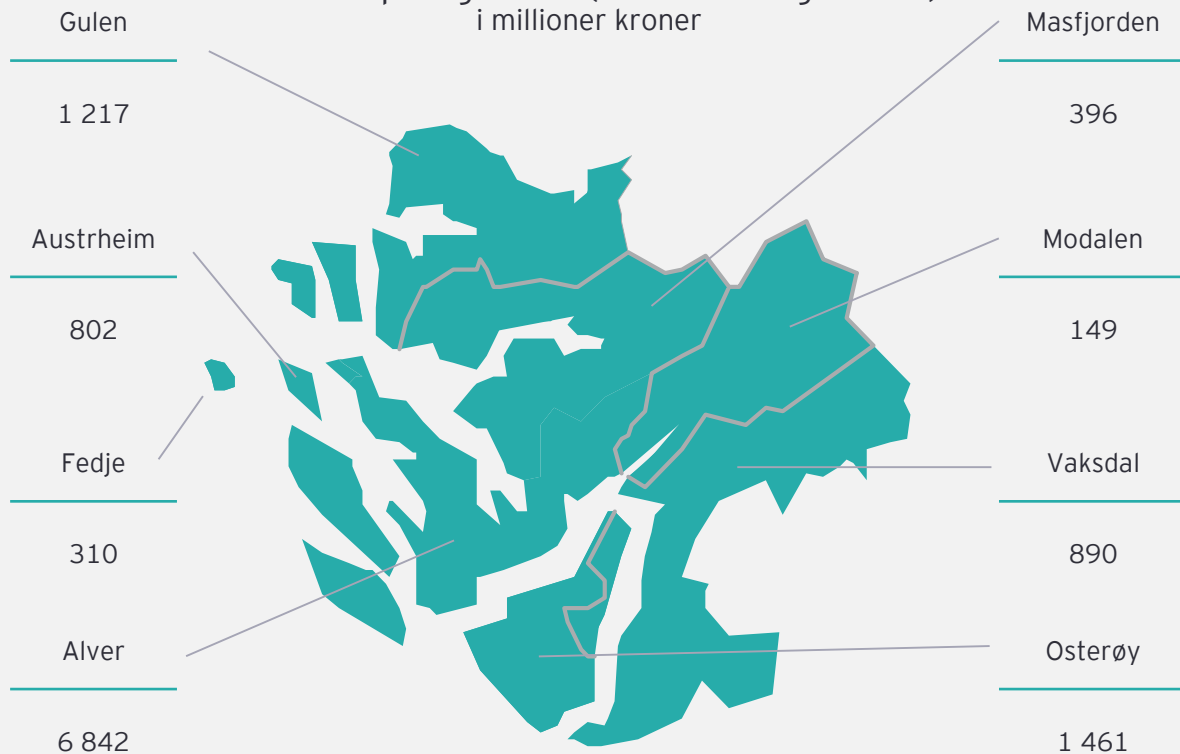
Case-studie: Fensfjordens betydning

Tilbake til kapitteloversikt

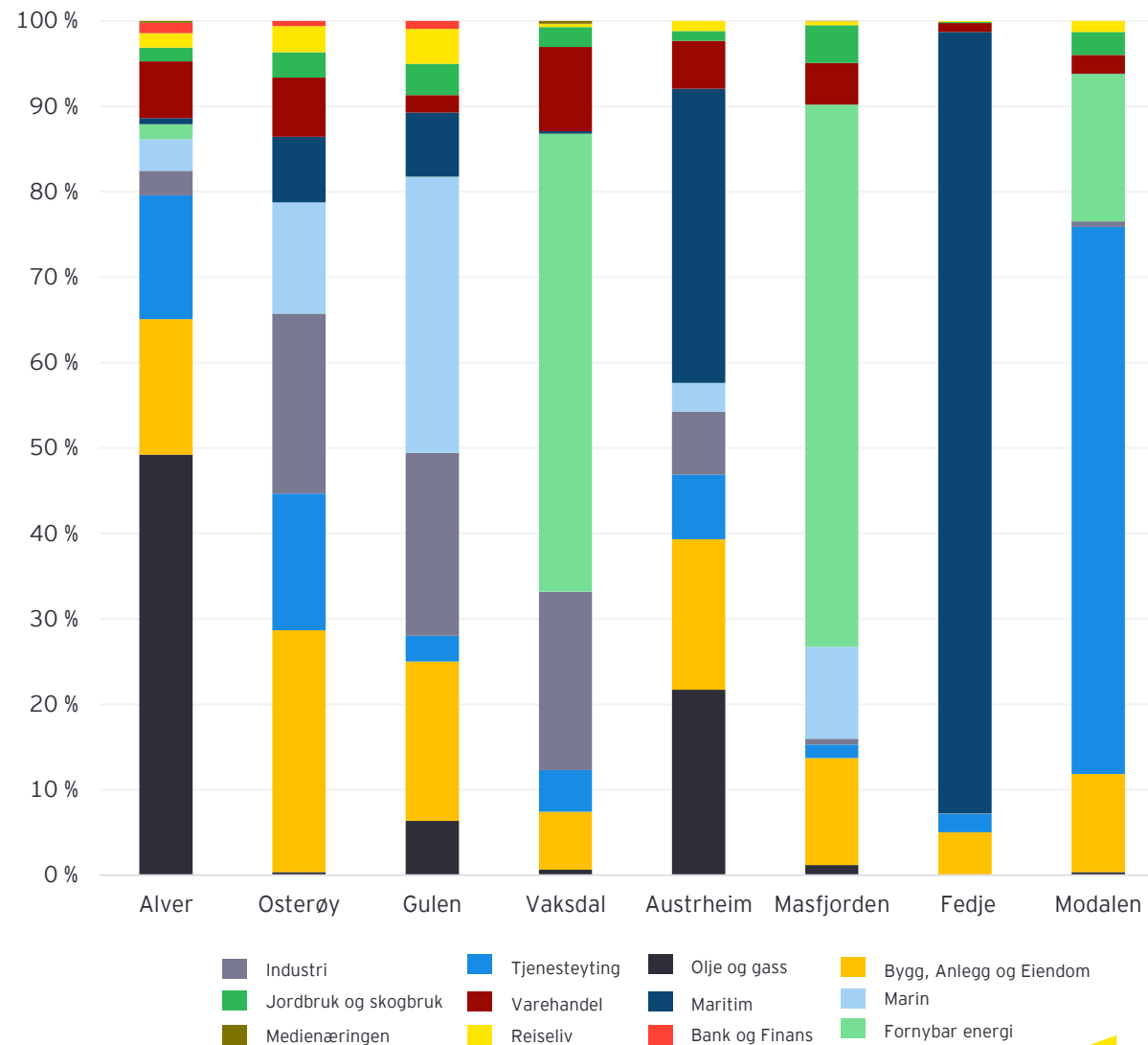
Alver er den største kommunen i regionen, med olje og gass som kommunens største næring

Verdiskapning 2019 (eks. offentlig sektor) i millioner kroner

Alver kommune er den desidert største kommunen i regionen, målt etter verdiskapning, fulgt av Osterøy, Gulen, Vaksdal og Austrheim. Det er tydelig at næringsstrukturen varierer mellom kommunene, spesielt i eksportnæringene. Oljenæringen er klart tyngst i Alver*, men er også representert i Gulen og Austrheim. Maritim næring har stor tyngde i Austrheim og Fedje. Marin næring er tungt representert i Gulen, mens kommunene Vaksdal og Masfjorden domineres av fornybar energi. I Osterøy er industrinæringene mer fremtredende.

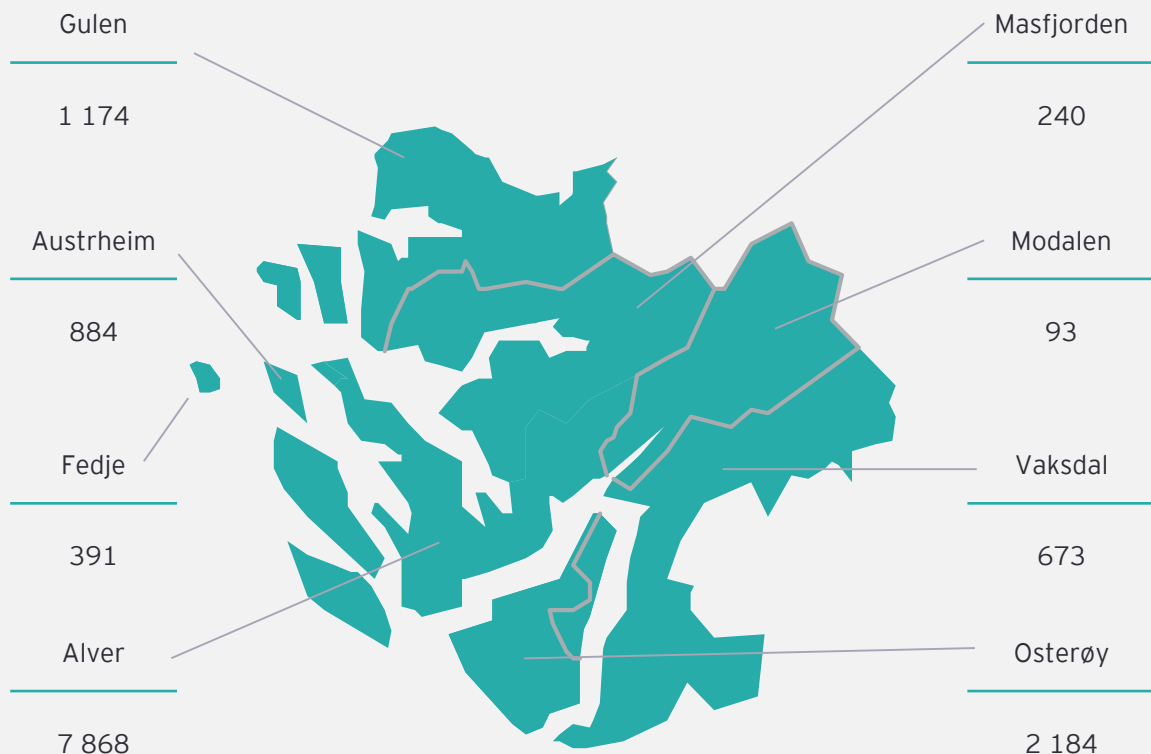
Fordeling av nærings sammensetning basert på verdiskapning, 2019

*Det er gjort justeringer for regnskapet til Equinor Refining Norway AS, for å gi et riktig bilde av olje- og gassnæringens viktighet i regionen: Oppgitt verdiskapning i 2019 tilsvarer gjennomsnittlig verdiskapning for selskapet i 2016-2018 - se metodekapittel 5.

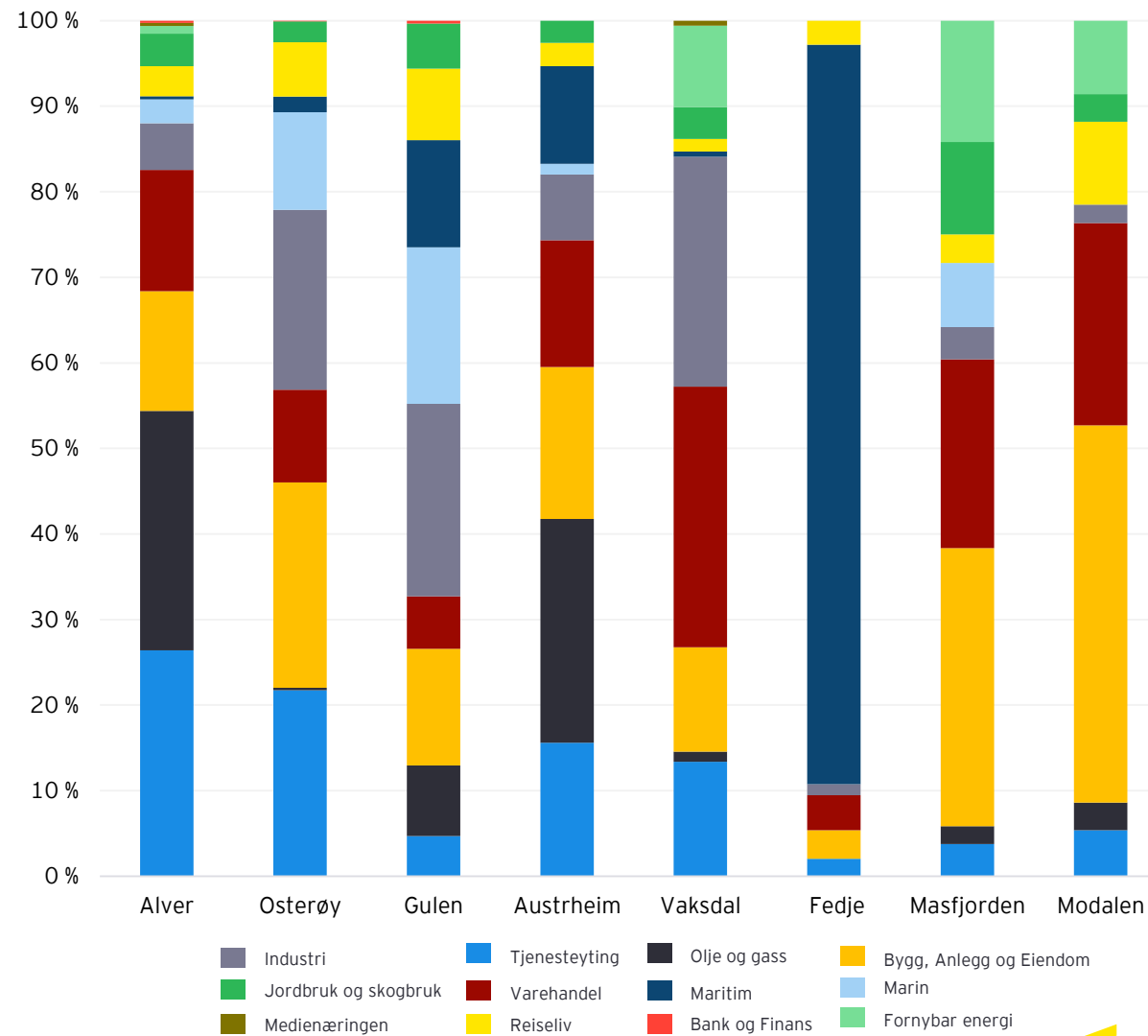
De fleste arbeidsplassene i Nordhordland ligger i Alver

Syssetting 2019 (eks. offentlig sektor)

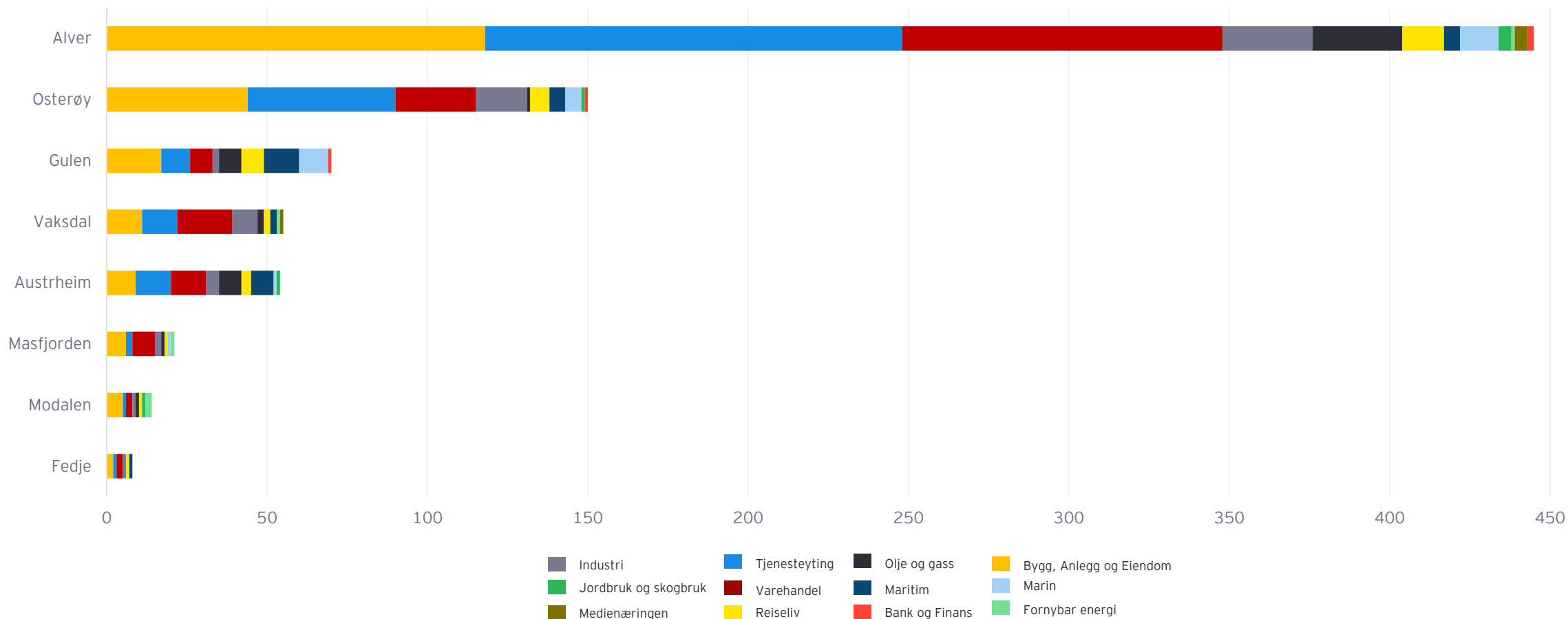
Alver kommune er den desidert største kommunen i regionen, målt etter syssetting, fulgt av Osterøy, Gulen og Austrheim. Fra grafen kan vi se at næringslivet er mindre diversifisert i de mindre kommunene, og enkelt næringer kan ha stor betydning for både verdiskaping og syssetting.

Fordeling av næringssetning basert på syssetting, 2019

Antall selskaper i kommunene

Majoriteten av selskapene er lokalisert i Alver kommune, fulgt av Osterøy og Austrheim. Jevnt over er det stor tyngde av selskaper innen bygg, anlegg og eiendom, tjenesteyting og varehandel. For eksportnæringene er det større variasjon mellom kommunene, og det finnes færre, men større selskaper. Disse har typisk høyere verdiskapning og sysselsetting enn medianselskapet i Nordhordland.

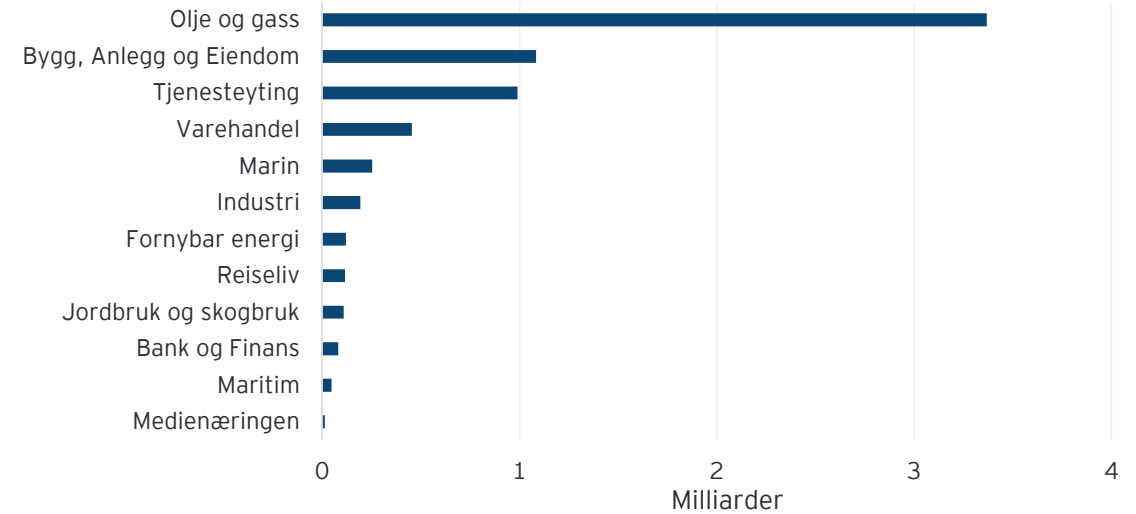

Alver kommune

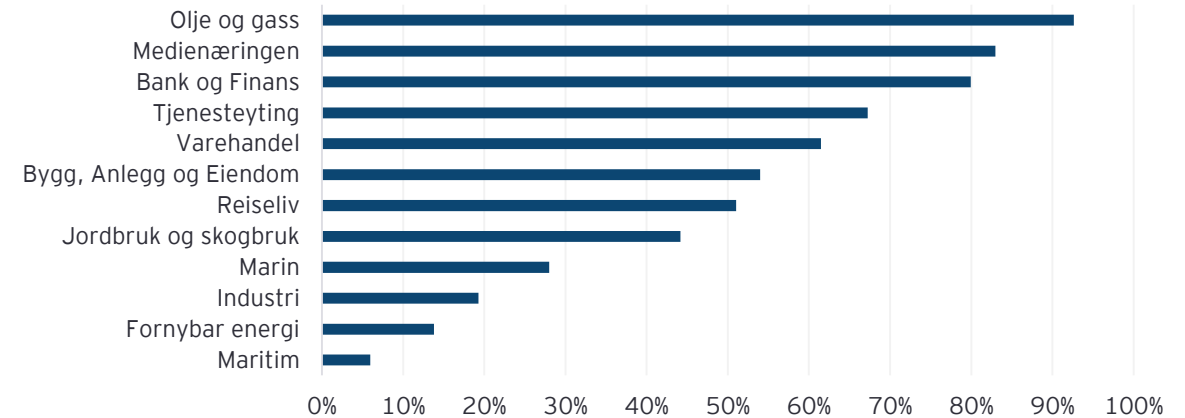
Alver er en kommune som historisk har vært tett knyttet til olje og gassnæringen, med aktivitet på Mongstad i form av oljeraffineriet, råoljeterminalen, og verdens største teknologisenter for CCS. Dette har gitt grobunn for en solid oljeservicenæring i Nordhordland, og samlet har dette gjort olje og gass til den største næringen i Alver og Nordhordland. Kommunen har med sine 29 325 betydelig flere innbyggere enn samtlige andre kommuner i Nordhordland, Dette reflekteres i verdiskapningen, hvor Alvers andel 56,7 % av total verdiskapning i Nordhordland. Foruten olje- og gassnæringen skjer det mye verdiskapning i bygg, anlegg og eiendom, tjenesteyting og varehandel. Eksportnæringene marin, fornybar energi og maritim er relativt mer fremtredende i andre kommuner. Det er også verdt å merke at Alvers andel av verdiskapningen innen olje og gass er på mer enn 90%.

	Innbyggertall (2020)	29 325
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	13 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	67 %
	Verdiskapning per sysselsatt privat sektor (2019)	947 122 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	- 3 523
	Fordeling privat/offentlig (2019)	67 % / 33 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	69. plass

Verdiskapning, 2019

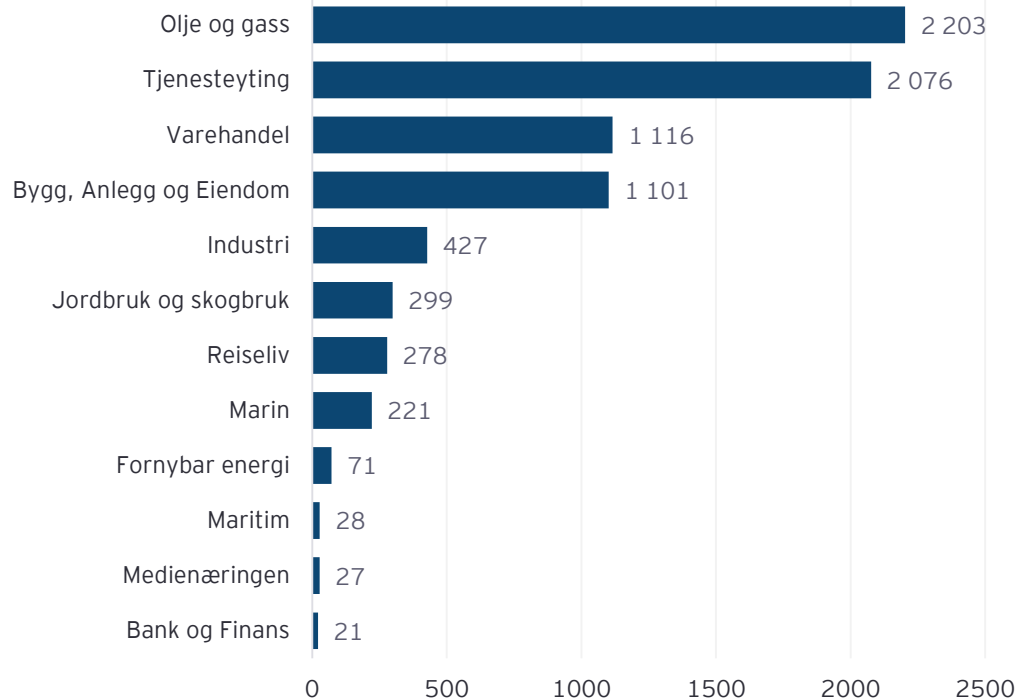
Kommunens andel av verdiskapningen i Nordhordland, 2019

*Det er gjort justeringer for regnskapet til Equinor Refining Norway AS, for å gi et riktig bilde av olje- og gassnæringens viktighet i regionen: Oppgitt verdiskapning i 2019 tilsvarer gjennomsnittlig verdiskapning for selskapet i 2016-2018 - se metodekapittel 6.2.

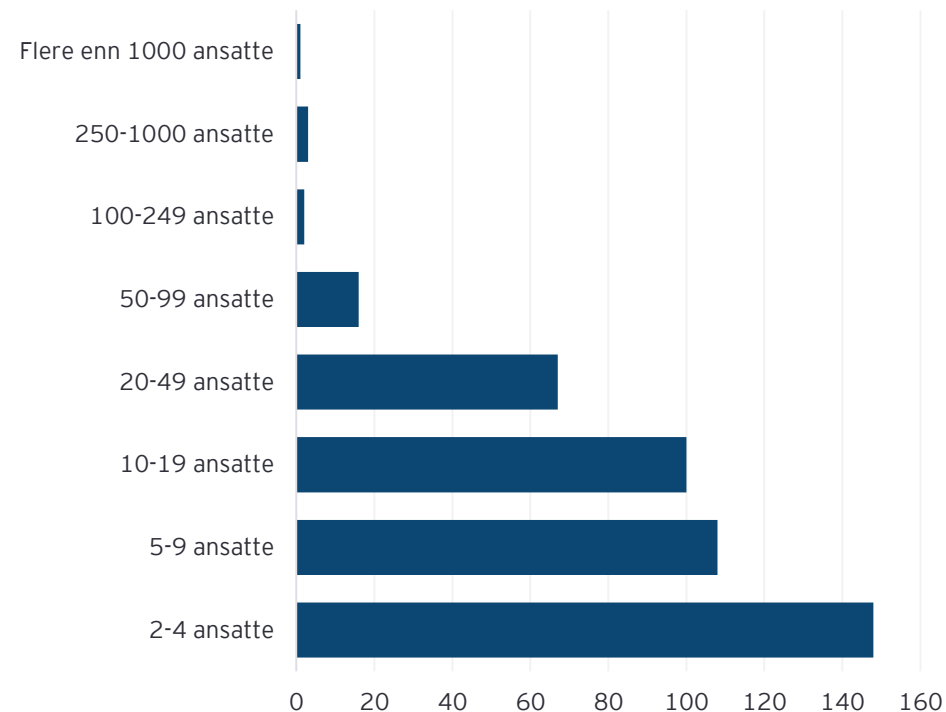
Alver kommune

Sysselsatte, 2019

Alver kommune er størst i regionen, målt både på verdiskaping og sysselsatte. Olje- og gassnæringen er den største sysselsetteren i kommunen, med Equinor Refining Norway AS som største selskap. Samlet står olje og gassnæringen for omtrent 28 % av sysselsettingen i kommunen. Mens vel 40% av sysselsatte i olje- og gassnæringen tilhører raffineriet på Mongstad, arbeider 1/3 innen tjenesteleverandørsegmentet, og 1/5 innen utstyrsleverandørsegmentet. Det er også betydelig sysselsetting innen tjenesteyting, med barnehager, landtransport, avfallshåndtering og undervisning som store segmenter. I tillegg er varehandel og bygg, anlegg og eiendom.

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

Mer enn halvparten av selskapene i Nordhordland er lokalisert i Alver. Det er da ikke overraskende at Alver huser flere av de største selskapene i Nordhordland. Totalt er seks av de ti største selskapene med mer enn 100 sysselsatte lokalisert i Alver.

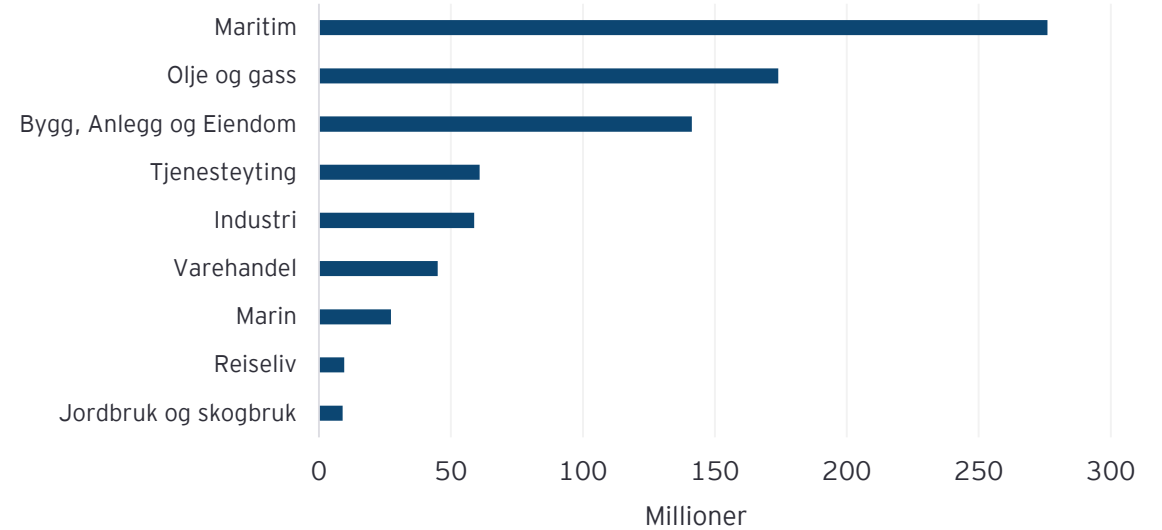

Austrheim kommune

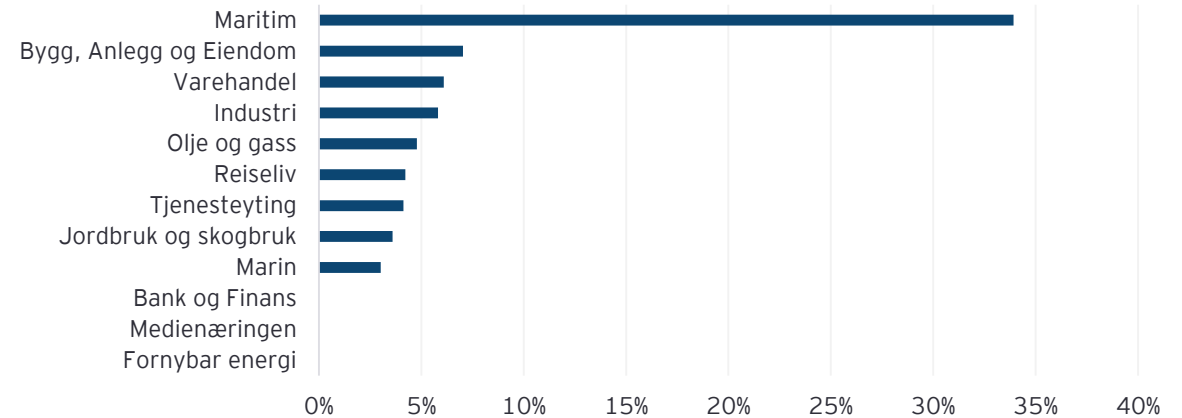
Austrheim har en næringsstruktur som både historisk og i dag er tett knyttet opp mot maritim næring. I dag består næringen i stor grad av selskaper som driver med tjenester til offshore olje- og gassnæring, samt shipping. Næringen står for mer enn 1/3 av verdiskapningen i kommunen. Videre er også olje- og gassnæringen knyttet til Mongstad en viktig del av verdiskapningsbildet i Austrheim. I tillegg bidrar bygg, anlegg og eiendom, gjennom flere større entreprenørselskaper. Totalt står kommunen for 7 % av verdiskapningen i Nordhordland.

	Innbyggere (2020)	2 877
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	19 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	64 %
	Verdiskapning per sysselsatt privat sektor (2019)	1 163 830 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	- 241
	Fordeling privat/offentlig (2019)	63 % / 37 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	167. plass

Verdiskapning, 2019

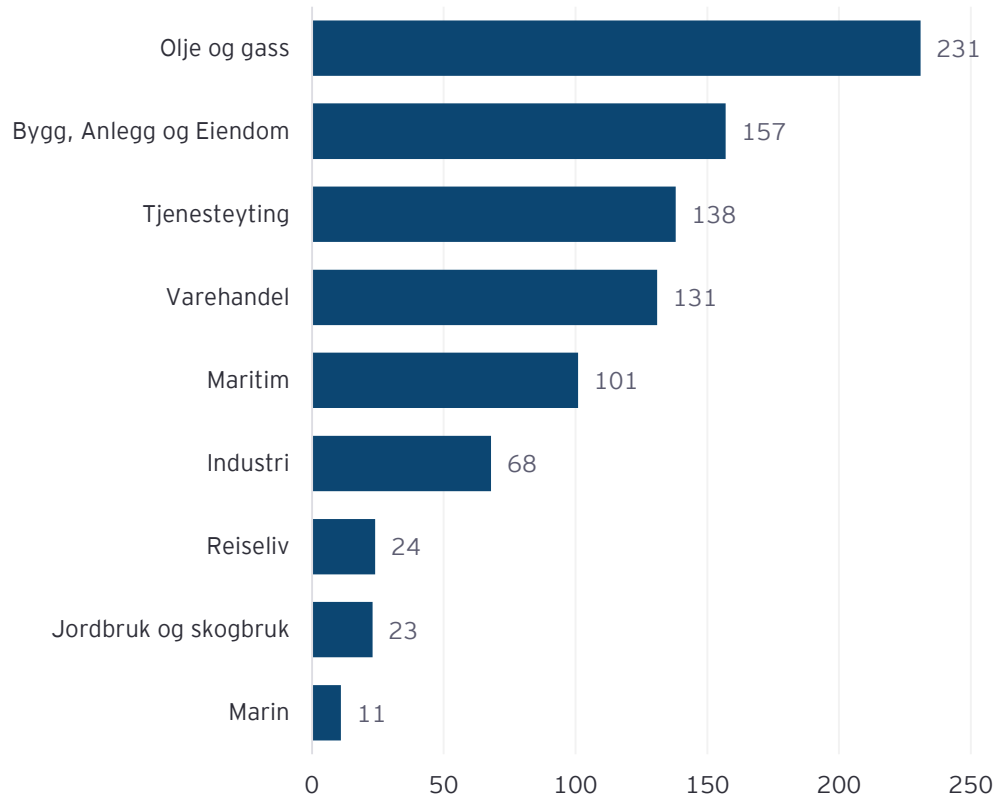

Kommunens andel av verdiskapningen i Nordhordland, 2019

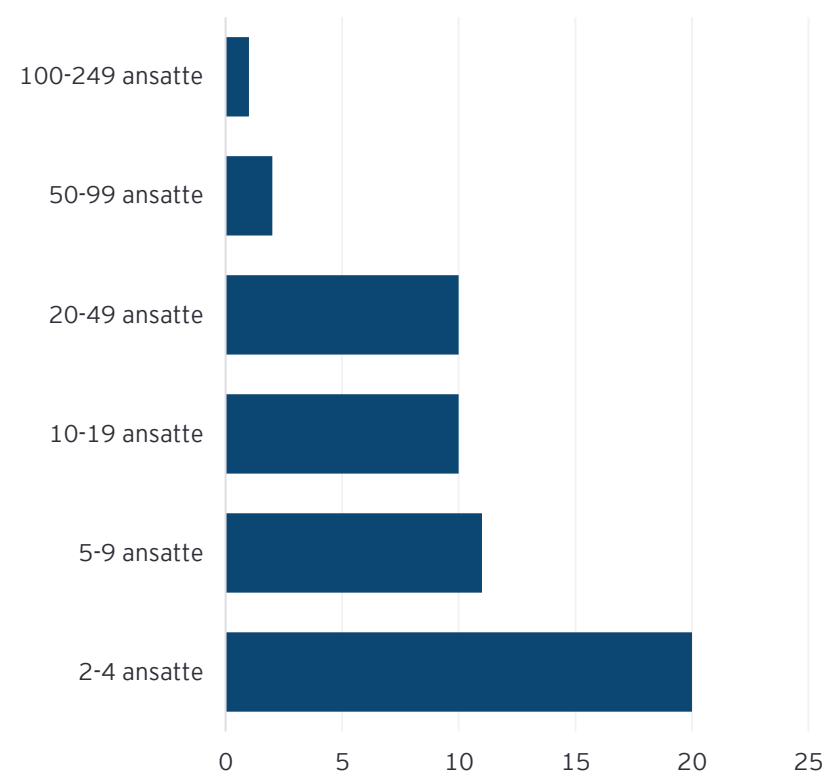
Austrheim kommune

Sysselsatte, 2019

Maritim næring er den største i kommunen målt i verdiskapning, men næringen er ikke blant de største sysselsetterne. Totalt sysselsetter maritim næring 101 personer, hvilket utgjør omtrent 11 % av total sysselsetting i kommunen. En betydelig andel av rederiene oppgir ingen sysselsatte. Olje- og gassindustrien er den største sysselsetteren i kommunen og sysselsetter 26 % (231 sysselsatte). Bygg, anlegg og eiendom er den nest største sysselsetteren (17,8 %).

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

Selskaper med 2 - 4 sysselsatte utgjør 37 prosent av selskapene som er lokalisert i Austrheim kommune.

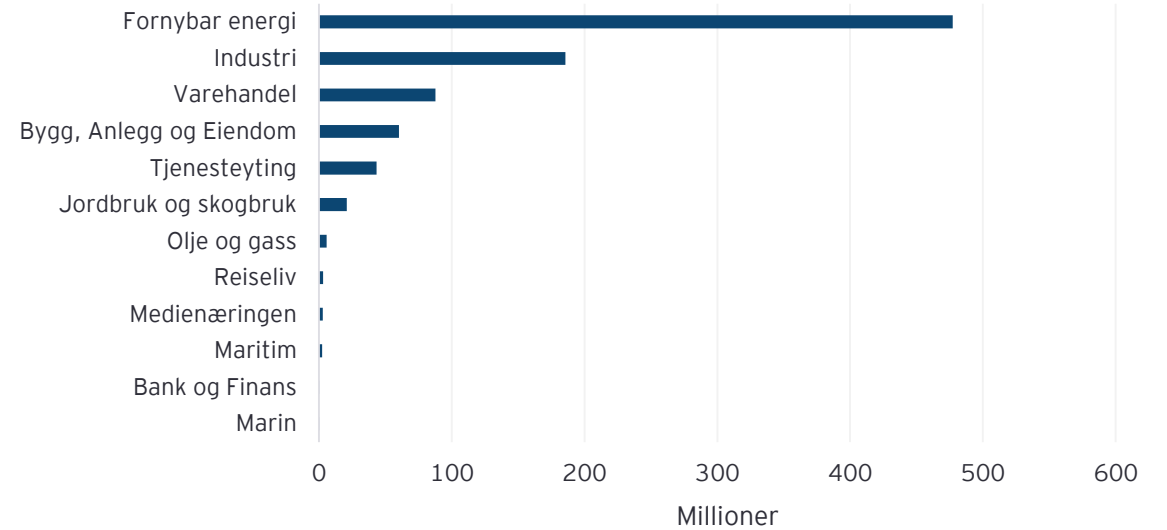

Vaksdal kommune

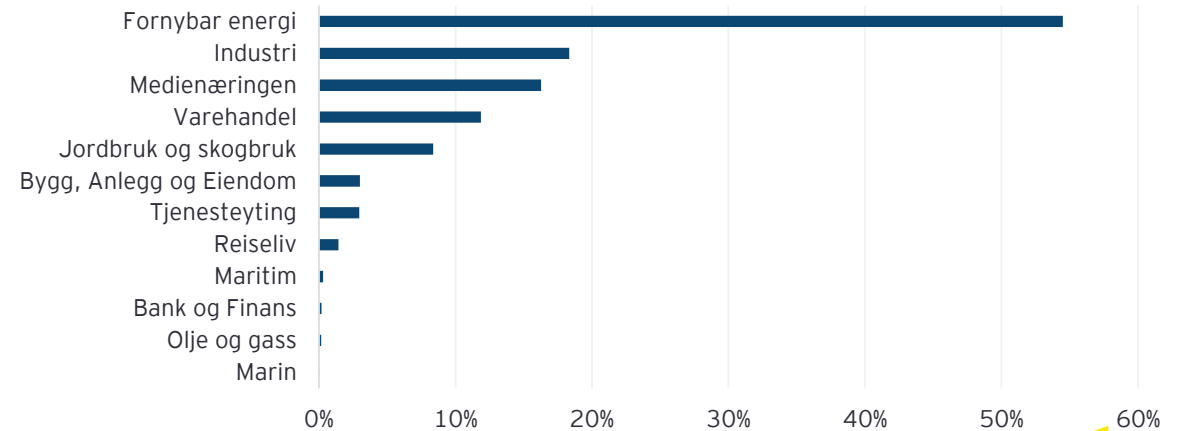
I Vaksdal kommune skjer mer enn halvparten av verdiskapningen i tilknytning til fornybar energi, gjennom kraftproduksjonen på Dale. Kommunen står for 7,4% av verdiskapningen i Nordhordland, men mer enn halvparten av verdiskapningen innen fornybar energi. Kraften som produseres her gir strøm til ca 43 000 husholdninger, ifølge BKK. Den resterende verdiskapningen innen fornybar energi kan i stor grad attribueres til Masfjorden og Modalen. Utover dette står industrien sterkt i Vaksdal, og representerer nærmere 1/5 av industrinæringen i Nordhordland, både knyttet til bekledning, maskinindustri og næringsmiddelindustri.

	Innbyggere (2020)	3 940
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	- 4 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	64 %
	Verdiskapning per sysselsatt privat sektor (2019)	1 312 690 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	- 631
	Fordeling privat/offentlig (2019)	57 % / 43 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	226. plass

Verdiskapning, 2019

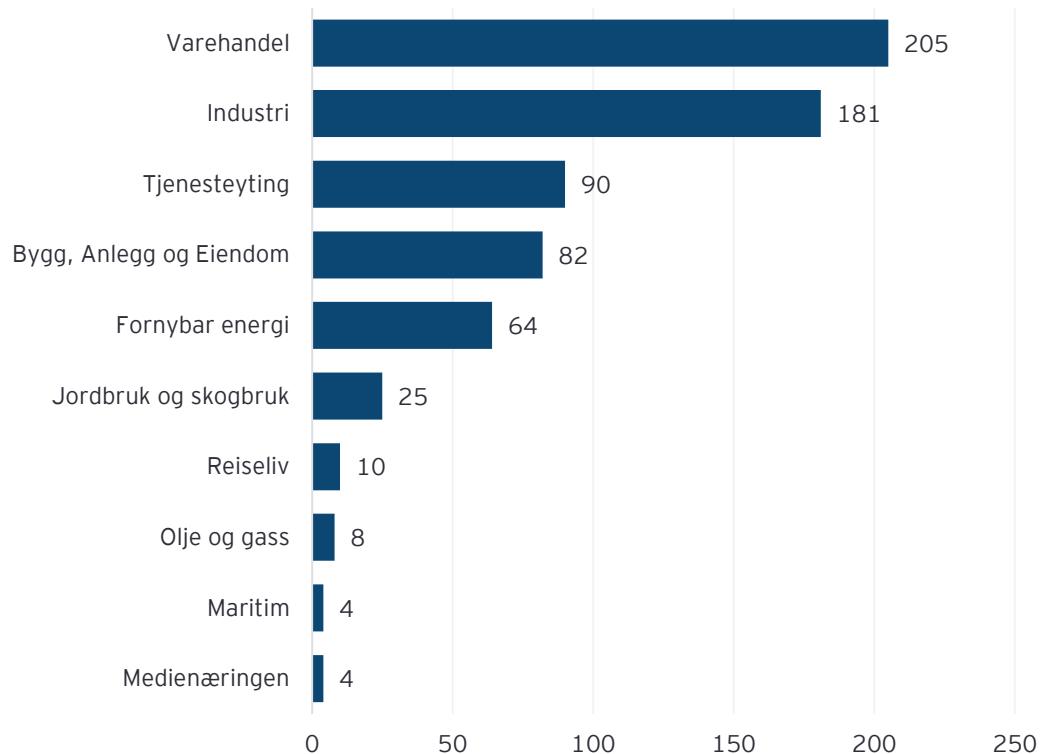

Kommunens andel av verdiskapningen i Nordhordland, 2019

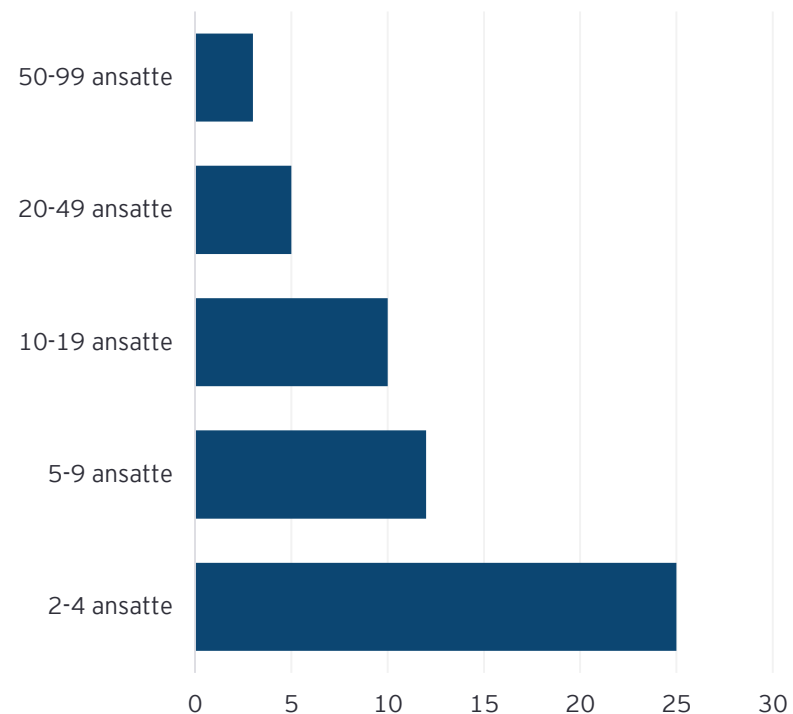
Vaksdal kommune

Sysselsatte, 2019

I Vaksdal kommune er fornybar energi den største næringen målt i verdiskaping. Denne næringen er imidlertid bare den femte største av sysselsetterne (sysselsetter 64 personer i 2019). Den største sysselsetteren i kommunen er varehandel.

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

Totalt er det registrert 55 selskaper i Vaksdal med mer enn to sysselsatte. Av dette er det selskaper med 2 - 4 sysselsatte som utgjør den helt klart største andelen av selskaper i kommunen (45 %).

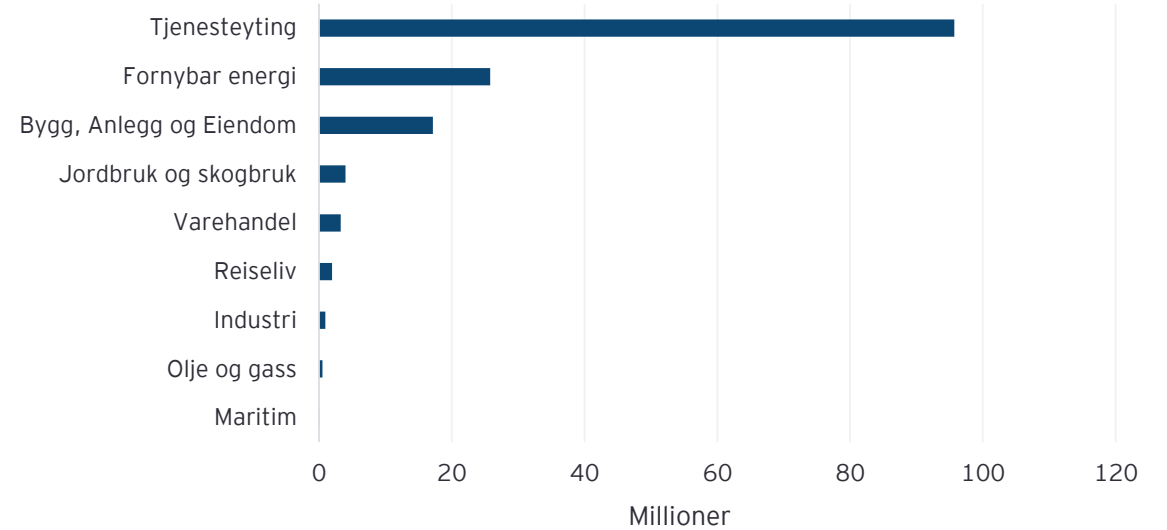

Modalen kommune

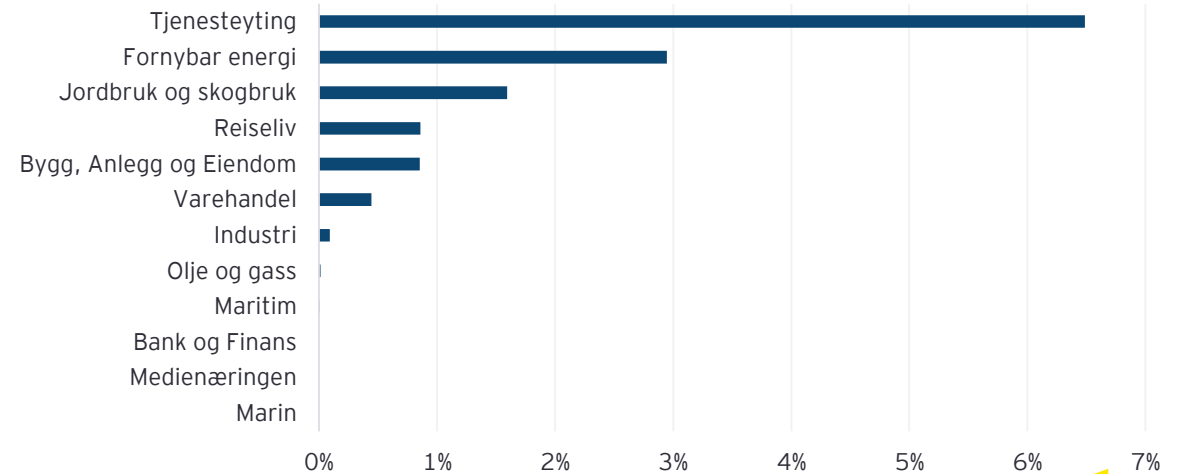
Modalen er Norges nest minste kommune, målt etter innbyggertall. Modalen står for knappe 1,25 % av verdiskapningen i Nordhordland, men representerer langt større andeler enn dette innen næringene tjenesteyting og fornybar energi. Verdiskapningen i kommunen knytter seg i stor grad til tjenesteyting, der IT-tjenester har en betydelig tyngde, samt fornybar kraftproduksjon ved Steinsland Kraftverk, som er BKKs nest største kraftverk. Reelt sett virker det rimelig å anta at verdiskapningen fra kraftverket er betydelig større enn oppgitt her, men at hovedkontorfordelingen av verdiskapning slår uheldig ut for Modalen i dette tilfellet, da det er relativt få sysselsatte ved kraftverket. Dette er en svakhet ved denne metoden. Bygg, anlegg og eiendom utgjør også en betydelig del av verdiskapningen gjennom ulike entreprenørselskaper. Offentlig Sysselsatte utgjør mer enn halvparten av de sysselsatte i kommunen, hvilket ikke er unaturlig med hensyn til det lave innbyggertallet.

	Innbyggere (2020)	391
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	19 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	66 %
	Verdiskapning per sysselsatt privat sektor (2019)	1 641 390 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	14
	Fordeling privat/offentlig (2019)	46 % / 54 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	287. plass

Verdiskapning 2019

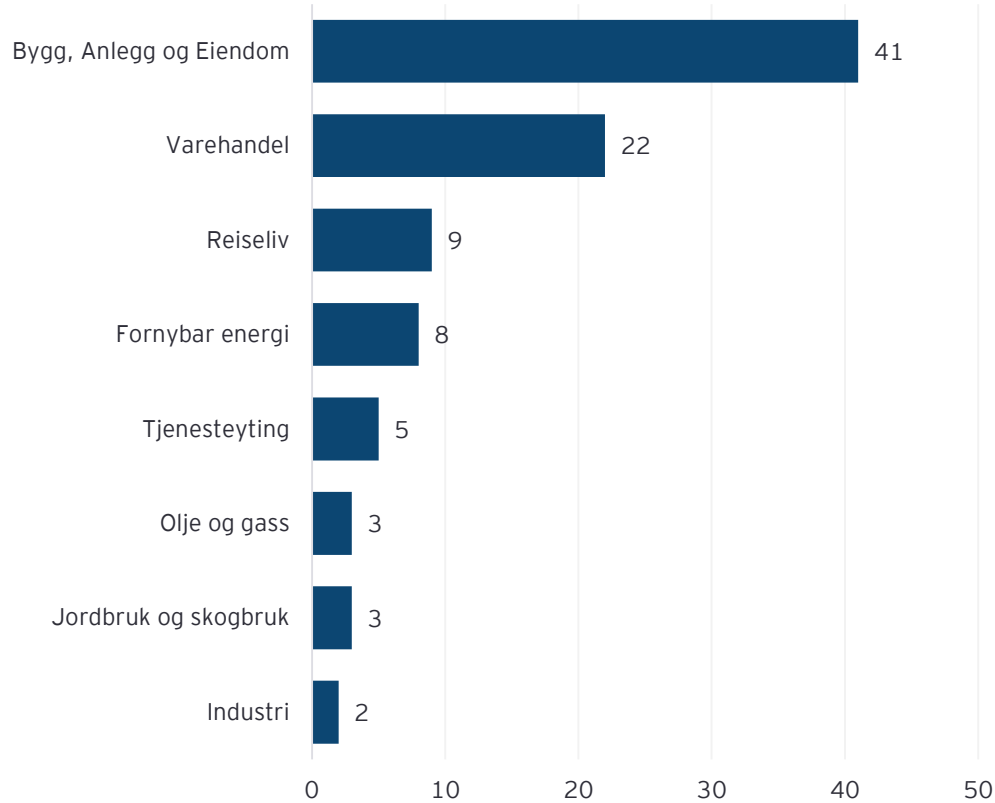

Kommunens andel av verdiskapningen i Nordhordland, 2019

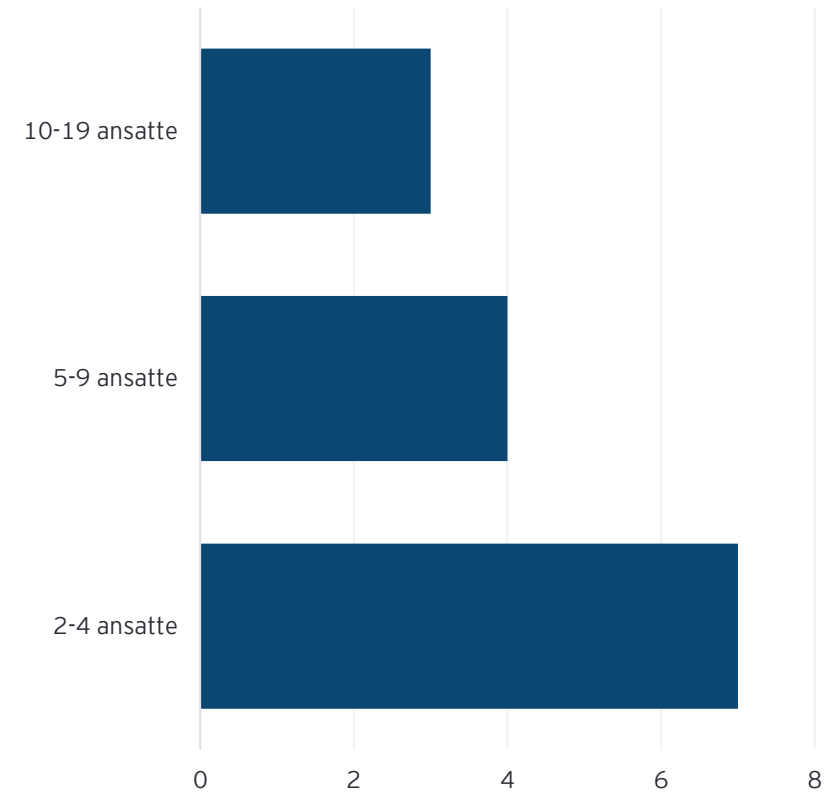
Modalen kommune

Sysselsatte, 2019

I Modalen er klart flest sysselsatt innen bygg , anlegg og eiendom er den klart største sysselsetteren i Modalen kommune. Totalt sysselsatte næringen 41 personer i 2019. Dette utgjør 44 % av de sysselsatte i kommunen.

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

Totalt er det registrert 14 selskaper med mer enn to sysselsatte i Modalen kommune. Overvekten av selskapene har 2 -4 sysselsatte.

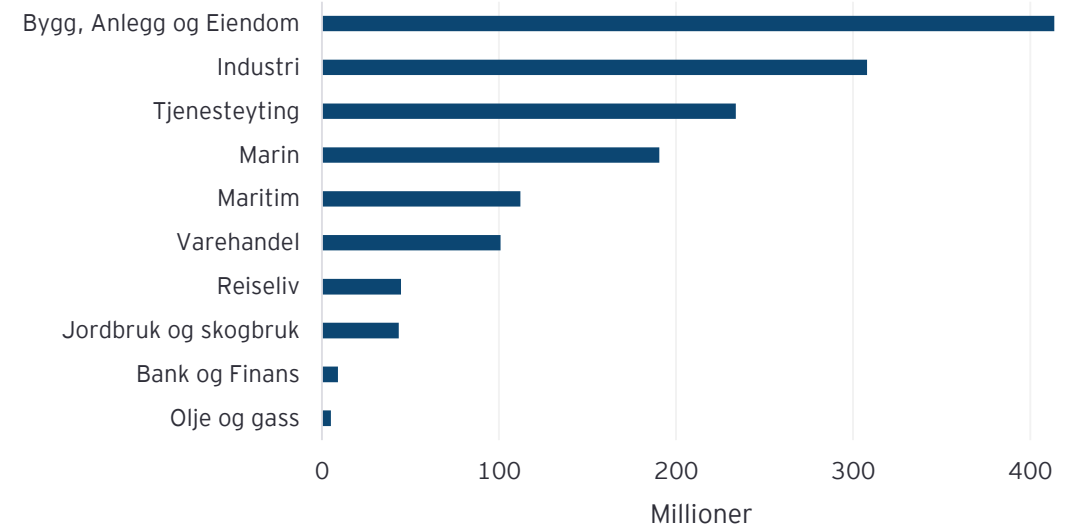

Osterøy kommune

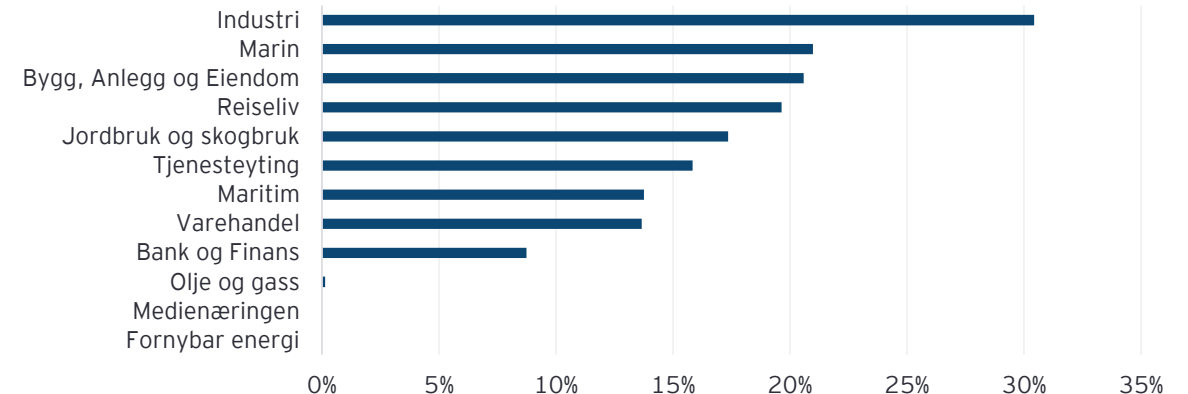
I Osterøy er bygg, anlegg og eiendom den største næringen, og står for 28 % av verdiskapningen. Videre er industrien og marin næring også tungt representert i kommunen. Osterøy står for 12,1 % av verdiskapningen i Nordhordland, og at kommunen da står for 30 % av verdiskapningen innen industri illustrerer tyngden denne næringen har i kommunen. Denne verdiskapningen knytter seg i stor grad til metallvareindustri og dels til motorkjøretøyindustri. Kommunen har også en relativt høy andel av verdiskapningen innen marin næring, som gjennom oppdrett og foredling bidrar med en verdiskapning på 190 millioner kroner i kommunen. Innen tjenesteyting er det landtransport og rørtransport som er den største bidragsyteren til verdiskapning, og står for mer enn 1/3 av denne næringen. Reiselivet er også sterkt representert i regionen, og består i stor grad av persontransport med buss og ferge.

	Innbyggere (2020)	8 104
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	9 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	68 %
	Verdiskapning per sysselsatt privat sektor (2019)	760 500 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	- 1 198
	Fordeling privat/offentlig (2019)	68 % / 32 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	94. plass

Verdiskapning, 2019

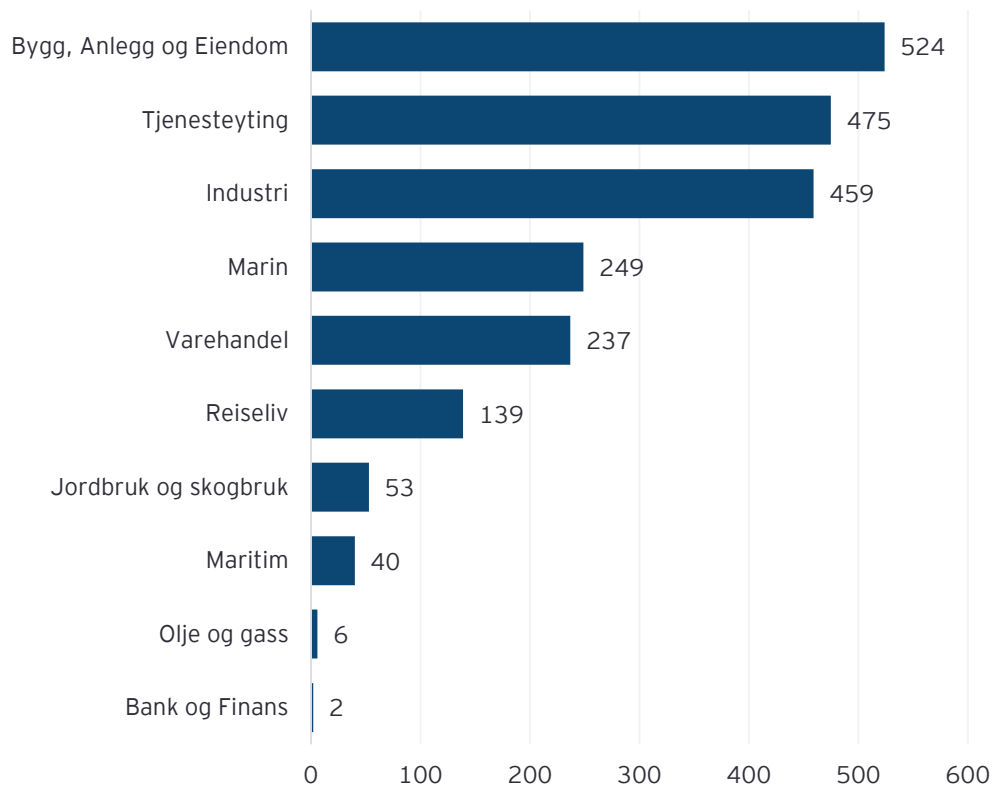

Kommunens andel av verdiskapningen i Nordhordland, 2019

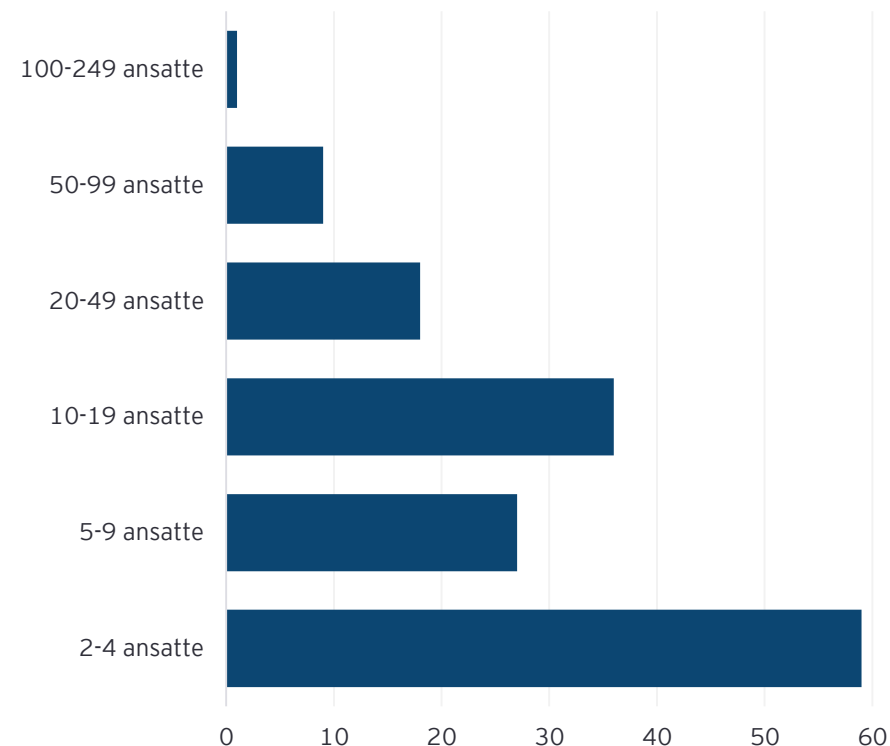
Osterøy kommune

Sysselsatte, 2019

Bygg, anlegg og eiendom er klart den største næringen målt både i verdiskaping og sysselsetting i kommunen. Nærmere 1/4 av de sysselsatte i kommunen arbeider innenfor denne næringen.

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

I Osterøy har flertallet av selskapene 2 - 4 sysselsatte. Av fordelingen over ser man imidlertid at det også er en større andel selskaper av medium til stor størrelse. Totalt er det registrert 10 selskaper med mer enn 50 sysselsatte.

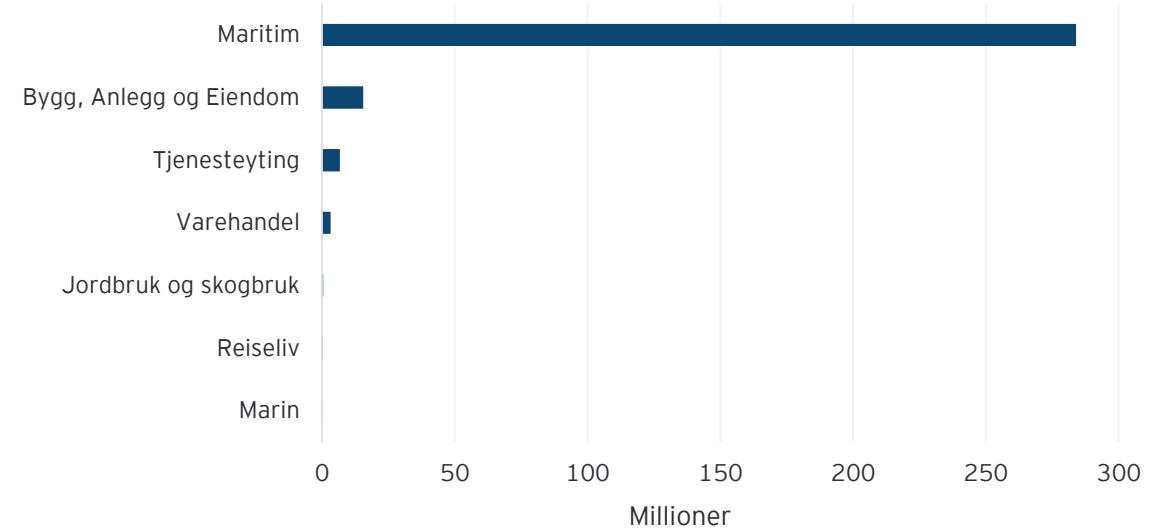

Fedje kommune

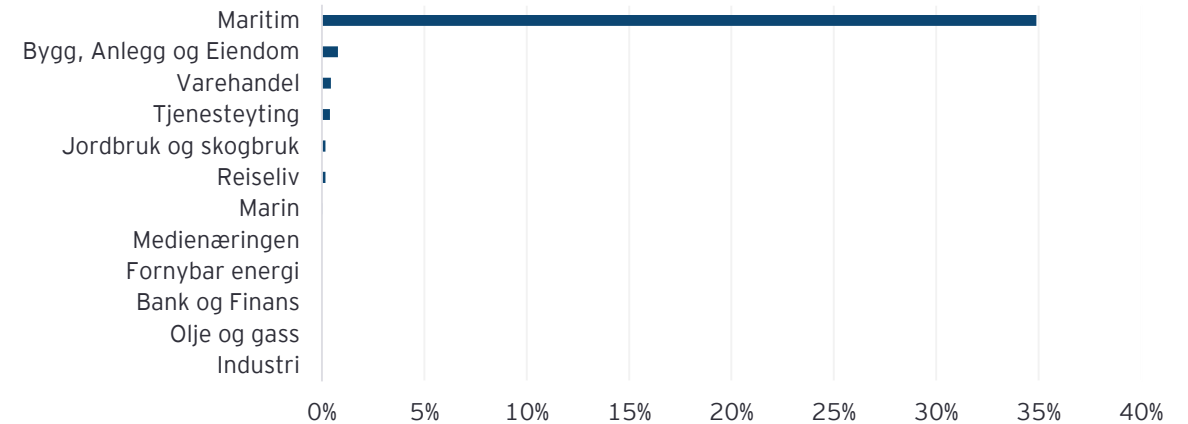
Fedje er øykommune, og blant landets minste, målt i folketall. Den desidert største næringen er maritim næring, hvilket skyldes at BB Crewing AS har lokalisert sin største avdeling til Fedje. Virksomheten trenger ikke å foregå på Fedje, men verdiskapingen skrives likevel til denne kommunen. Sett bort ifra maritim næring er bygg, anlegg og eiendom den største næringen, med omsetning og drift av fast eiendom som største delnæring. Det finnes også flere entreprenørselskaper på Fedje. Utover dette er det meste av næring knyttet til detaljhandel og servering. Hele 2/3 av kommunens sysselsatte arbeider i offentlig sektor.

	Innbyggere (2020)	551
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	- 3 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	63 %
	Verdiskaping per sysselsatt privat sektor (2019)	4 497 060 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	- 35
	Fordeling privat/offentlig (2019)	33 % / 67 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	351. plass

Verdiskaping, 2019

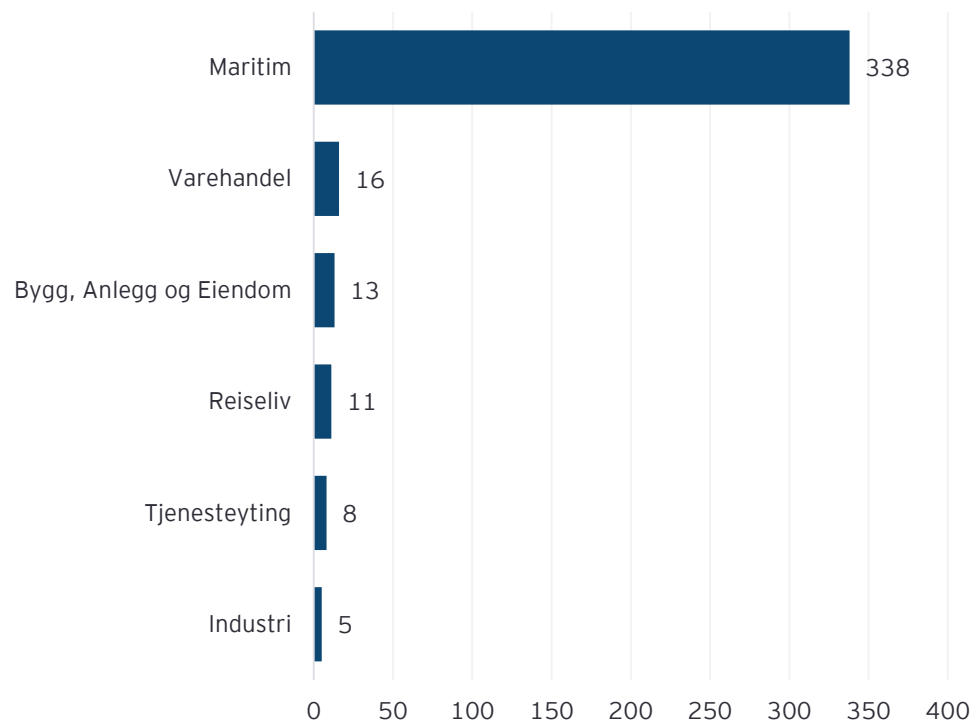

Kommunens andel av verdiskapingen i Nordhordland, 2019

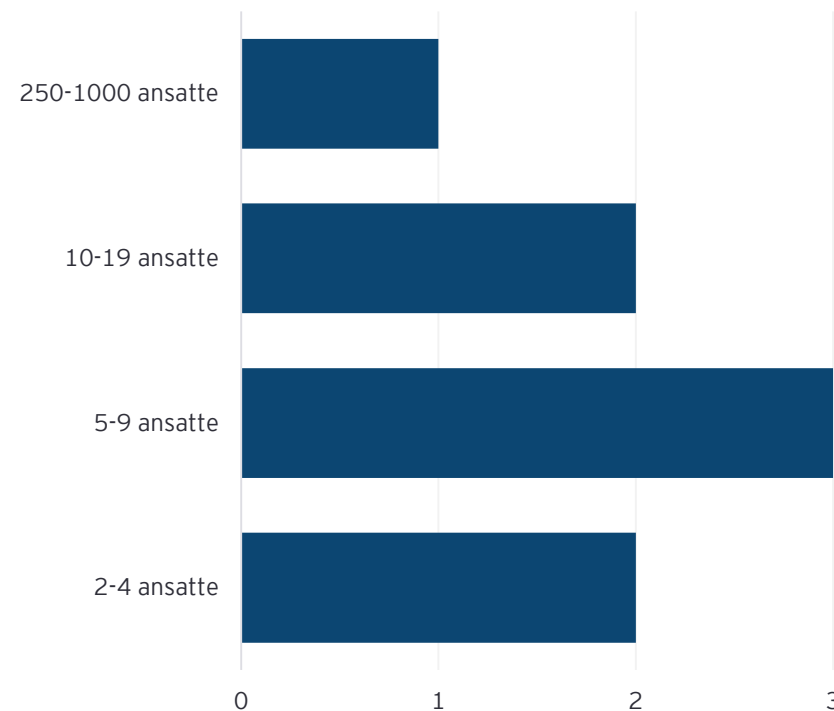
Fedje kommune

Sysselsatte, 2019

Maritim næring er den klart største sysselsetteren i Fedje kommune, målt etter selskaper som har adresse i kommunen. Totalt sysselsetter næringen 89 % av de privat sysselsatte. Næringen er også den klart største målt i verdiskapning. I dette tilfellet gir regnskapstallene et upresist bilde av næringsaktiviteten som foregår i kommunen. Et selskap kan være registrert i en kommune uten at selskapets sysselsatte utfører arbeidet i samme kommune, hvilket kan forventes å være tilfellet her.

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

Gitt kriteriene beskrevet i fotnoten under er det selskaper med 5-9 sysselsatte som utgjør den største andelen av selskaper i Fedje kommune. I tillegg registreres BB Crewing AS som et selskap i Fedje kommune med over 250 sysselsatte.

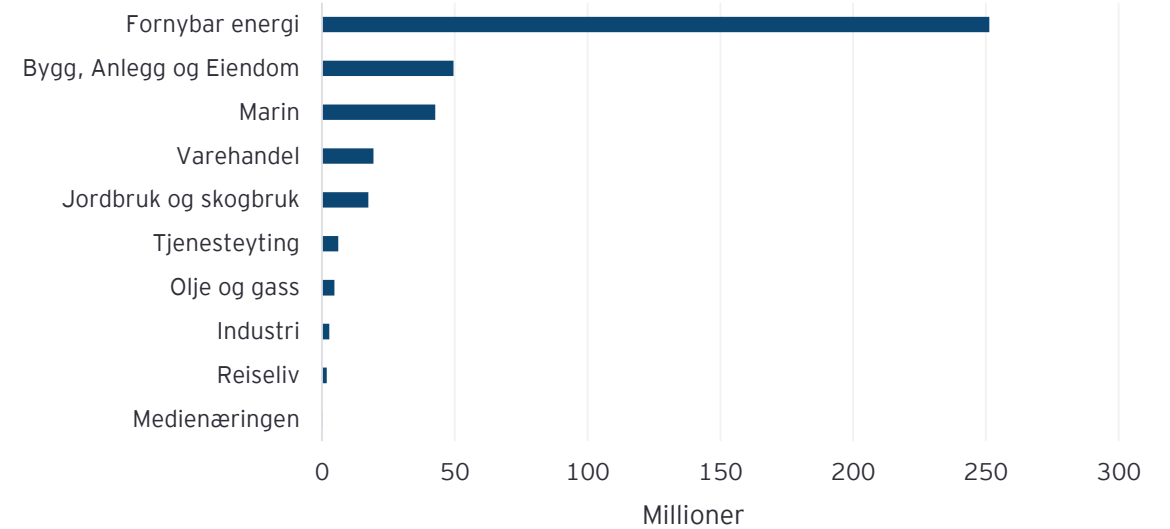

Masfjorden kommune

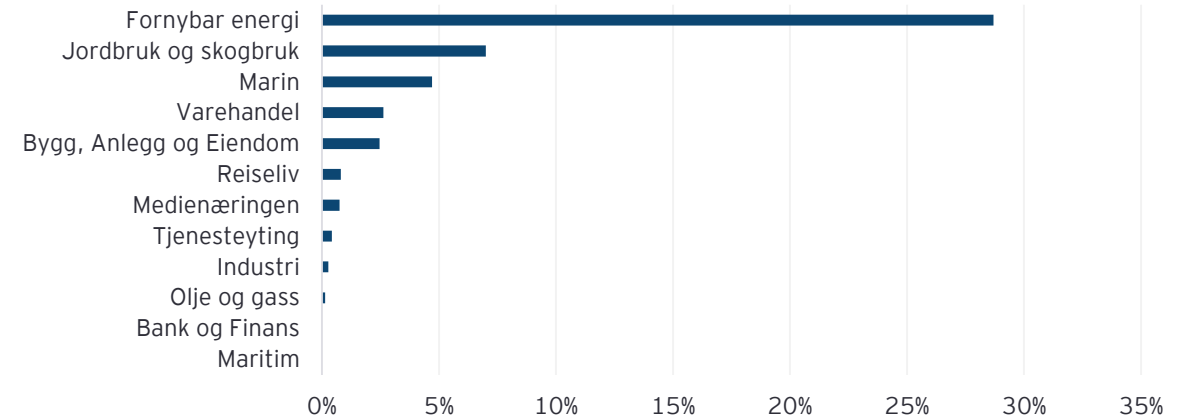
Masfjorden har, i likhet med Vaksdal, en svært høy andel av sin verdiskapning knyttet til kraftproduksjon. Totalt står kraftproduksjonen for 63 % av verdiskapningen i kommunen, hvilket utgjør nesten 30 % av den totale verdiskapningen innen fornybar energi i Nordhordland. Kommunen står til sammenligning for 3,28 % av verdiskapningen i Nordhordland. Bygg, anlegg og eiendom med entreprenørvirksomhet og marin næring med oppdrettsvirksomhet er også betydelige i Masfjorden. Verdiskapningsandelen som kan tilskrives jordbruk og skogbruk i kommunen er også høy, relativt til resten av Nordhordland.

	Innbyggere (2020)	1 678
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	1 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	71 %
	Verdiskapning per sysselsatt privat sektor (2019)	1 505 910 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	- 246
	Fordeling privat/offentlig (2019)	44 % / 56 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	248. plass

Verdiskapning, 2019

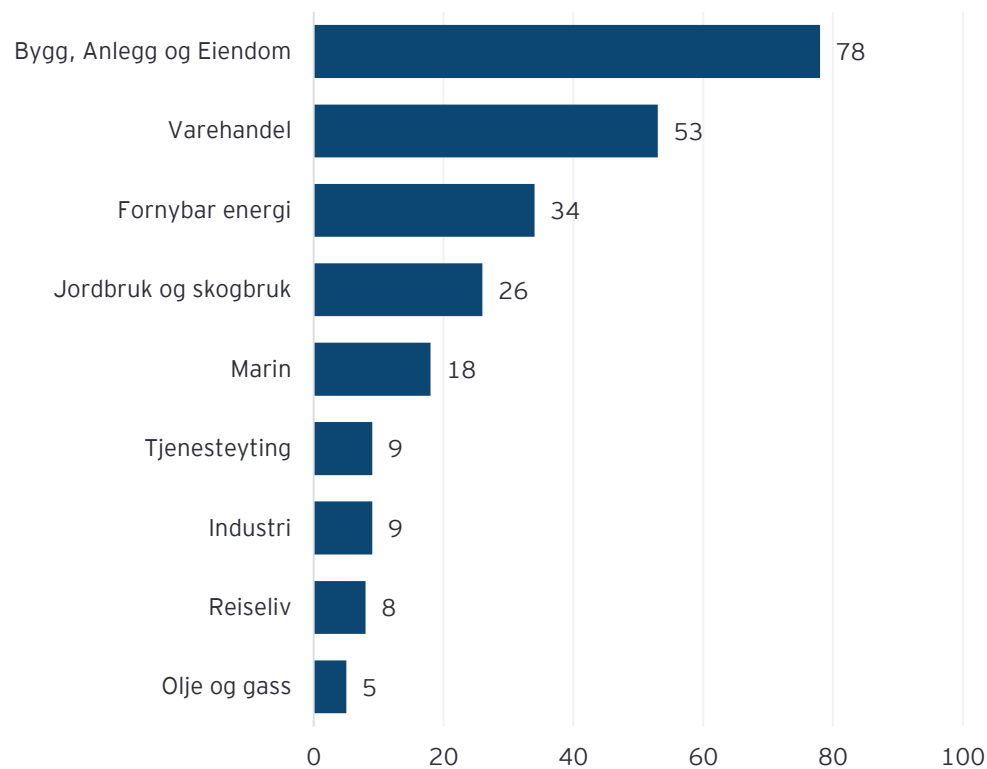

Kommunens andel av verdiskapningen i Nordhordland, 2019

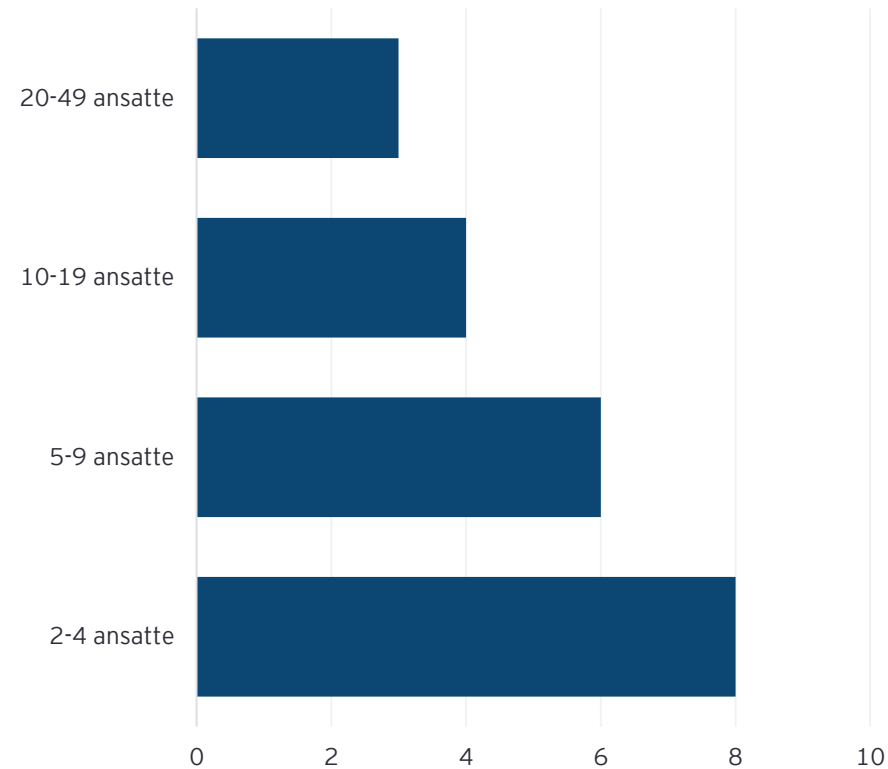
Masfjorden kommune

Sysselsatte, 2019

Bygg, anlegg og eiendom er den største sysselsetteren i kommunen. Samlet sysselsetter næringen 32 % av de sysselsatte i kommunen. Målt i verdiskapning er fornybar energi den klart største bidragsyteren, men sysselsetter relativt få: Næringen er bare den tredje største sysselsetteren i kommunen og sysselsetter omtrent 14 % (34 sysselsatte).

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

I likhet med de fleste andre kommunene er det selskaper med 2-4 sysselsatte som utgjør største andel av selskaper i Masfjordne kommune. Av fordelingen ser vi at kommunene ikke har selskaper med over 50 sysselsatte.

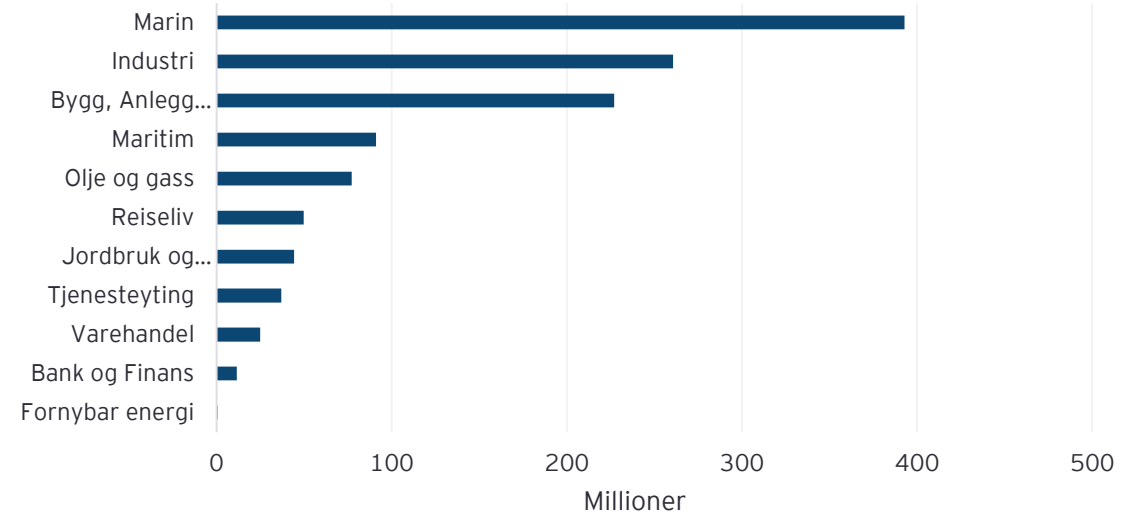
Gulen kommune

Gulen kommune har, som et av hovedsetene for oppdrett på Vestlandet, en verdiskapning innen marin næring på oppunder 400 millioner kroner. Det er i størst grad oppdrett (71 %) som driver denne verdiskapningen, men også foredling (21 %) og fiske (8 %) bidrar til at marin næring er av denne størrelsen i Gulen. Dette bidrar også til at Gulen står for hele 10 % av verdiskapningen i Nordhordland, til tross for at innbyggertallet er beskjedne 2 294 personer.

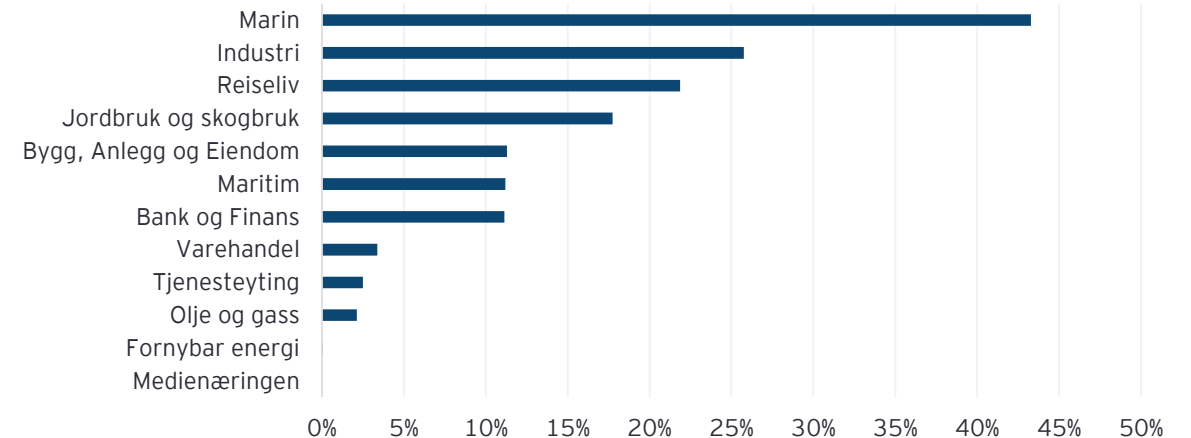
Industri, drevet av håndtering av avløpsvann og bryting og bergverksdrift utgjør også en stor del av verdiskapningen i Gulen. Det samme gjelder bygg, anlegg og eiendom, som er stor både på anleggssiden, eiendomssiden og bygningssiden.

	Innbyggere (2020)	2 294
	Forventet befolkningsvekst mot 2050	1 %
	Sysselsettingsgrad (2019)	71 %
	Verdiskapning per sysselsatt privat sektor (2019)	1 423 680 NOK
	Netto pendling inn til kommunen (2019)	47
	Fordeling privat/offentlig (2019)	68 % / 32 %
	Rangering NHOs Kommune NM 2020 (356 kommuner)	137. plass

Verdiskaping, 2019

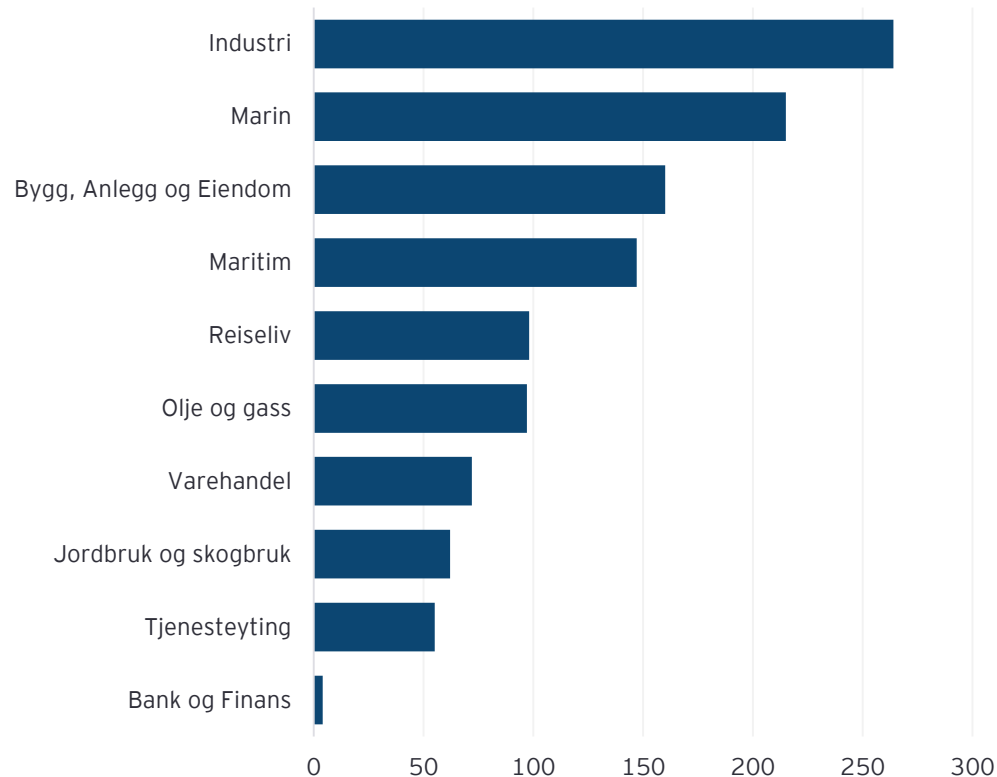

Kommunens andel av verdiskapningen i Nordhordland, 2019

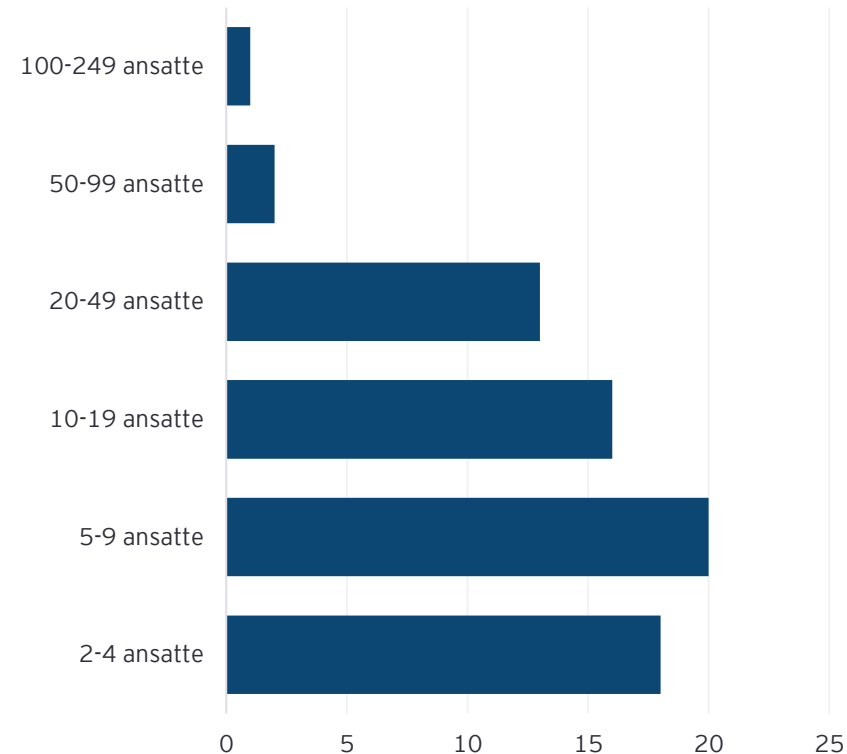
Gulen kommune

Sysselsatte, 2019

Målt i verdiskapning er marin næring størst i kommunen, som sysselsetter er næringen den nest største, og står for 18 % av sysselsettingen. Den største sysselsetteren er industri, som står for hele 22,5 % av sysselsettingen i kommunen, og er tett knyttet til større selskaper innen håndtering av avløpsvann og bryting og bergverksdrift. Industri er også den nest største næringen målt i verdiskapning.

Selskaper gruppert på antall sysselsatte, 2019

Fordelingen over viser at overvekten av selskaper i Gulen har 5 - 9 sysselsatte, gitt at vi baserer oss på antagelsene i fotnoten under. Totalt har 95 % av selskapene færre enn 50 sysselsatte.

Illustrasjonsfoto: UNESCO/Eivind Senneseth

2

Nordhordland i dag

Snapshot

Næringsanalyse på aggregert nivå

Historisk næringsanalyse

Kommunene i Nordhordland

Case-studie: Fensfjordens betydning

Tilbake til kapitteloversikt

I 1975 startet Statoil driften av oljeraffineriet på Mongstad.

Dette var starten på et industrieventyr og la grunnlaget for etablering av en rekke nye selskaper i området på begge sider av fjorden. Fensfjorden er et grenseområde mellom flere kommuner som alle har arbeidet for å videreutvikle området og skape ringvirkninger for regionen.

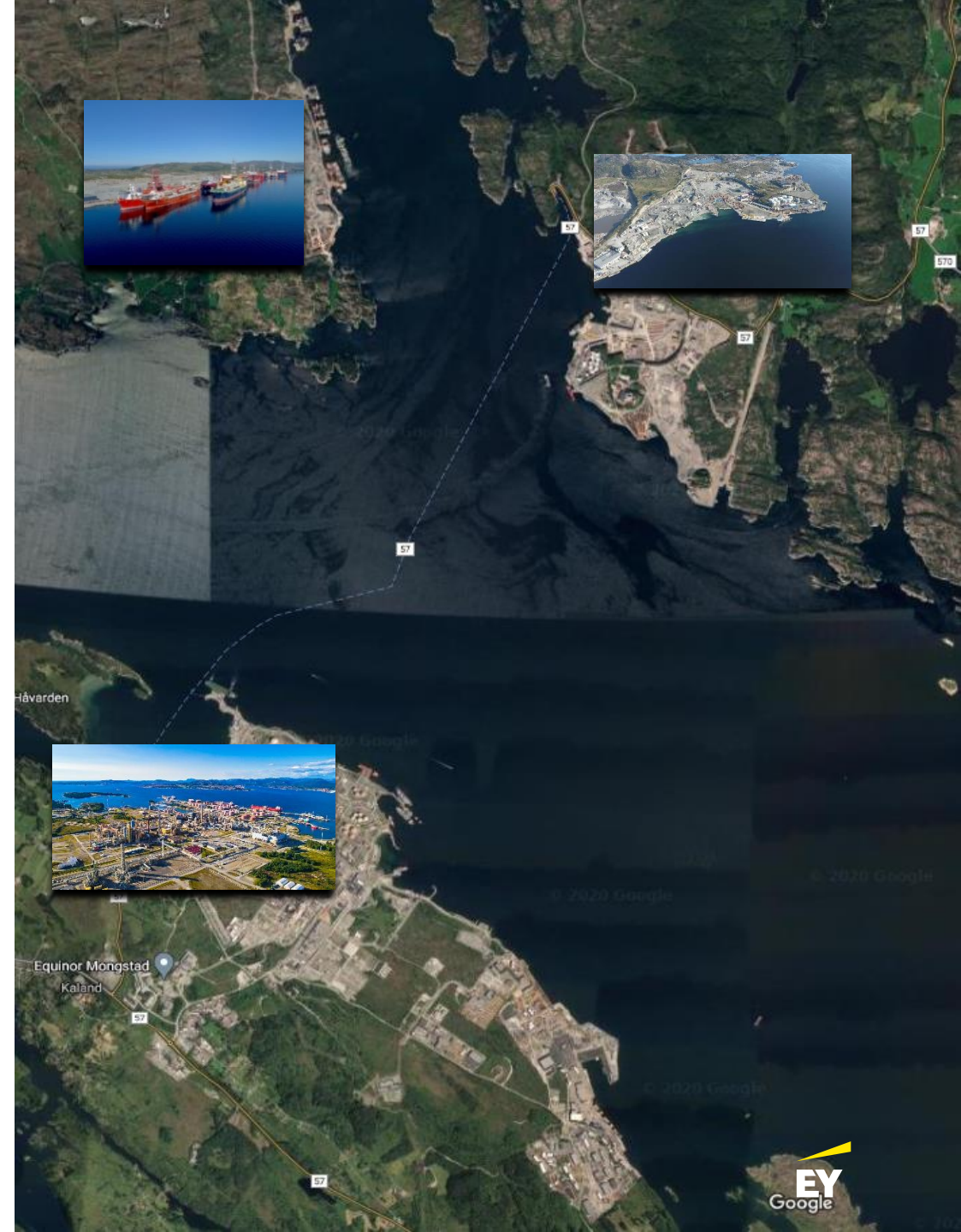
Fensfjordbassenget består i hovedsak av industriområdene Mongstad, Sløvåg og Skipavika

Fensfjordbassenget består av i hovedsak tre industriområder som ligger rett overfor hverandre med kun Fensfjorden som skille.

Mongstad som industriområde ble etablert på 1970-tallet, da Statoil bestemte seg for å etablere Europas nest største oljehavn i området. Dette ble startskuddet for industrieventyret på Mongstad og i dag er Mongstad Norges største industriområde. I sentrum av industrien på Mongstad står raffineriet til Equinor som har vært i drift siden 1975. I tillegg til raffineriet er Equinor involvert i et NGL-prosesseringsanlegg (Vestprosess), en råoljeterminal, et kraftvarmeverk og verdens største teknologisenter for CO₂-fangst fra røkgass på Mongstad. Andre viktige aktører i området er blant annet CCB Mongstad, WellConnection og PSW Group.

På andre siden av Fensfjorden finner vi Skipavika terminal og næringspark i Gulen kommune. Skipavika er lokalisert i et svært trafikkert område i «Fensfjordbassenget» og Skipavika er en maritim klynge midt i det offshorerelaterte «bassenget». Selskapene som er etablert her har som hovedoperasjoner å ta i mot serviceoppdrag på skip og rigger. I tillegg brukes området til lagring og vedlikehold av utstyr.

Lengst sør i Gulen finner vi bunkringshavnen og industriområdet i Sløvåg. Bunkeranlegget i Sløvåg kan lagre 80 000 tonn bunkersolje og her kan tankskip etter lossing på Mongstad få spylt tankene, fylle på drivstoff og få utført nødvendig vedlikehold og reparasjon. I senere år har blant annet Wergeland gruppen etablert seg i industriområdet med anlegg for håndtering av spesialavfall, samt steinknuseverk og sementvareindustri. I tillegg arbeider Wergelandgruppen sammen med PSW for å bygge Nord-Europas største tørrdokk.

36 % av verdiskapningen i Nordhordland skapes i Fensfjorden og mer enn 1/5 av de sysselsatte som arbeider i privat sektor i Nordhordland arbeider i Fensfjorden

Snapshot av Fensfjorden

Selskaper

156

selskaper er lokalisert i Fensfjorden

6 av 10

største selskapene i regionen målt i verdiskapning er lokalisert i Fensfjorden

Verdiskapning

4,3

milliarder NOK i verdiskapning

36 %

av total verdiskapning i privat sektor i Nordhordland

Sysselsetting

3 076

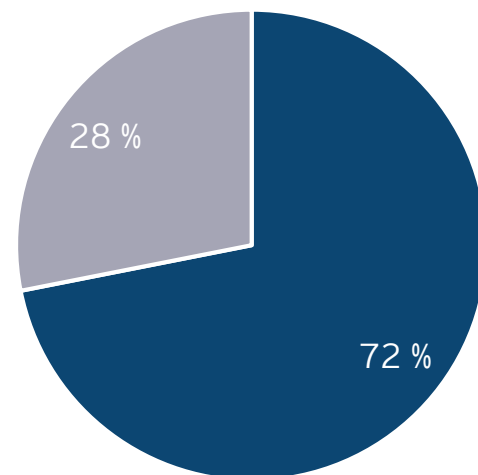
Sysselsatte

22 %

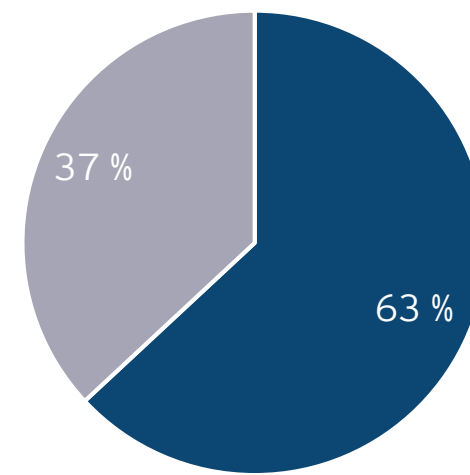
av privat sysselsetting i Nordhordland

Oljeindustrien dominerer

Verdiskapning, 2019

Sysselsetting, 2019

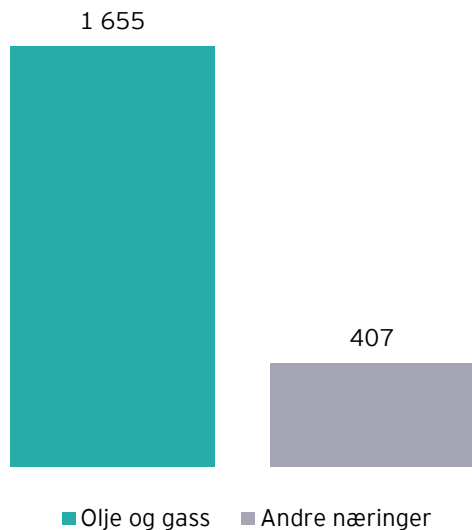
■ Oljeindustrien ■ Andre næringer

Basert på tallene over er det klart at Fensfjorden har og er en viktig verdiskaper og sysselsetter i Nordhordland. Verdiskapning og sysselsetting fra området er imidlertid tett knyttet til aktiviteten i olje- og gassnæringen og områdets ensidige næringsstruktur skaper høy grad av eksponering.

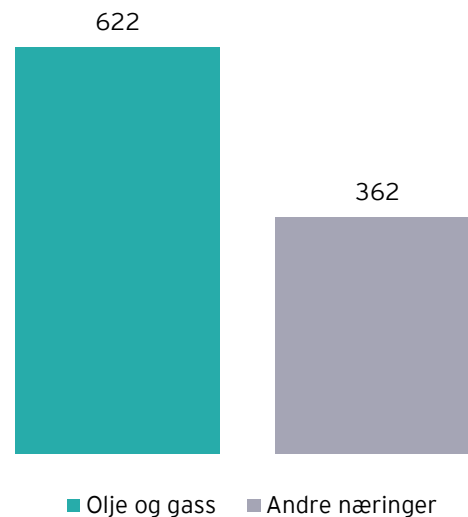
Hele 72 % av verdiskapningen i overkant av 3 milliarder NOK, kommer fra olje og gassnæringen. I tillegg til å være den som står for største andel av verdiskapning er også olje- og gassnæringen den som sysselsetter flest. Totalt arbeider 1 940 personer, 63 % av de sysselsatte i Fensfjorden direkte i olje- og gasselskaper.

Ringvirkningene fra Fensfjorden er enorme, spesielt fra oljeindustrien

Ringvirkninger (indirekte arbeidsplasser) skapt fra virksomheter i Fensfjorden

Olje og gasselskapene i Fensfjorden bidrar til en total kjøpekraft på 622 mNOK

1 655

indirekte arbeidsplasser skapes fra olje- og gass virksomheten i Fensfjorden

622

mNOK i kjøpekraft for lokalsamfunnet som følge av olje- og gasselskapene

800

indirekte arbeidsplasser skapt som følge av Equinor raffineriet sin virksomhet

Illustrasjonsfoto: Emil Weatherhead Breistein

3

Neste trekk

Omstilling i
regionen

Nye muligheter

Barrierer

Scenariomodeller
2021-2025

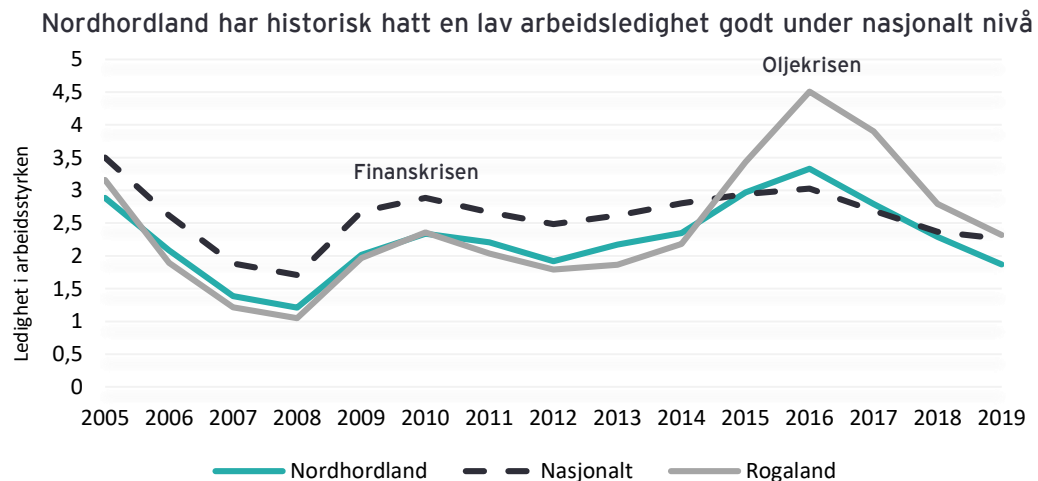
Tilbake til kapitteloversikt

Nordhordland har historisk vært mindre rammet av nasjonale og internasjonale kriser, og det virker til at regionen har klart seg godt gjennom covid-19

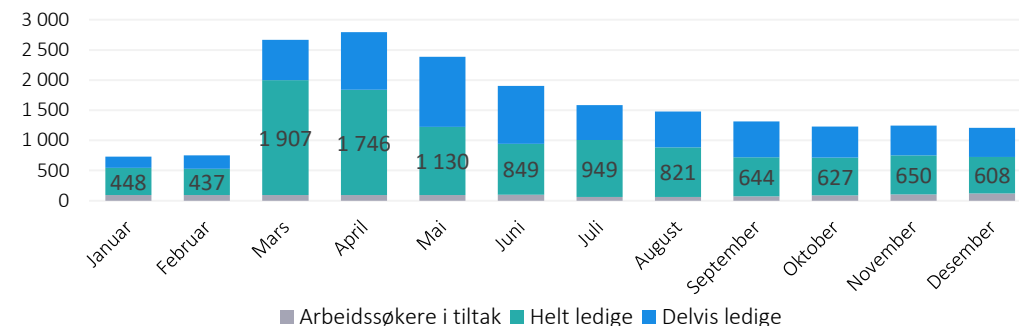
Nordhordland har historisk vært mindre rammet av nasjonale og internasjonale kriser. Ledighetsnivået i regionen har historisk vært et godt stykke under ledighetsnivået i andre regioner og nasjonalt. En av forklaringsfaktorene som det ofte pekes på er at Nordhordland er en svært driftsorientert region.

Av grafen ser vi at Nordhordland i likhet med Rogaland har hatt en lav ledighet sammenlignet med det nasjonale ledighetsnivået. Regionen har opplevd økning i ledighet ved de større krisene (finanskrisen og oljekrisen), men ledighetsnivået har fremdeles lagt under eller på nasjonalt nivå. Av grafen ser man også at ledighetsutviklingen i Nordhordland og Rogaland har fulgt hverandre tett historisk frem til oljekrisen. Økningen i ledighetsnivå som følge av oljekrisen var mye kraftigere i Rogaland sammenlignet med region Nordhordland.

Grafen under viser ledighetsnivået i beregnet arbeidsstyrke. Tall er hentet fra NAV og historiske tall for ledighet i region Nordhordland er beregnet som et vektet gjennomsnitt av ledigheten i de 8 kommunene (Alver (tidligere Lindås, Radøy og Meland), Austrheim, Masfjorden, Modalen, Osterøy, Fedje, Vaksdal og Gulen).

Ledigheten i regionen økte kraftig ved nedstenging i mars, men sank raskt tilbake til mer «normale» nivåer

Tall fra NAV Vestland viser at Nordhordland opplevde en kraftig økning i antall ledige de første månedene etter nasjonal nedstenging i mars. Grafen indikerer imidlertid at de høye ledighetstallene var relativt kortvarig og i perioden juni/juli var ledigheten nede på ca. 3,4 - 4 % av arbeidsstyrken, og har etter dette gått enda mer ned (ca. 2,6 % av arbeidsstyrken er helt ledig ved utgangen av 2020). Tallene fra NAV indikerer at Nordhordland sammenlignet med andre regioner, i mindre grad har vært rammet av covid-19 og oljeprisfallet. Dette bekreftes også av NAV Nordhordland som i løpet av 2020 har gjennomført temperaturmålinger blant bedriftene. De påpeker at det var stor usikkerhet blant bedriftene i mars. En ny måling før sommerferien indikerte imidlertid at usikkerheten var betraktelig redusert og flere selskaper kunne melde at de hadde hentet inn permitterte sysselsatte. Optimisme i regionen har vedvart og en ny undersøkelse fra NAV høsten 2020 viste at selskapene nå fremfor å permittere var på utkikk etter å sysselsatte.

Intervju med en rekke aktører i regionen bekrefter også dette. De fleste selskapene rapporterer at de opplevde en usikkerhet og endring i etterspørselen de første månedene, men at man i løpet av sommeren og høsten har klart å hente seg inn igjen.

Omstillingsevne vil være en viktig faktor for å beholde og videreutvikle arbeidsplasser i regionen

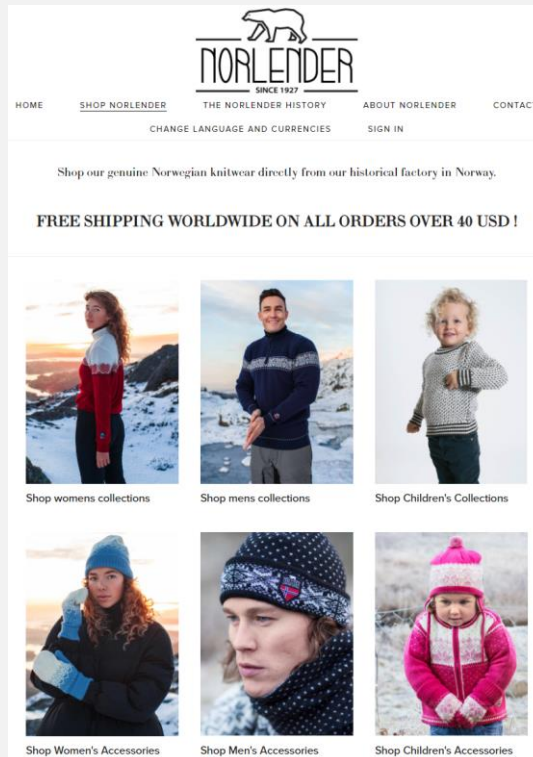
Norlender er en norsk tekstilprodusent, lokalisert på Osterøy. Selskapets historie går tilbake til 1927 da grunnlegger, Ola Tveiten, kjøpte sin første strikkemaskin. Vinteren 1989 tok tredje generasjon over bedriften. De skiftet maskinparken om til flatstrikk og startet å produsere strikkekjaker og gensere under navnet Norlender. I dag er Norlender en av de få eksisterende tekstilfabrikker igjen i Norge.

Norlender har i likhet med resterende av tekstilvareindustrien opplevd en endring i forbrukermønsteret de siste årene. Det er tydelig at forbrukerne i større grad vektlegger bærekraft og tar miljøbevisste valg. Dette er et positivt skifte for et selskap som Norlender, og de har i lengre tid vært bevisst på at de bør utnytte dette skiftet. Denne omstillingsprosessen ble for alvor sparket i gang da covid-19 inntraff Norge 12. mars.

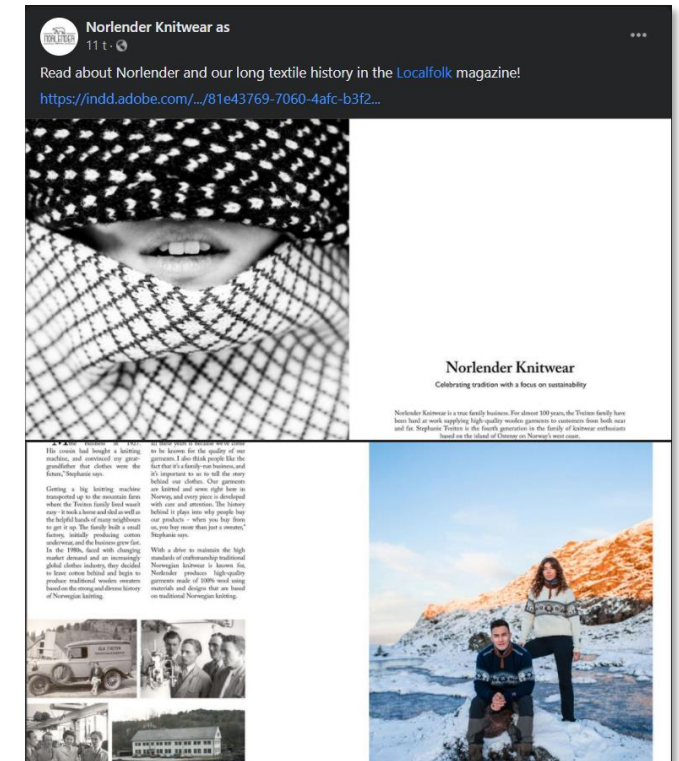
Før covid-19 hadde selskapet omtrent 90 % av sin omsetning fra turistmarkedet. Varen deres var sesongbasert og det meste av salget var knyttet til sommerhalvåret. Det så derfor svært mørkt ut for selskapet, da covid-19 inntraff og turistnæringen uteble.

Kort tid etter første nedstenging tok Industriutvikling Vest (IUV) kontakt med selskapet. I løpet av 2020 har selskapet som følge av dette tatt del i et mentorprogram gjennom Connect Vest. Mentorprogrammet har vært viktig for Norlender, som gjennom programmet har fått kursing og råd om strategi og forretningsutvikling. I tillegg har IUV blant annet bistått med støttemidler til kursing for å øke kompetansen i bedriften.

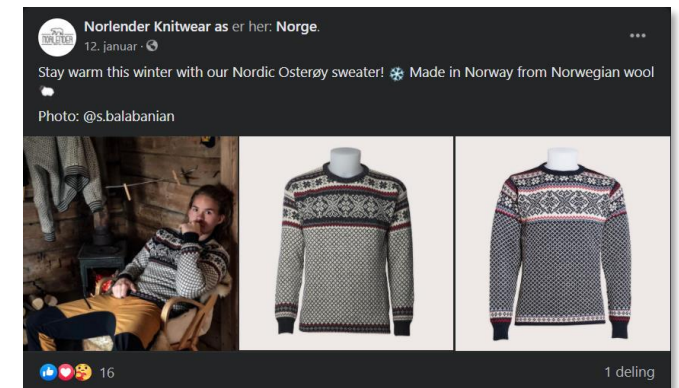
I løpet av kort tid har de klart å omstille seg til nye kundegrupper, de har etablert seg sterkt i andre salgskanaler. Selskapet har tredoblet salget fra nettsiden den siste perioden med omsetningsrekord både i november og desember. Slik blir de i mindre grad avhengige av høy omsetning i sommersesongen.

Til venstre: Astrid Tveiten, Gyda T. Lewis, Alwyn Lewis og Stephanie Tveiten.

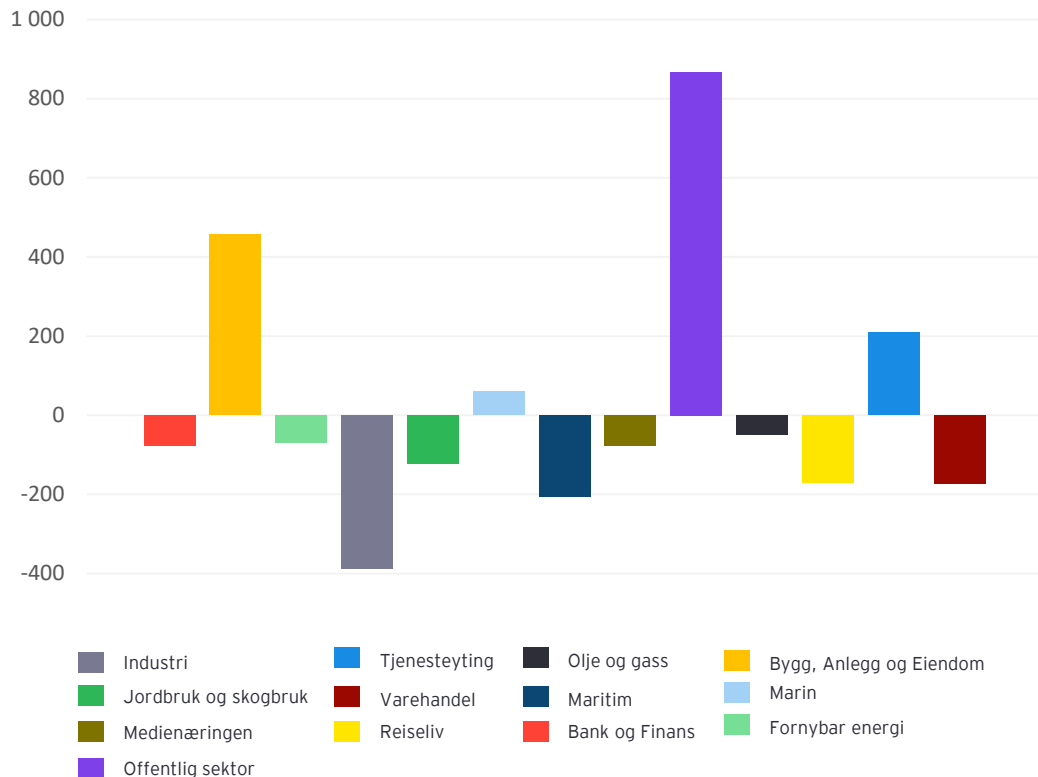

Vårt samarbeid med IUV har vært avgjørende for omstillingsprosessen vi gjennomgår. Spesielt i startfasen da vi var usikre på hvor vi skulle begynne var det kjærkomment med god bistand.

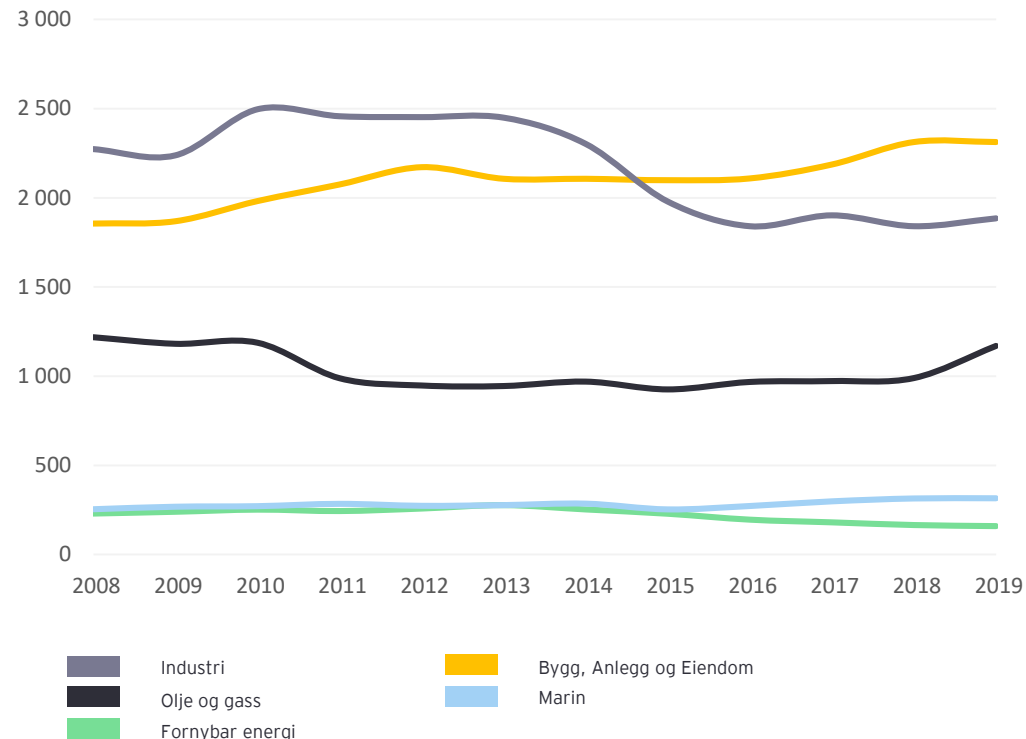

Nordhordland er kjent som industriregionen og sysselsettingen i næringen har alltid vært høy, men de siste årene har vi sett noe endring i sysselsettingsbildet

Endring i antall sysselsatte, 2008-2019

Utvikling i antall sysselsatte, industrinæring

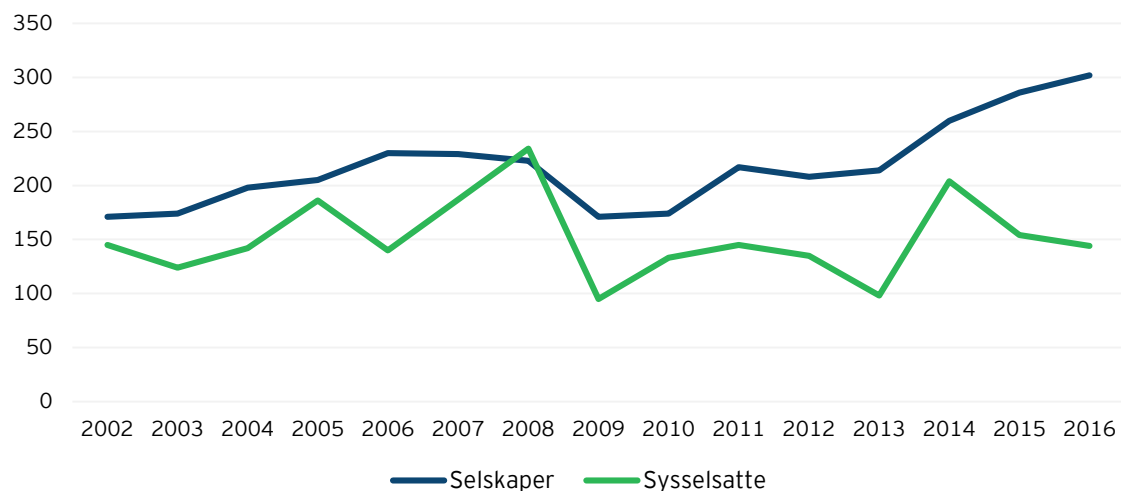

Industrinæringen er næringen med størst reduksjon i sysselsetting, både absolutt og prosentvis. Vi ser også en betydelig nedgang i maritim, reiseliv og varehandel. Industrinæringene olje og gass og fornybar energi går også ned, mens marin og bygg, anlegg og eiendom går opp. Det er klart størst vekst i offentlig sektor, men prosentvis ser vi større vekst i bygg, anlegg og eiendom, tjenesteyting og marin næring.

For industrinæringene (industri, olje og gass, bygg, anlegg og eiendom, fornybar energi og marin) ser vi følgende utvikling i antall sysselsatte fra 2008 til 2019. Blant de store sysselsetterne ser vi at bygg, anlegg og eiendom har vokst med nærmere 25 % siden 2008, mens industri har gått ned 18 %. Nedgangen i industrien dekkes nesten inn av en økning i bygg, anlegg og eiendom. Videre ser vi at olje og gass holder en relativt jevn utvikling, mens marin øker og fornybar energi går ned. Totalt sett for disse næringene er den totale sysselsettingen uendret, med en økning på 11 sysselsatte fra 2008 til 2019.

Siden etableringen av raffineriet på Mongstad på 1970-tallet har det vært få store nyetableringer i regionen

Nyetablerte selskaper og antall sysselsatte totalt i de nyetablerte selskapene

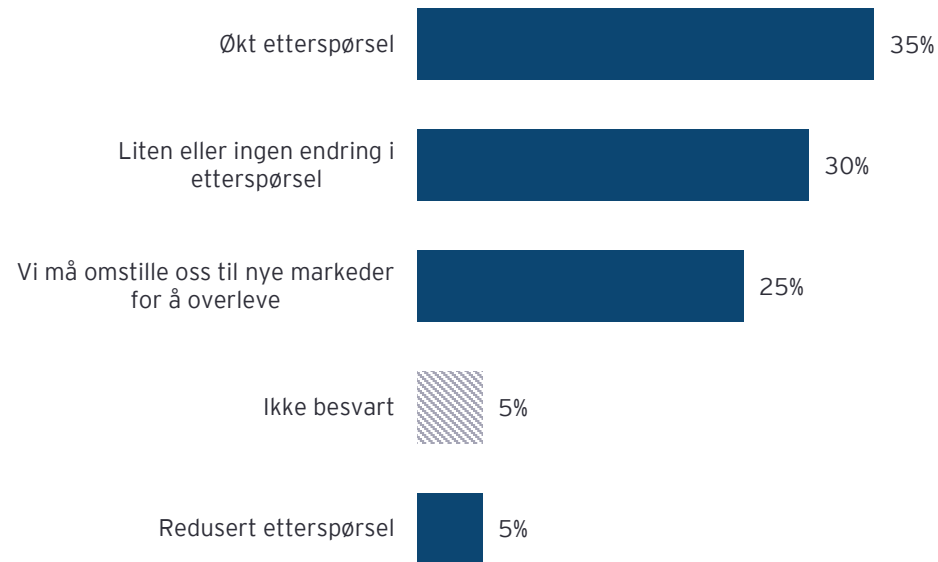
Historisk har det vært en jevn utvikling i antall nyetablerte selskaper som har overlevd i mer enn ett år i region Nordhordland. Grafen over viser imidlertid at det har vært mangel på større etableringer, delvis etableringer som skaper de store arbeidsplassene.

En nedgang i aktivitet i olje- og gasssektoren vil ha store ringvirkninger. For å opprettholde aktivitetsnivå i Nordhordland er man avhengig av å tilrettelegge for nyetableringer og da spesielt for etablering av selskaper som skaper arbeidsplasser.

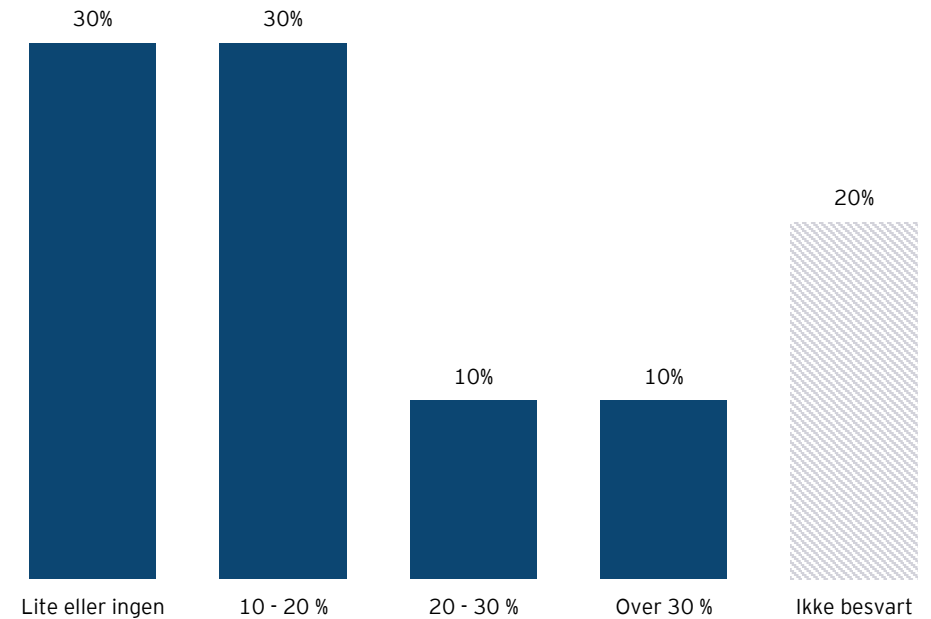
Hele 25 % sier at de må omstille seg til nye markeder for å overleve de neste tre årene, men 80 % har fortsatt mindre enn 1/5 av omsetningen fra nye markeder

Hele 25 % av olje- og industribedriftene i Nordhordland forventer at de må omstille seg til nye markeder

I stor grad viser undersøkelsen optimisme blant oljeservice- og industribedriftene i Nordhordland. 65 % av selskapene forventer økt eller liten endring i etterspørsel de neste tre årene. Til tross for at flertallet av bedriftene er optimistisk, ser vi at hele 25 % forventer at de må omstille seg til nye markeder for å overleve.

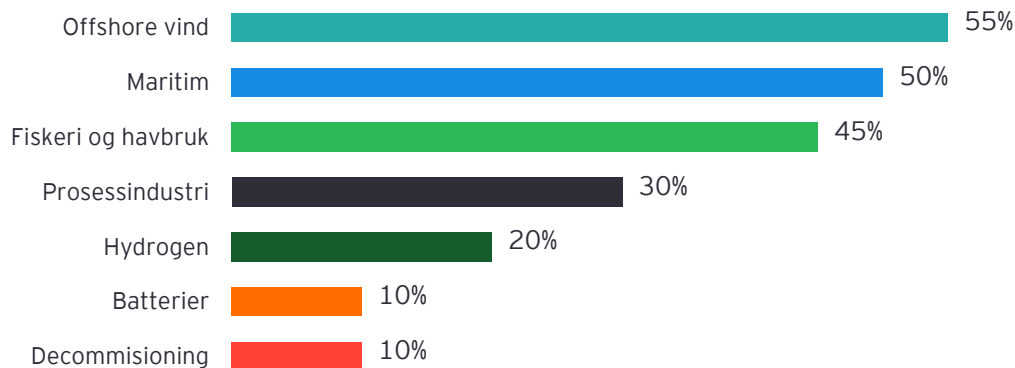
Andel av omsetning fra "nye markeder" de siste tre årene

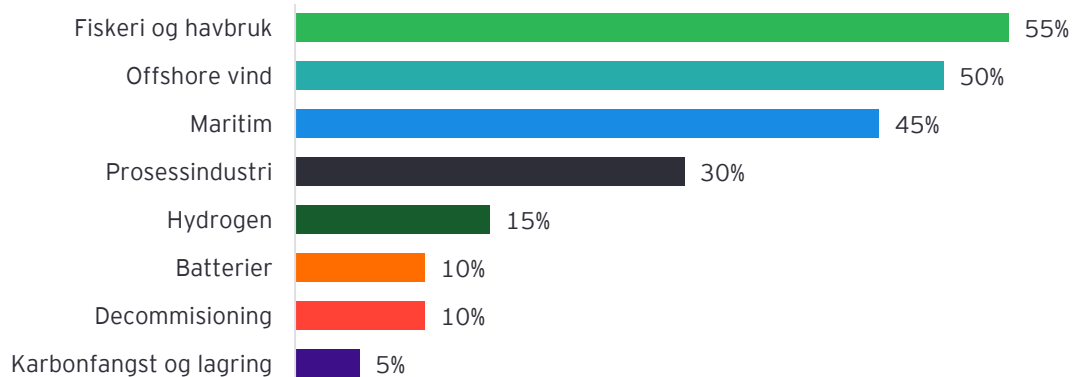
Olje- og industribedriftene i Nordhordland har startet prosessen med å bevege seg mot nye markeder, men det er bare 20 % av selskapene som oppgir at mer enn 20 % av omsetningen kommer fra nye markeder. Funnene i undersøkelsen viser et tilsvarende resultat til det som presenteres for offshore leverandørindustrien på landsbasis i Menon sin rapport på omstilling i petroleumsnæringen (2020). Til tross for at man ikke ser de høye omsetningsandelene fra andre markeder enn olje- og gass, er det tegn på at man går i retning av økt omsetning fra andre markeder enn olje og gass for offshore leverandørindustrien.

85 % av selskapene oppgir at de har konkrete planer om å rette seg inn mot andre bransjer eller markeder enn i dag

I et perspektiv på 2 - 3 år oppgir 55 % av selskapene at offshore vind er et prioritert satsningsområde

I et perspektiv på 5 - 10 år er det markedsmuligheter innen fiskeri og havbruk som løftes frem som et viktig satsningsområde for selskaper i olje og gassnæringen i Nordhordland

55 % av respondentene oppgir at offshore vind som et prioritert satsningsområde de neste 2-3 årene. Det at offshore vind blir nevnt som et satsningsområde som mange selskaper har konkrete planer om å rette seg mot kan forklares med at dette er et område hvor man anser at kompetansen og erfaring fra olje og gassindustrien vil være viktig og således legger til rette for at man skal lykkes i markedet for offshore vind. I spørreundersøkelsen gjennomført av Menon i forbindelse med rapporten *Omstilling i petroleumsnæringen 2020*, ble det løftet frem at erfaring fra olje- og gassnæringen er svært viktig for å vokse i andre markeder, da spesielt innen havvind. I tillegg legges det vekt på at selskapene forventer en sterk vekst innen dette markedet de neste årene.

Fra spørreundersøkelsen ser vi også at maritim sektor og næringen innen fiskeri og havbruk løftes frem som viktige satsningsområder for olje- og industribedrifter i Nordhordland.

Illustrasjonsfoto: Emil Weatherhead Breistein

3

Neste trekk

Omstilling i regionen

Nye muligheter

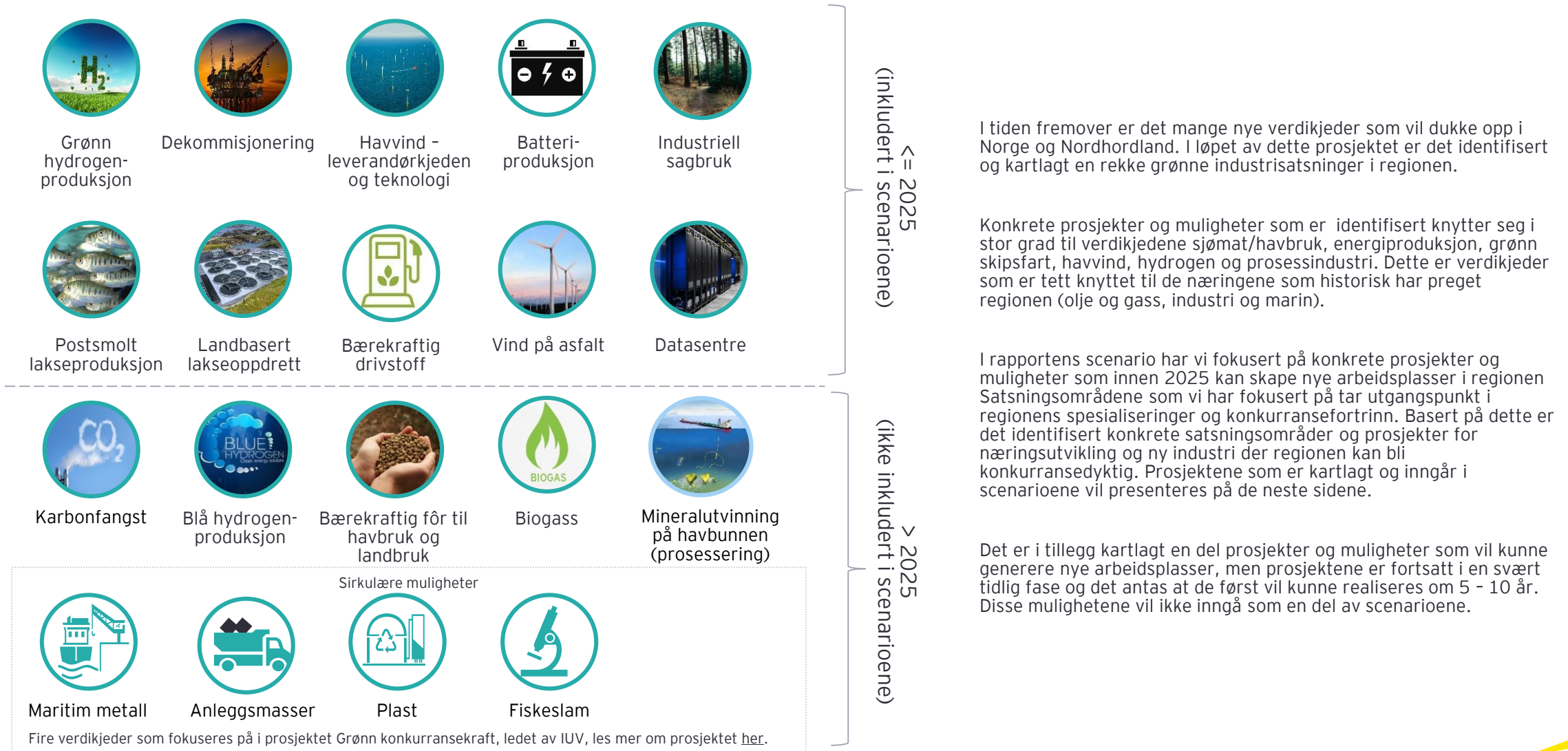
Barrierer

Scenariomodeller
2021-2025

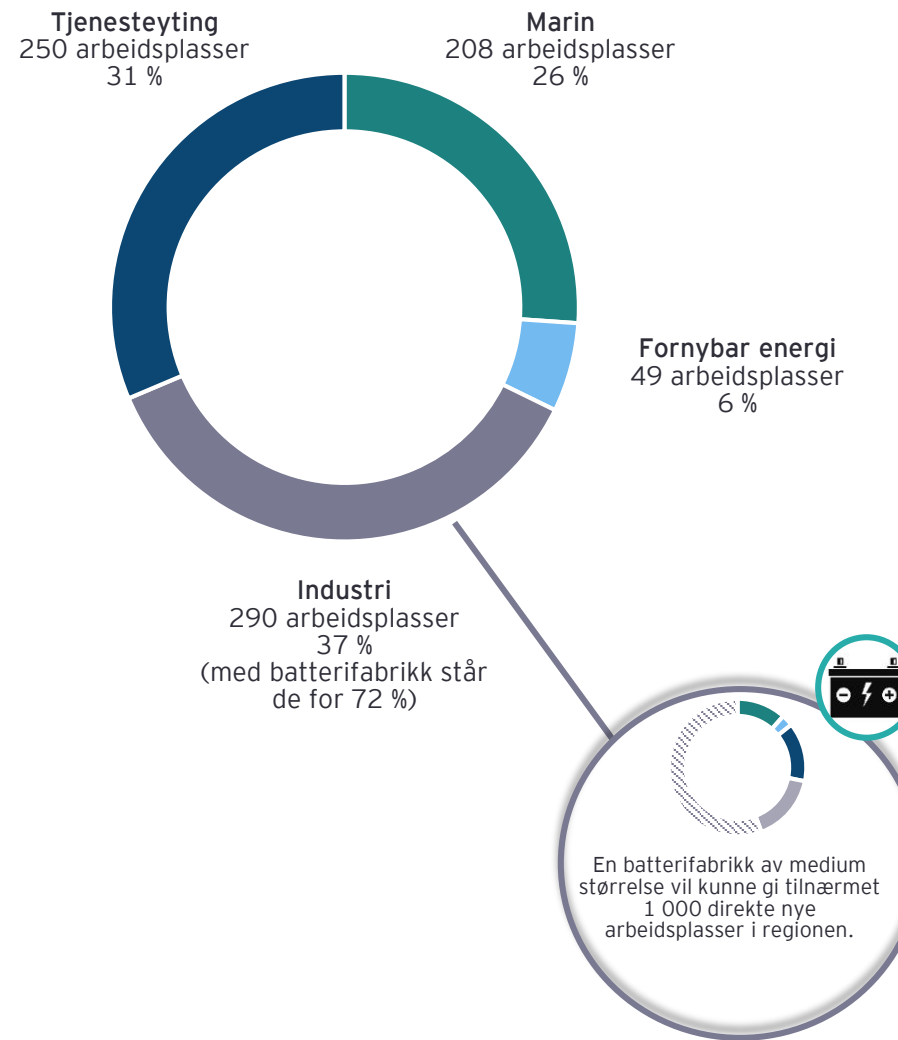
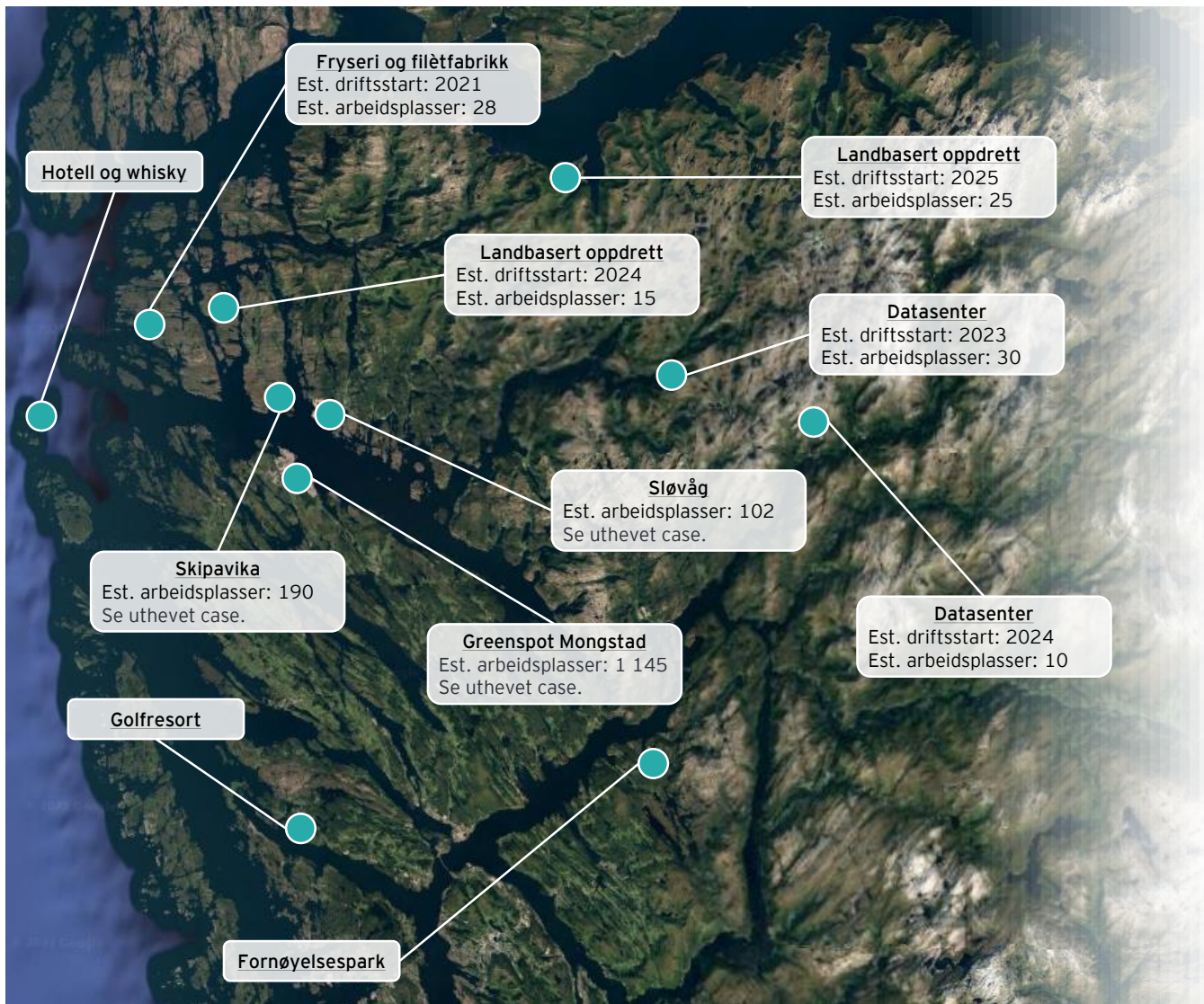

Tilbake til kapitteloversikt

I tiden fremover er det mange nye forretningsmuligheter i nye industrier som er planlagt i Nordhordland. Det er også identifisert flere initiativ som er på idestadiet og som vil være viktig å inkludere i regionens fremtidige satsing

Det er planlagt nyetableringer i hele regionen. Målt i fremtidig verdiskapning og sysselsetting ser vi at hovedvolumet er konsentrert rundt Fensfjorden

Muligheter knyttet til Greenspot Mongstad

Greenspot Mongstad er et offentlig og privat forankret industrielt samarbeidsprosjekt.

Målet er å transformere Mongstad industripark til det «grønne stedet» i Norge ved å tilby attraktive vilkår for nye bærekraftige forretningsmodeller.

Greenspot Mongstad har gjennom våren 2020 prioritert konkrete forretningsmuligheter som skal realiseres innen 2025, samt definert en 2030-visjon om å bli en verdensledende industripark basert på industriell symbiose og sirkulærøkonomi.

Muligheter	Arbeidsplasser
1 Landbasert oppdrettsanlegg	40
2 Post-smolt fasilitet	20
3 Vindpark på asfalt	5
4 Produksjon- og distribusjonsanlegg for grønn hydrogen	20
5 Batterifabrikk	1 000
6 Bærekraftig drivstoff	30
7 Generiske utviklingsmuligheter for industriområdet	30

Muligheter knyttet til Sløvåg

Sløvåg eller Gulen industrihavn er et næringsområde i sterk vekst og satser tungt inn mot nye, og også «grønne» markeder. Industrihavnen er på rundt 1000 mål planert areal, hvorav mesteparten er i høyde med kai. Wergeland Group og PSW, bygger nå Nord-Europas største tørrdokk. Industrihavnen spisser seg inn mot modifikasjoner, reparasjoner og klassinger av offshore fartøy og rig, inkludert flytende understell til havvind. Det planlegges også kaikran for tungløft og sammenstilling av havvind i regi av Wergeland group. Havnen vil om få år ha etablert all nødvendig infrastruktur til å forestå store logistikk- og sammenstillingsoperasjoner og ser også store muligheter som logistikkhavn for bunnfast havvind, ett allerede veletablert marked.

Arise Decom har fått godkjent kritiske søknader for etablering og er i slutfasen med prosjektering og kapitalinnhenting for å etablere et anlegg for dekommisjonering og gjenvinning av offshore installasjoner. Dette blir et fleksibelt anlegg med slipp og kai, samt store arealer til både dekommisjonering men også produksjon og sammenstilling. Dette anlegget vil også være velegnet for dekommisjonering av havturbiner i fremtiden.

Muligheter	Arbeidsplasser
1 Havvind; produksjon av flytere, sammenstilling, reparasjoner og Decom	200
2 Dekommisjonering	50
3 Modifikasjon, vedlikehold og reparasjon av offshore fartøy	40
4 Generiske utviklingsmuligheter for industriområdet	30
5 Økt aktivitet fortøyningsutstyr	15
6 Vind på asfalt	2

Muligheter knyttet til Skipavika

Skipavika industrihavn er i dag rettet mot serviceoppdrag på skip og rigger, lager og vedlikehold av utstyr. Industriområdet har imidlertid store og konkrete planer. Den mest kjente er trolig Viking Aqua sitt landbaserte oppdrettsanlegg der konsesjon for både fase 1 og fase 2 er innvilget (hhv. 33 000 tonn og 66 000 tonn).

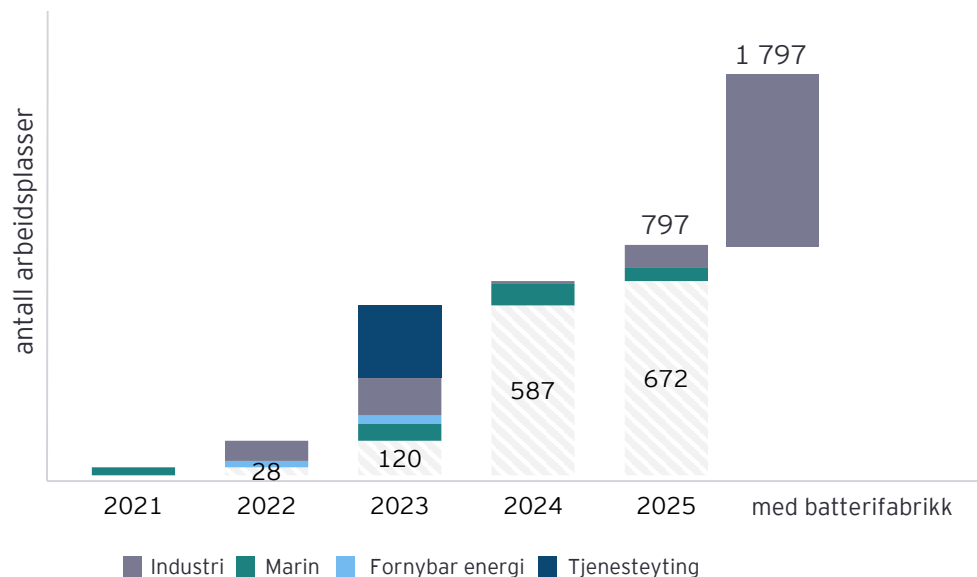
I tillegg ser man på muligheten for å etablere et industrielt og teknologisk sagbruk for både mottak og foredling. Fjordtømmer bygger opp en hogstkapasitet på Vestlandskysten med formål om å ta hånd om etterspørselen for å ta bort vestlandsgranen. Skipavika industrihavn har en strategisk plassering som mottaker, foredler og eksportør av denne granen.

Muligheter	Arbeidsplasser
1 Landbasert oppdrettsanlegg	80
2 Sagbruk (mottak- og foredlingscenter)	100
3 Generiske utviklingsmuligheter for industriområdet	10

Fra 2020 til 2025 har vi identifisert prosjektinvesteringer på over 24 milliarder og estimert 1 797 direkte nye arbeidsplasser

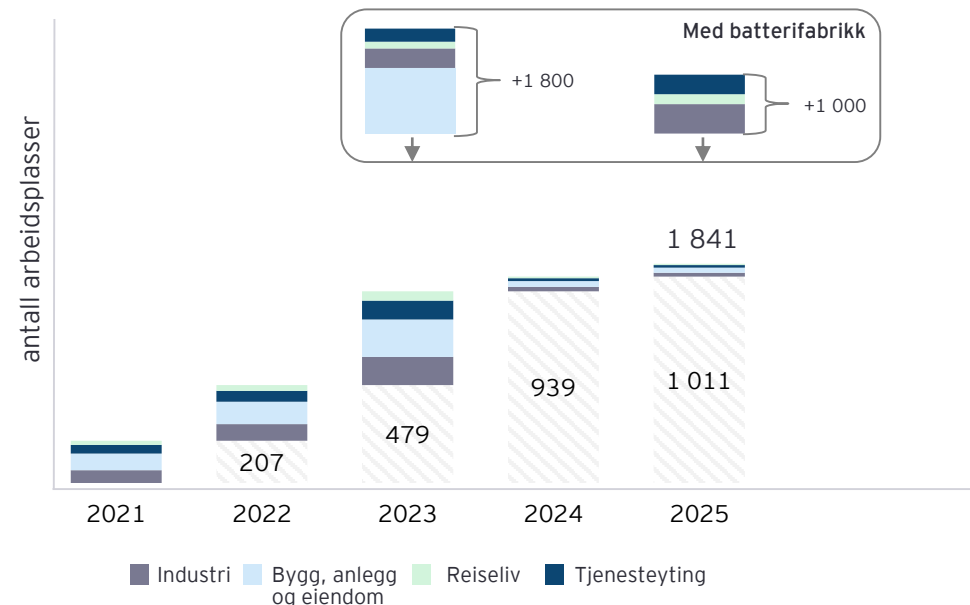
Direkte nye arbeidsplasser innen 2025, dersom identifiserte og kartlagte prosjekter realiseres

DIREKTE ARBEIDSPlassER

De siste 5 årene er det skapt omtrent 550 nye arbeidsplasser i regionen. Skal vi opprettholde en tilsvarende vekst må vi omtrent realisere alle mulighetene som er identifisert (eller batterifabrikken alene). Totalt er det identifisert 1 767 direkte nye arbeidsplasser i regionen innen 2025. Enkelte av de identifiserte mulighetene er i byggefasen, mens andre fortsatt er i en planleggingsfase hvor realisering blant annet avhenger av tilrettelegging og forsering av barrierer.

Ringvirkninger basert på realisering av identifiserte muligheter innen 2025

RINGVIRKNINGER OG INDIREKTE ARBEIDSPlassER

Ved realisering av identifiserte muligheter innen ny industri/industriutvikling, vil det skapes et estimert arbeidsplasser direkte i produksjon, i tillegg til dette vet vi at nyetableringer også skaper store ringvirkninger. Dette kommer gjennom flere kanaler og i ulike faser. Blant annet vil industriutvikling og nyetablering gi ringvirkninger til bygg- og anleggsvirksomheten, da spesielt i byggefasen. Videre vil en nyetableringer kunne føre til at andre industrier/serviceselskaper etableres i kjølevannet av dette, samt er det naturlig at man vil kunne oppleve en økt etterspørsel i andre næringer som tjenesteyting, reiseliv og lignende.

Vi antar ringvirkningsfaktor på 2,4, med enkelte justeringer basert på de ulike muligheten som skal realiseres.

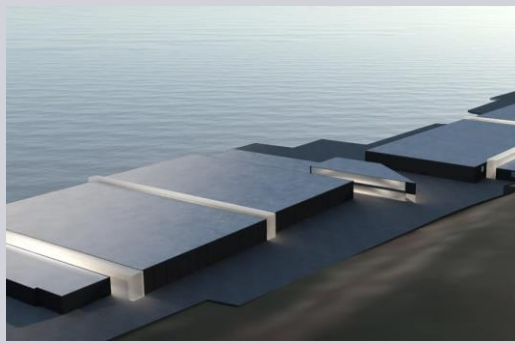
Forretningsmuligheter som er identifisert i region Nordhordland

Landbasert oppdrett - Viking Aqua

Viking Aqua planlegger et anlegg for matfiskeoppdrett på land, som blir det største anlegget av sitt slag i Norge. RAS-anlegget skal leveres av Billund Aquaculture. Anlegget skal bygges i Skipavika Næringspark i Gulen kommune. Det er gitt konsesjon for 33 000 tonn levende fisk, med mulighet for utvidelse til 66 000 tonn. All vekst skal skje på land, mesteparten frem til slakteferdig laks på 4-5 kg.

Landbasert matfiskeanlegg i Skipavika Næringspark, Gulen kommune

Multiconsult skal prosjektere Viking Aquas anlegg

Byggestart anslått til fjerde kvartal 2021.

33 000 tonn konsesjon med mulighet for utvidelse til 66 000 tonn

70 - 80 sysselsatte

Produksjon- og distribusjonsanlegg for grønn hydrogen

Equinor, BKK og Air Liquide planlegger å bygge et fullskala anlegg for produksjon av hydrogen til maritim transport.

Fordelen med å etablere seg på Mongstad industripark:

- Nærhet til maritime kunder
- Tilgang på industriell kompetanse og ekspertise ved Equinor
- Tilstrekkelig tilgang på kraft
- Overskuddsvarme og oksygen fra aquakultur

Lokasjon av produksjon- og distribusjonsanlegget for grønn hydrogen i følge Greenspot Mongstad forretningsplan < 2025.

Whilhelmsen med hydrogenskip (Topeka) vil være en av kundene til produksjon- og distribusjonsanlegg.

2021 Byggestart

20 sysselsatte

Potensielle synergier

Landbasert oppdrett

Biogas

Vindpark

Forretningsmuligheter som er identifisert i region Nordhordland

Batterifabrikk

Det er flere aktører som vurderer etablering av batterifabrikk i Norge og både Mongstad, Sløvåg og Skipavika kan være interessante lokasjoner. Nevnte lokasjoner var blant annet med i søknadsprosessen til Panasonic, Equinor og Hydro. Søknadsfristen var 28.01 og det var tidlig klart at det ville være hard konkurranse om å huse fabrikk. Totalt har 82 kandidater meldt sin interesse med til sammen over 100 tomteforslag.

Lokasjonene i Nordhordland ble dessverre ikke med videre i nevnt konkurranse, men det er fortsatt planer om etablering av batterifabrikk.

Mongstad industripark

Sløvåg og Skipavika industripark

Byggeperiode

2023 Byggestart

Anslått høy aktivitet og potensielt økt sysselsetting i virksomheter innen bygg og anlegg.

Produksjon

2025 Produksjonsstart

2 000 sysselsatt direkte i produksjon. I tillegg er det anslått at batterifabrikk vil skape andre nyetableringer og økt sysselsetting.

Datasenter

Både Modalen og Masfjorden kommune har konkrete planer om etablering av datasenter i sin kommune. Begge steder er det tale om datasenter for lagring og samling av større datamengder. Et industrielt datasenter vil ha mye til felles med prosessindustrien, da det er både kraftkrevende og kapitalintensivt.

Begge kommunene har gode lokasjoner for etablering av et slikt senter. Masfjorden er kommet noe lengre i prosessen og arbeider nå for et senter som kan gi mellom 20-40 nye arbeidsplasser. Modalen vurderer en noe mindre løsning grunnet mangel på plass og har konkrete planer for senter i størrelsesorden 10-12 arbeidsplasser.

Matre i Masfjorden

20 - 40 sysselsatte

Modalen

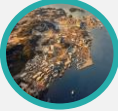

10 - 12 sysselsatte

Konkrete identifiserte muligheter innen ny industri/industriell utvikling som kan skape nye arbeidsplasser innen 2025 (I)

Mulighetene som beskrives på de neste sidene er konkrete prosjekter identifisert innen ny industri/industriell utvikling i region som kan skape nye arbeidsplasser innen 2025. Det er også følgende identifiserte prosjekter som inngår i oppside scenarioet i scenarioanalysen i kapittel fire.

Ny industri/industrielle utviklingsprosjekter <= 2025	Beskrivelse	Sted	Est. byggestart	Est. Driftsstart	Est. antall arbeidsplasser
	Landbasert oppdrett Identifisert mulighet i forbindelse med Greenspot Mongstad, landbasert oppdrett for laks med kapasitet på 10 000 tonn. Anslått produksjonsstart i 2023 - 2024 med totalt 20 - 30 arbeidsplasser direkte i produksjon. Capex for FTE-fasilitet på MIP 720 - 1 170 mNok, og Capex for RAS-fasilitet på MIP 1 350 - 1 800 mNOK.	Mongstad	2023	2024	40
	Post-smolt anlegg Post-smolt anlegg for laks er en av de prioriterte forretningsmulighetene ved MIP med kapasitet på 3 000 tonn. Capex på ca. 450 mNOK. Anslått produksjonsstart 2023 - 2024 med totalt 10 -15 arbeidsplasser direkte i produksjon.	Mongstad	2023	2024	20
	Vind på asfalt Konseptet «Vind på asfalt» har som mål å skape en tett integrasjon mellom vindturbiner og den nåværende infrastrukturen, inspirert av tilsvarende erfaring fra lignende industriområder i Rotterdam og Hamburg. Foreslått 2-4 vindturbiner, med en total produksjonskapasitet på 18,4 MW.	Mongstad	2021	2023	5
	Produksjon- og distribusjonsanlegg for grønn hydrogen Equinor, BKK og Air Liquide planlegger å bygge et fullskala anlegg for produksjon av hydrogen til maritim transport på Mongstad industripark. Initiativet er også et av de prioriterte mulighetene i forretningsplanen til Greenspot Mongstad.	Mongstad	-	2023	20
	Batterifabrikk Etablering av batterifabrikk er en av de prioriterte mulighetene i Greenspot Mongstad sin forretningsplan frem mot 2025. Det er flere aktører som vurderer etablering av batterifabrikk i Norge og både Mongstad, Sløvåg og Skipavika kan være interessante lokasjoner. Nevnte lokasjoner var blant annet med i søknadsprosessen til Panasonic, Equinor og Hydro.	Mongstad / Sløvåg og Skipavika	2023	2025	1 000*
	Bærekraftig drivstoff Bærekraftig drivstoff er en interessant mulighet basert på Mongstad industripark sine konkurransefortrinn både med tanke på infrastruktur og markedspotensial.	Mongstad	2023	2025	30

Konkrete identifiserte muligheter innen ny industri/industriell utvikling som kan skape nye arbeidsplasser innen 2025 (II)

Ny industri/industrielle utviklingsprosjekter <= 2025	Beskrivelse	Sted	Est. byggestart	Est. Driftsstart	Est. antall arbeidsplasser
Generiske utviklingsprosjekter Mongstad industriområde	I tillegg til de konkrete prosjektene og forretningsmulighetene som er identifisert og kartlagt i industriområdet er det identifisert mindre pilotprosjekter, samt nye arbeidsplasser som vil gå på tvers av ny industri/industriell utvikling i området.	Mongstad	-	2022	30
Installasjonsbase for flytende havvind	Wergelandgruppa har inngått kontrakt med Equinor som installasjonsbase for Hywind Tampen. Wergeland rigger nå Sløvåg havnen for de store offshore installasjonene (spesielt havvind). De vil kunne ta hele markedet fra oppbygging til sammenstilling av flytende havvindsinstallasjoner.	Sløvåg	2021	2022	200
Dekommisjonering	Utvikling av en grønn og sirkulærøkonomisk verdikjede knyttet til offshore installasjoner og skip som skal dekommisjoneres/hugges. Selskapet Arise er i slutfasen med kapitalinnhenting og prosjektering. Byggestart estimert 2021. 1 mrd i CAPEX. Oppstart fra 2023 og fremover, men det ligger flere mindre piloter som kan starte tidligere.	Sløvåg	2021	2023	50
Vind på asfalt	Sløvåg skal sette opp to vindturbiner på Sløvåg industriområdet.	Sløvåg	-	2022	2
Generisk utviklingsmulighet for Sløvåg industriområde	I tillegg til de konkrete prosjektene og forretningsmulighetene som er identifisert og kartlagt i industriområdet er det identifisert mindre pilotprosjekter, samt nye arbeidsplasser som vil gå på tvers av ny industri/industriell utvikling i området. Videre er det ventet økt aktivitet innen forøyningsutstyr, samt modifikasjon, vedlikehold og reparasjoner av offshore fartøy 40.	Sløvåg	-	2022	85
Landbasert oppdrett	Viking Aqua planlegger et anlegg for matfiskoppdrett på land, som blir det største anlegget av sitt slag i Norge. RAS-anlegget skal leveres av Billund Aquaculture. Anlegget skal bygges i Skipavika Næringspark i Gulen kommune. Det er gitt konsesjon for 33 000 tonn levende fisk, med mulighet for utvidelse til 66 000 tonn. All vekst skal skje på land, mesteparten frem til slakteferdig laks på 4-5 kg.	Skipavika	2021	2023	80
Sagbruk (mottak- og foredlingsentral)	Fjordtømmer AS bygger opp hogskapasitet på Vestlandskysten. Etterspørselen er basert på et ønske om å ta bort vestlandsgranen. Skipavika ønsker å ta hjem igjen sagbruket (mottak og foredlingsentral), og eksportere «ferdigprodukt» ut av Norge. Skal lokaliseres i nærheten av kaiområdet i Skipavika.	Skipavika	-	2023	100

Konkrete identifiserte muligheter innen ny industri/industriell utvikling som kan skape nye arbeidsplasser innen 2025 (III)

Ny industri/industrielle utviklingsprosjekter <= 2025	Beskrivelse	Sted	Est. byggestart	Est. Driftsstart	Est. antall arbeidsplasser
Generiske utviklingsmuligheter for Skipavika industriområde	I tillegg til de konkrete prosjektene og forretningsmulighetene som er identifisert og kartlagt i industriområdet er det identifisert mindre pilotprosjekter, samt nye arbeidsplasser som vil gå på tvers av ny industri/industriell utvikling i området.	Skipavika	-	2022	10
Landbasert oppdrett	Sogn Aqua utvider produksjon med nytt landbasert oppdrettsanlegg for kveite i Brekke. Investering på ca 400 mill NOK.	Brekke	-	2025	25
Landbasert oppdrett	Firda Seafood investerer i nytt settefiskanlegg på Mjømna. Dette inkludert med utviding av fryseri/pakkeri og ny filètfabrikk (prosjektet listet opp under) har en total investering på 1 mrd NOK.	Mjømna	-	2024	15
Fryseri/pakkeri og filètfabrikk	Firda Seafood investerer i utviding av fryseri/pakkeri, samt ny filètfabrikk og servicebåter på Kvaløyna, Byrknesøy.	Kvaløyna, Byrknesø	-	2021	28
Datasenter	Datasenter for lagring av data. Et industrielt datasenter vil ha mye til felles med prosessindustrien, da det er både kraftkrevende og kapitalintensivt. Datasenteret som planlegges i Masfjorden er kommet langt i prosessen og reguleringsplan for tomtarealet er klart.	Matre	-	2023	30
Datasenter	Relativt konkrete planer knyttet til datasenter i Modalen. Datasenteret skal være et senter for lagring av data. Datasenteret er i noe mindre størrelse enn det som planlegges på Matre, grunnet mangel på større tomtareal.	Modalen	-	2024	10
Andre utviklingsmuligheter (Tjenesteyting og reiseliv)	Det er kartlagt og identifisert en rekke utviklingsmuligheter innen tjenesteyting og reiseliv i regionen. Blant annet er det større planer knyttet til bolig- og næringsutbygging, samt til oppbygging av tjenestetilbud spesielt med tanke på reiselivsnæringen. Eksempler på konkrete prosjekter er Meland golf og boenheter, samt Fedje med Whisky og hotell. Totalt har vi estimert at denne type prosjekter kan stå for 250 nye arbeidsplasser i regionen.	Region Nordhordland	-	2022	250

Det er i tillegg identifisert en rekke prosjekter som vil bidra til utvikling av bo og tjenestetilbudet i regionen

Meland golfbane og boenheter

Foreslått 250 boenheter, i tillegg til et komplett golfresort med god forbindelse til Bergen via sjøveien slik at golfbanen også blir en turistattraksjon som kan tilby både lukrativ spa- og restaurantopplevelser.

Hotell og whisky

Olivia-gründer Anne Koppang vil lage verdens beste whisky på øyen Fedje. Målet er 50 000 liter råsprit i året. Det gir ca. 140 000 flasker. I tillegg er det planlagt å bygge et whiskyhotell. Kombinasjonen av hotell og verdens beste whisky vil kunne sette fart i turistnæringen til Fedje og kan skape gode ringvirkninger.

Fornøylespark på Osterøy

Et prosjekt som søker å gjøre Osterøy til en reiselivsattraksjon er fornøylesparken ved Helandsfossen Kraftpark. Dette skal bli en fornøylespark som er drevet utelukkende av fornybar energi.

Detaljhandel på Dalegarden

Det er stort flertall i formannskapet i Vaksdal for å starte prosessen med å legge til rette for detaljhandel på Dalegarden. Kommunene ønsker med dette å utnytte trafikken de har langs E16 og utvikle attraksjoner som skaper en «reason to stop».

Illustrasjonsfoto: Emil Weatherhead Breistein

3

Neste trekk

Omstilling i
regionen

Nye muligheter

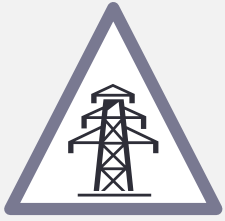
Barrierer

Scenariomodeller
2021-2025

Tilbake til kapitteloversikt

For å realisere overgangen til Nordhordland 2.0 kreves det en felles mobilisering for å forsere følgende identifiserte barrierer

Mangel på nettkapasitet hindrer nyetablering og vekst

Infrastruktur som tilrettelegger for mobilitet

Mangel på kvalifisert arbeidskraft

Attraktivitet, tiltrekke oss nye lokomotiver

Mangler erfaring fra piloter, skalering og kommersialisering

Manglende felles strategi og samarbeid

Sense of urgency - vi er sent ute

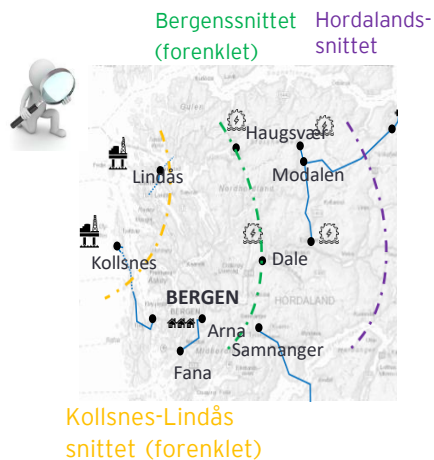
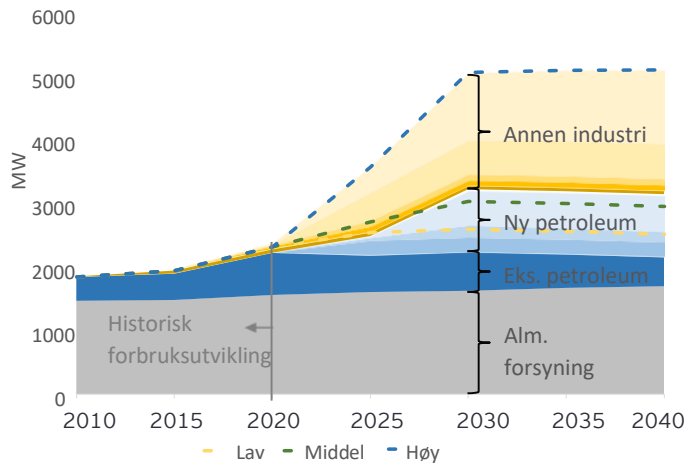

Mangel på nettkapasitet hindrer nyetablering og vekst

I Greenspot Mongstad prosjektet ble det identifisert et stort gap mellom tilgjengelig nettkapasitet for ny kraftkrevende industri. I lys av dette har denne situasjonen blitt tydelig for hele Vestland og Norge. Elektrifiseringen av Norge vil kreve massive investeringer i fremtidige behov for økt nettkapasitet.

Det er et faktum at begrenset nettkapasitet i regionen og fylket kan skape hinder for nyetablering. 70 % av mulighetene som er identifisert i dette kunnskapsgrunnlaget er innen kraftkrevende industri. For enkelte av kommunene er ikke kraft et problem, men for regionen samlet er man avhengig av at BKK Nett og Statnett samarbeider tett for å legge til rette for å håndtere forbrukerveksten i regionen.

Fremskrevet kapasitetsbehov i Hordaland og Gulen for transmisjonsnett

Infrastruktur som tilrettelegger for mobilitet

For å sikre effektiv vare- og tjenesteflyt, samt nødvendig infrastruktur for beredskap til industriregionen Nordhordland vil det være essensielt at prosjektet E16/E39 - Ringvei Øst blir realisert. Planarbeidet skal avklare trasé og prinsippløsning for et riksveianlegg for E16 Arna-Vågsbotn og E39 Vågsbotn-Klauvaneset som skal knytte Bergen og Nordhordland bedre sammen, og være en effektiv, sikker og forutsigbar transportforbindelse i regionen.

Et annet viktig prosjekt som bør løftes frem er utbygging av Masfjordbroen. Denne vil, sammen med FV-570 som nå blir kraftig utbedret som en del av Nordhordlandspakken, knytte sammen viktige næringsområder i Fensfjorden med næringsområdet ved E39 i Alver kommune, og vil bidra til en sterkere næringsutvikling i hele regionen.

Region Nordhordland bør være en felles bo- og arbeidsmarkedsregion. Det må tilrettelegges for at innbyggerne i regionen kan bo i én kommune og arbeid i en annen.

Ringvei øst via Arna og E39 nord i Åsane

Bro som vil knytte sammen Masfjorden og Gulen, og i tillegg skape fergefri ferdsel til Bergen.

Mangel på kvalifisert arbeidskraft

I en pressemelding fra NAV Nordhordland fremgår det at innen fem år vil det være behov for å erstatte 300 sysselsatte i industrien og 600 i helsesektoren. I tillegg står det i pressemeldingen at utregninger viser at det blir færre unge og markant flere eldre i regionen de neste ti årene.

I Vestland utdanner vi 16% av de norske kandidatene med høyere utdanning men sysselsetter ca. 12 % av disse, og opplever at kvalifisert arbeidskraft forsvinner fra Vestland til andre regioner. Samtidig sliter en rekke bedrifter med å tiltrekke seg riktig kompetanse fra Norge og utlandet.

Mangel på kvalifisert arbeidskraft handler også om gapet mellom forskning, utdanning og næringsliv

Bedriftene i Nordhordland har mindre erfaring med å etablere de nettverkene og partnerskapene på tvers av Norge og Europa som vil være nødvendig for å endre rammebetingelser/forskrifter, og for å lykkes i å utvikle nye energieffektive produksjonsmetoder.

De prosjektene og mulighetene som er identifisert i region Nordhordland vil til dels kreve en annen type kompetanse enn den man har i regionen i dag. Regionen har sterk og bred kompetanse innen industri. Det er imidlertid identifisert en rekke industrielle utviklingsprosjekter innen marin næring og fornybar energi. De konkrete satsningene innen disse områdene vil kreve at det i større grad legges til rette for utdanningsløp innenfor disse områdene.

Attraktivitet

Kampen for å bli den utvalgte lokasjonen til noen av de store nye «lokomotivene» er tøff. Batteriinitiativet med Panasonic, Equinor og Hydro illustrer dette. De lokasjonene som vinner kampen er de som klarer å tilrettelegge for smidige og sømløse etableringer. For at region Nordhordland skal kunne realisere enkelte av sine identifiserte forretningsmuligheter er regionen avhengig av å fremstå som attraktiv. Dette krever at kommunene og det offentlig operer som gode tilrettelegger ved å være forutsigbar i sine planer, og tilrettelegger for gode rammebetingelser og mobilitet. Det er viktig at kommunene får på plass nødvendige reguleringsplaner for næringsutvikling, samt at saker knyttet til nyetablering eller innovasjon/omstilling blir prioritert. Regionen er på rett vei, men arbeidet med å være gode tilrettelegger vil bli enda viktigere fremover.

Næringsattraktivitet i kommuner i region Nordhordland, 2010-2019

Historisk opplever de fleste kommunene i region Nordhordland en negativ næringsattraktivitet. Næringsattraktiviteten er målt som positiv eller negativ arbeidsplassvekst i næringslivet utover forventet vekst. Vi ser av tallene over at Osterøy er den kommunen som scorer best på næringsattraktivitet. De har en næringsattraktivitet på 11,6 % og er dermed plassert som nr 50 i nasjonal oversikt.

Norge og Nordhordland henger etter på grønn innovasjon og skalering

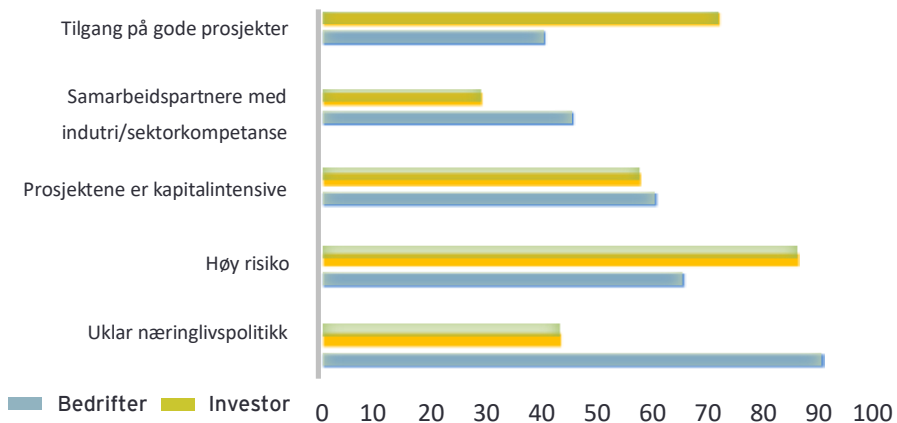
Norge skaper mange grønne piloter, men få vokster til store selskaper.

På tross av mange spennende initiativ i mange bransjer er disse ofte små og fortsatt på pilotstadiet. Det er også først og fremst de største selskapene som gjør mest, mens bredden fortsatt er i startgropen. I tråd med Osawa-Myazaki sin «valley of death»-teori, må de fleste av disse løsningene sannsynligvis gjennom en fase med negative eller lave inntekter. Mange bransjer har dermed en krevende jobb foran seg. I dag er det slik at også svært mange nye energiteknologier ikke er lønnsomme, krever statlig støtte og har et lite hjemmemarked.

Per i dag må region Nordhordland samarbeide på en helt ny samlende måte for å kunne tiltrekke seg kapital og kompetanse til å gjennomføre planlagte innovasjoner og skalere disse til nye varige verdiskapere.

EU Har forpliktet seg til å investere €1000 milliarder i grønn teknologi innen 2030 som del av Green Deal. Investorene påpeker mangel på gode prosjekter som en barriere, bedriftene er ikke like enig (se graf under).

Hva er de viktigste barrierene for skalering av grønn innovasjon?

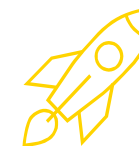

Skalering krever muskler i form av samarbeid, offentlig og privat

Region Nordhordland har et stort næringsapparat og en rekke ulike næringsutviklingselskaper i kommunene, men skal regionen lykkes med skalering av grønne prosjekter må det samhandles omkring felles mål på tvers. For Nordhordland anbefaler vi en felles regional strategi for videreutvikling av Fensfjordbassenget som er basert på et sterkt industrisamarbeid og støttet av pådrivere på kommunalt og regionalt nivå.

9 av 10

bedrifter mener industrisamarbeid er viktig for å skalere grønne prosjekter

9 av 10

bedrifter mener det er viktig med tilgang til støtteordninger fra EU

“ Industrisamarbeid muliggjør skalering gjennom mer trygghet og mindre risiko. I Norge er det for få industrilokomotiver som kan hjelpe bedriftene ut i verden.

“ Norge er avhengig av EU-politikk for å drive frem et grønt skifte. Forskningsbaserte mål bør settes for alle næringer/bedrifter.

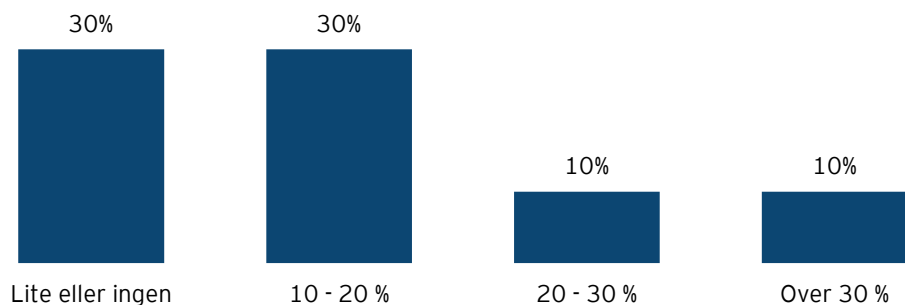

«Sense of urgency» - vi er sent ute

Basert på EUs Green Deal er det etablert en rekke europeiske programmer for bærekraftig matproduksjon, vind, batteriklynger, solenergi og elektrifisering. Norge starter nå et begrenset hydrogenprogram og investeringer for muliggjøre blå hydrogenproduksjon.

Nordhorland har i likhet med Vestland ikke forutsett det store skiftet som nå er i gang og dermed tapt konkurransekraft og nettkapasitet til å utnytte dette. I tillegg har Nordhordlandsregionen en hemske og det er deres avhengighet til olje- og gassnæringen. Dette er en næring som regionen har kunne leve ekstremt godt på i flere tiår og som har skapt store ringvirkninger for samfunnet rundt. Det at man «alltid» har opplevd at det har gått bra og at regionen har hatt et lokomotiv som har drevet vekst i verdiskapning og sysselsetting kan være til hinder for at regionen i tide klarer å snu seg mot de nye verdikjedene.

Det er tegn på at omstillingen er i gang, men bare 20 % av selskapene oppgir at andelen av omsetning fra «nye markeder» er over 20 %

Olje- og industribedriftene i Nordhordland har startet prosessen med å bevege seg mot nye markeder, men det er bare 20 % av selskapene som oppgir at mer enn 20 % av omsetningen kommer fra nye markeder. Funnene i undersøkelsen viser et tilsvarende resultat til det som presenteres for offshore leverandørindustrien på landsbasis i Menon sin rapport på omstilling i petroleumsnæringen (2020).

Illustrasjonsfoto: Emil Weatherhead Breistein

3

Neste trekk

Omstilling i
regionen

Nye muligheter

Barrierer

Scenariomodeller
2021-2025

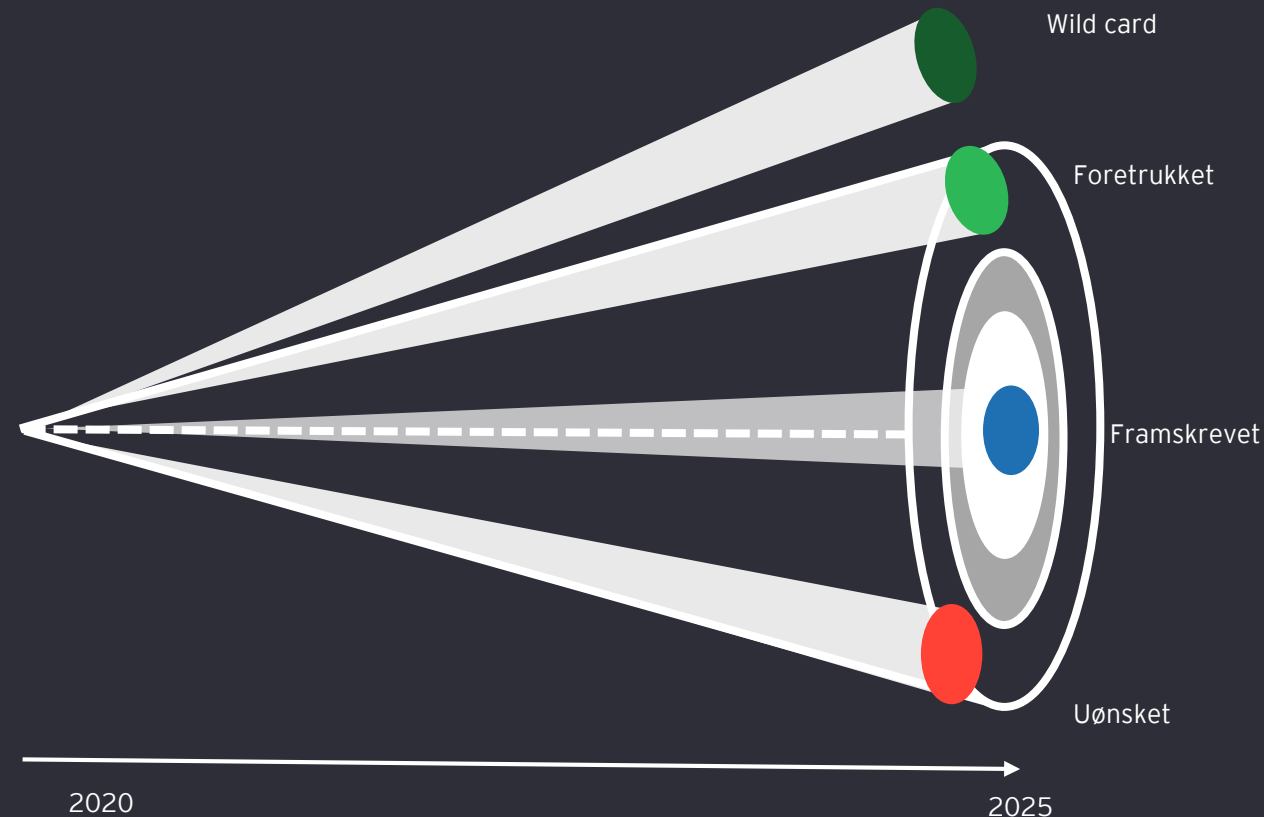
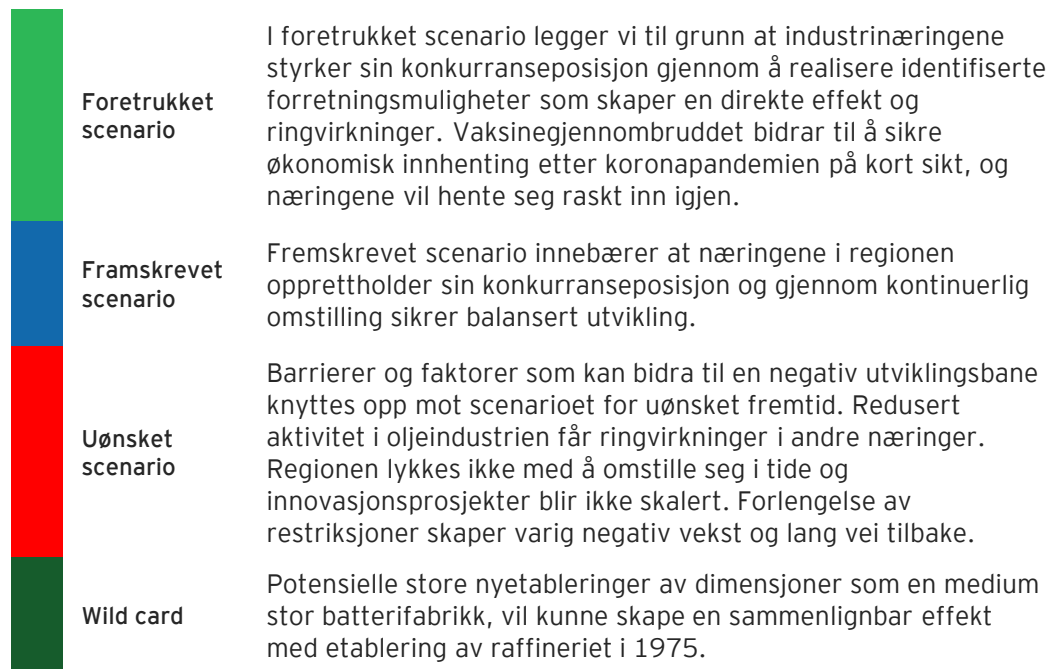

Tilbake til kapitteloversikt

Scenarier for Nordhordland

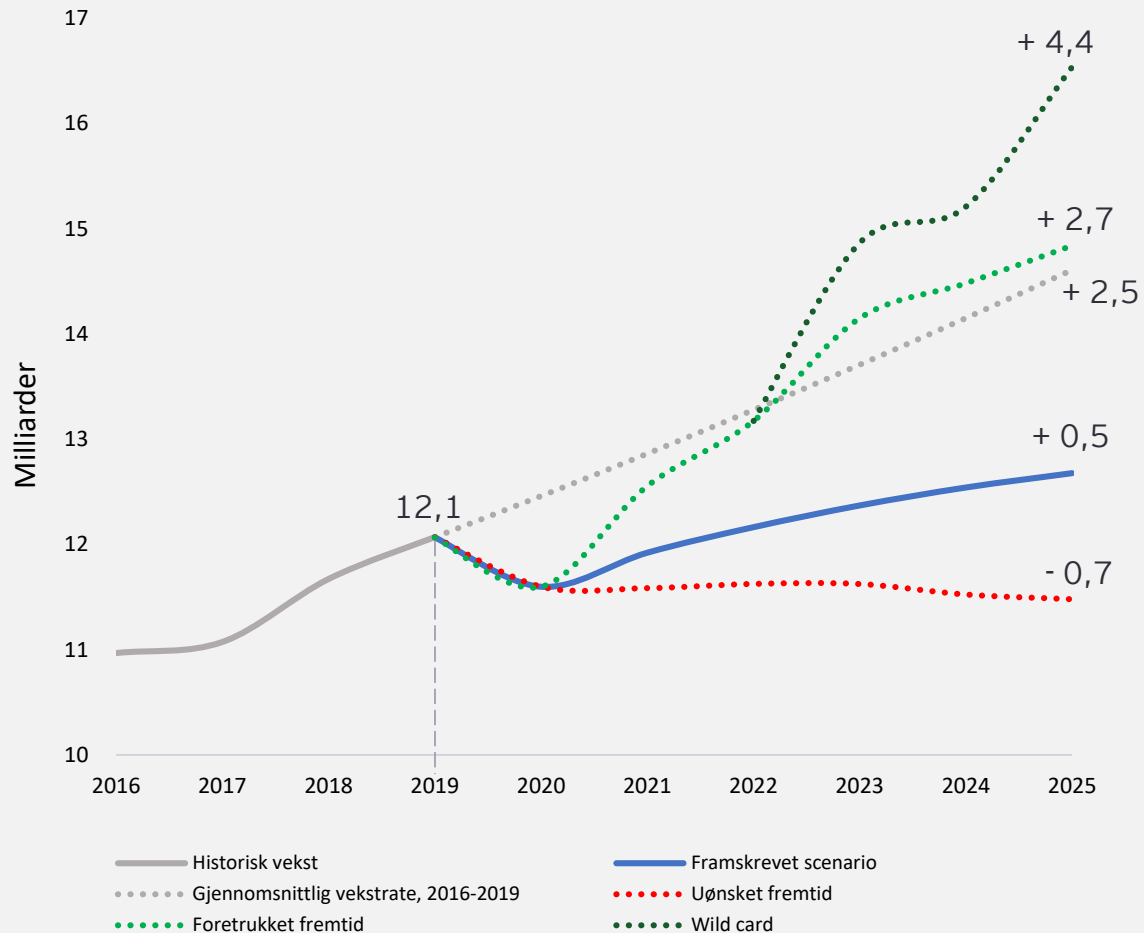
I kapittel tre presenterte vi identifiserte muligheter som vil kunne føre til vekst, og barrierer som vil kunne hindre vekst. I dette kapitlet vil vi presentere scenarier for hvordan utviklingen i Nordhordland kan bli fremover. Scenariene utgjøres av flere faktorer:

- Prognoser fra Oxford Economics for næringsutvikling, hvor hvert scenario har en egen antakelse om koronapandemiens utvikling.
- Justeringer basert på innsikt om næringslivet i regionen, hentet fra rapporter, intervjuer og markedsdata.
- Identifiserte muligheter og barrierer som påvirker utfallsrommene.

Nordhordland er avhengig av økt tempo på omstillingen

Verdiskapning i ulike scenarier

Regnskapstallene viser at Nordhordland har hatt en svært positiv utvikling i verdiskapning de siste årene, med en gjennomsnittlig vekstrate på 3,2 % per år*. Covid-19 ventes å ha resultert i en reduksjon i verdiskapningen i 2020 på nærmere 4 %, som gradvis vil hentes inn igjen i løpet av 2021 og 2022**.

Framsikret scenario

Veksten i det framsikrede scenarioet er ventet å være relativt stabil for de ulike næringene, men veksten avtar fremover mot 2025. De største vekstmotorene i dette scenarioet er varehandel, fornybar energi og bygg, anlegg og eiendom, som alle er relativt store næringer i Nordhordland, og vokser med henholdsvis 16 %, 12 % og 10 % fra 2019 til 2025. Utover dette er utviklingen mellom 0 og 1 % årlig for de fleste næringene. Olje- og gassnæringen er tilbake på 2019-nivåer i 2024, men vi venter lite vekst i næringen.

Foretrukket scenario

I det foretrukne scenarioet legger vi til grunn god økonomisk aktivitet, realisering av planlagte forretningsmuligheter og lav covid-19 effekt. Det er i stor grad forretningsmuligheter innenfor det grønne skiftet i forskjellige næringer som skaper positiv verdiskapningseffekt, inkludert ringvirkninger for støttenæringer.

Uønsket scenario

I det uønskede scenarioet realiseres ikke nye forretningsmuligheter og bedriftene omstiller seg ikke i tide. Covid-19 gir varige arr i verdensøkonomien og utviklingen blir negativ i flere næringer. Olje- og gassnæringen opplever redusert etterspørsel som igjen skaper negative ringvirkningseffekter inn i støttenæringer. En nedgang i olje og gass vil også naturlig medføre redusert kjøpekraft. Varehandelen i Nordhordland utsettes også for økt konkurranse fra netthandelen, og de lokale bedriftene taper markedsandeler som følge av dette.

Wild card

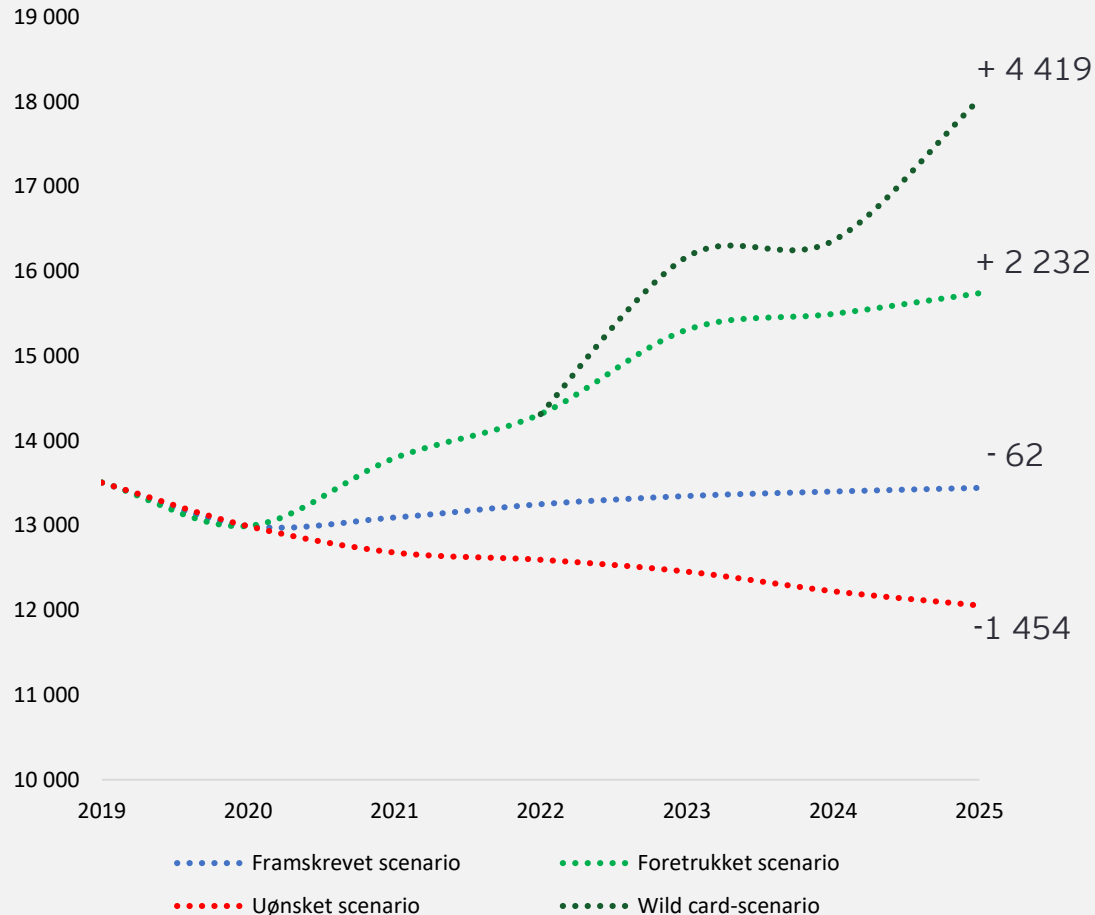
Potensielle store nyetableringer av dimensjoner som en batterifabrikk, vil kunne skape en sammenlignbar effekt som etablering av raffineriet i 1975. Wild card i denne scenariomodellen tar utgangspunkt i en batterifabrikk av medium størrelse som gir 1 000 direkte arbeidsplasser, 1 400 indirekte arbeidsplasser og en mulig nettotilflytting på over 2 400 til regionen.

*Regnskapstallene er inflasjonsjusterte, men prisene er løpende, hvilket bidrar til høyere fluktusjon i den historiske verdiskapningen.

**I scenarioene måler vi verdiskapningsutviklingen som vekst i realproduksjon, målt i faste 2019-priser.

Scenarier viser et stort utfallsrom i potensiell sysselsetningsutvikling

Sysselsetting i de ulike scenarier

Den totale sysselsettingen i Nordhordland utvikler seg i tråd med økt eller redusert aktivitet i næringene. Samtidig vil også forventningene til vekst i eksisterende næringer spille inn. Disse forventningene avhenger i stor grad av koronapandemiens videre utvikling. Antatt produktivitetsvekst virker også inn i sysselsettingsbildet. Vi antar en produktivitetsvekst på 1 % årlig, hvilket betyr at vi i fremtiden vil behøve færre sysselsatte for å gjøre det samme arbeidet som i dag. Grafen til venstre viser dette samlede bildet av ulik utvikling med hensyn til realisering av muligheter, trusler og pandemiens utvikling i de ulike scenarier, samt produktivitetsvekst.

Framskrevet scenario

I framskrevet scenario er næringsveksten moderat, og vi ser at sysselsettingsnivåene ikke tar seg opp igjen etter koronapandemien, slik at sysselsettingen i 2025 blir noe lavere enn i 2019. Med andre ord må nye forretningsmuligheter med reelt sysselsettingspotensiale realiseres i løpet av de neste 5 årene dersom sysselsettingsnivået i regionen skal opprettholdes.

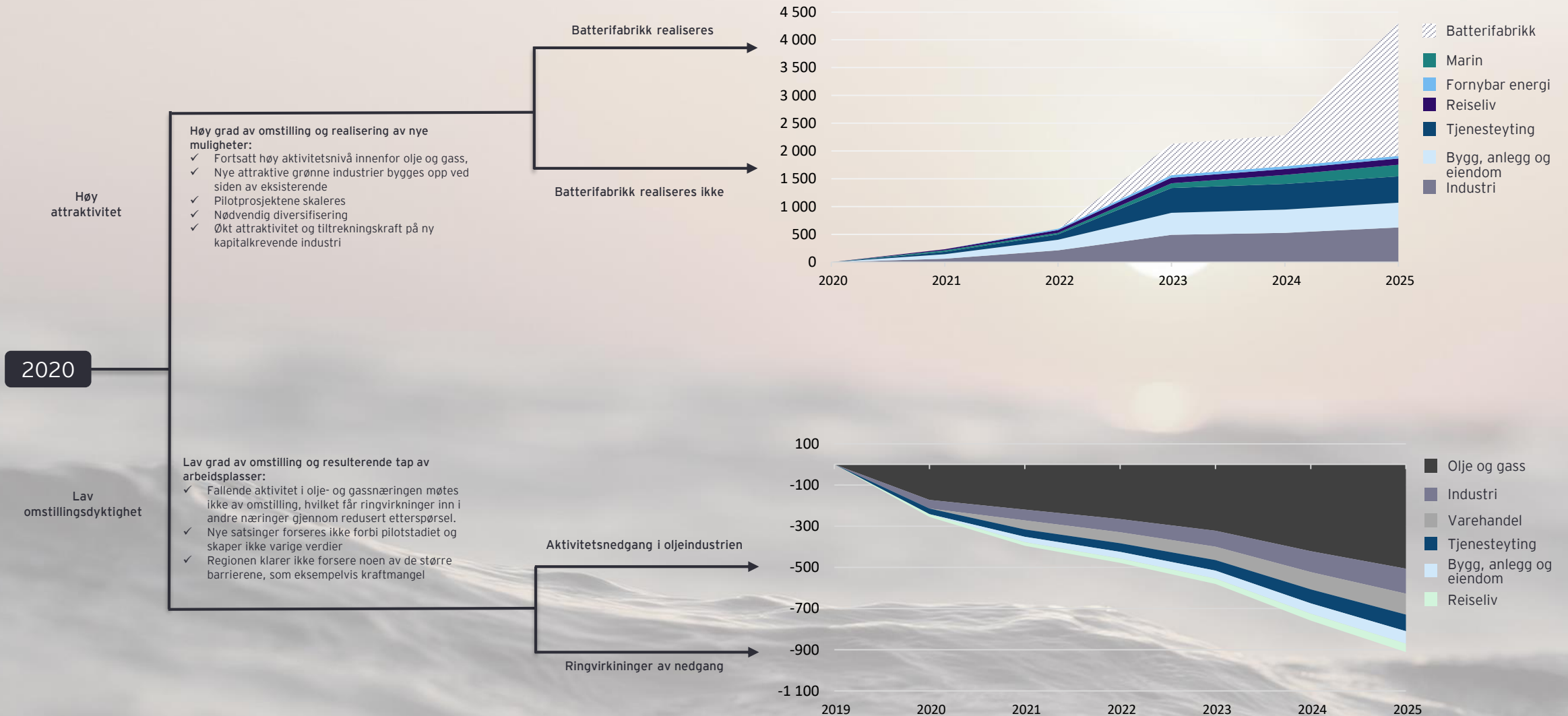
Foretrukket scenario

I det foretrukne scenarioet realiseres alle mulighetene vi har identifisert, og vaksineringsbegrensning begrenser koronapandemiens økonomiske konsekvenser. Sysselsettingen i privat sektor øker til nesten 16 000, hvilket er en økning på 16 %. Mulighetsrommet er således stort, men avhenger av at regionen klarer å overkomme barrierene som ble presentert i forrige kapittel. Kraftkrevende industri og tilgang på ny arbeidskraft stiller krav til både kompetanse, infrastruktur og nettkapasitet.

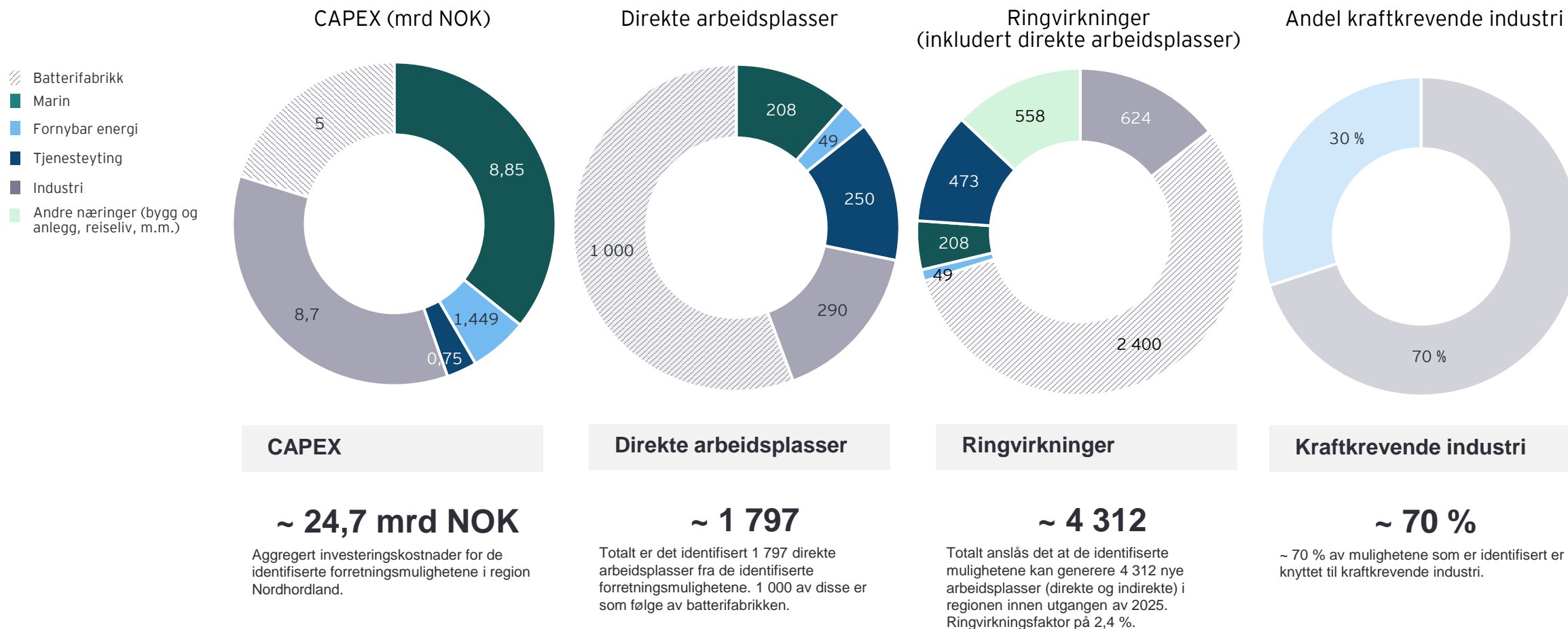
Uønsket scenario

I det uønskede scenarioet reduseres sysselsettingen ytterligere etter koronakrisen. Oljeindustrien stabiliserer seg i tidsrommet 2021-2023, men fra 2024 får vi en redusert aktivitet som igjen får ringvirkninger til relaterte næringer, herunder industri, varehandel, tjenesteyting, bygg, anlegg og eiendom og reiseliv. Videre synker sysselsettingen i varehandelen i tilknytning til økt konkurranse fra netthandel. Konsekvensen av denne utviklingen er at sysselsettingen i 2025 har falt med 11 % fra 2019-nivåer.

Realisering av nye forretningsmuligheter er kritisk for å videreutvikle Nordhordland som en attraktiv bo- og arbeidsmarkedsregion.

Norges mest attraktive industriregion?

CAPEX

~ 24,7 mrd NOK

Aggregert investeringskostnader for de identifiserte forretningsmulighetene i region Nordhordland.

Direkte arbeidsplasser

~ 1 797

Totalt er det identifisert 1 797 direkte arbeidsplasser fra de identifiserte forretningsmulighetene. 1 000 av disse er som følge av batterifabrikken.

Ringvirkninger

~ 4 312

Totalt anslås det at de identifiserte mulighetene kan generere 4 312 nye arbeidsplasser (direkte og indirekte) i regionen innen utgangen av 2025. Ringvirkningsfaktor på 2,4 %.

Kraftkrevende industri

~ 70 %

~ 70 % av mulighetene som er identifisert er knyttet til kraftkrevende industri.

Illustrasjonsfoto: Rune Sævig

- 4 Oppsummering og anbefalinger
- Handlingsrom, struktur og organisering
- Anbefalinger mot Nordhordland 2.0

For næringsutvikling har aktørene i regionen ulike ansvarsområder

1. Regionrådet: Strategisk posisjonering | Vertskapsattraktivitet | Storskalafordeler

Regionrådet skal bidra til at kommunene i regionen samarbeider godt, og at alle jobber til det beste for regionen samlet. Dette innebærer blant annet å koordinere næringsutviklingen på tvers av kommunene, og å utarbeide regionsplan for strategi og næringsutvikling. En viktig rolle for regionrådet er å bygge et fellesskap blant kommunene i regionen. Vellykket næringsutvikling på tvers av kommunegrensene avhenger at alle kommunene tar eierskap til utviklingen, og at de samtidig har tillit til hverandre. Dessuten driver regionrådet med interessepolitisk arbeid for å påvirke næringsliv og andre aktører.

2. Kommunene: Tilrettelegger | Planlegger | Forvalter

Kommunene har en avgjørende rolle i omstilling og utvikling av næringene i Nordhordland. De skal sørge for at forholdene ligger til rette for at entreprenører og forretningsutviklere lykkes med sine initiativer. Dette kan for eksempel innebære å til enhver tid ha ferdigregulerte næringsarealer klare for utvikling eller å sørge for at infrastruktur som vei og vann holder tilstrekkelig kvalitet. Kommunen kan også være en fasilitator som driver frem prosesser og legger til rette for samarbeid og innovasjon. Kommunen er en forvalter av felles ressurser, og har også en viktig rolle i å prioritere og behandle ulike initiativer i henhold til lovverk og vedtatte planer. I denne rollen må kommunen være responsiv, og behandle saker raskt enten sakene skal godkjennes eller avvises.

3. Næringsutviklingsselskapene: Forretningsutvikler på bedriftsnivå | Entreprenørskap | Innovasjon

Næringsutviklingsselskapene skal være uavhengig av det kommunale. Skape gjennomslagskraft for bedriftene lokalt, regionalt og nasjonalt. Være brobygger mellom enkelt bedrifter, politikk/forvaltning og forskning. Være et kontaktpunkt for bedriftene i omstilling og strategiprosesser, samt bistå i strategi- og forretningsutviklingsprosjekter. Bidra til vekst og omstilling i sitt område gjennom synliggjøring av hvilke tilbud som finnes for bedriftene.

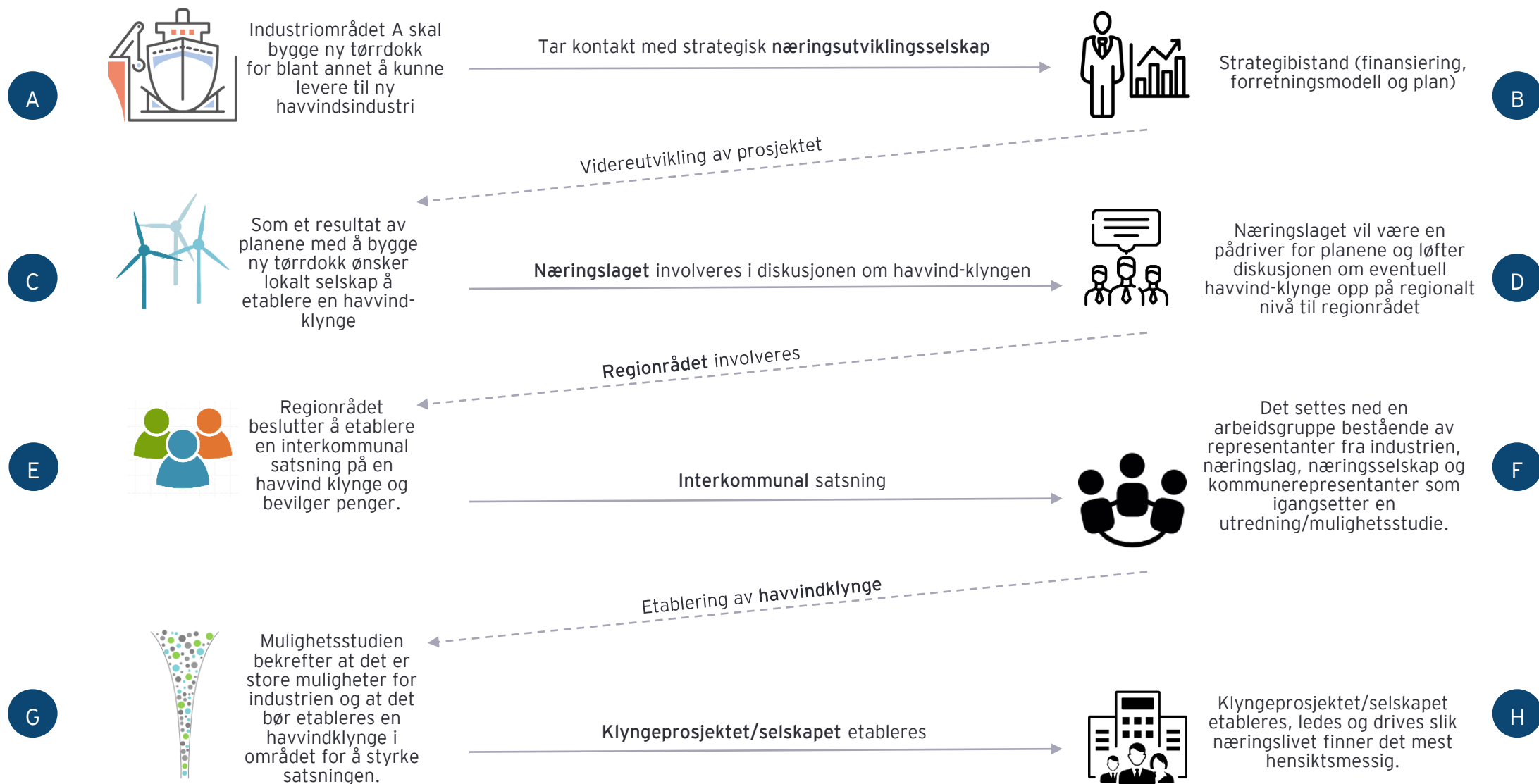
4. Næringslagene: Møteplass | Næringsrepresentant | Rammebetingelser

Næringslagene skal være en driver for rammebetingelser og infrastruktur for å styrke den næringen eller interessen de er til for. De skal fasilitere innovasjon, forretningsutvikling og samarbeid i næringen og på tvers av verdikjeder. Øke tilliten innad i næring og opp mot offentlig og andre næringer. Være et talerør ut fra næringen. Bidra til økt kompetanse innad i næringen. Forum for diskusjon på tvers om kompetanseområder. Knytte private og offentlige aktører sammen og mobilisere felles krefter mot et felles mål.

Nordhordlandsmodellen må defineres for å sikre best mulig rigg for overgangen til Nordhordland versjon 2.0. En overordnet rollefordeling kan se slik ut:

Hvordan kan Nordhordlandsmodellen fungere i praksis?

Illustrasjonsfoto: Rune Sævig

4

Oppsummering
og anbefalinger

Handlingsrom,
struktur og
organisering

Anbefalinger mot
Nordhordland 2.0

Tilbake til kapitteloversikt

En suksessfull overgang til Nordhordland 2.0 vil være krevende

1 Posisjonering

Regionen må være **posisjonert** for å utvikle ny **fremtidsrettet industri og kompetanse gjennom økt synlighet**. Det anbefales å etablere en **regional markedsføringsstrategi- og plan** med mål om å definere profil og styrke attraktivitet for å sikre nyetableringer og økt tilgang på kvalifisert arbeidskraft.

2 Infrastruktur

Den nye industrien ønsker **plug and play** løsninger på infrastruktur og byggeklare tomter. Nordhordland har vært fremsynte og regulert store områder til industri og fremtidig fokus bør være videreutvikling og forsterkning av eksisterende områder. Regionen må se **næringspolitikk og infrastruktur i sammenheng** og fremtidig strategi må også legge vekt på **industrifortetting**.

3 One stop shop

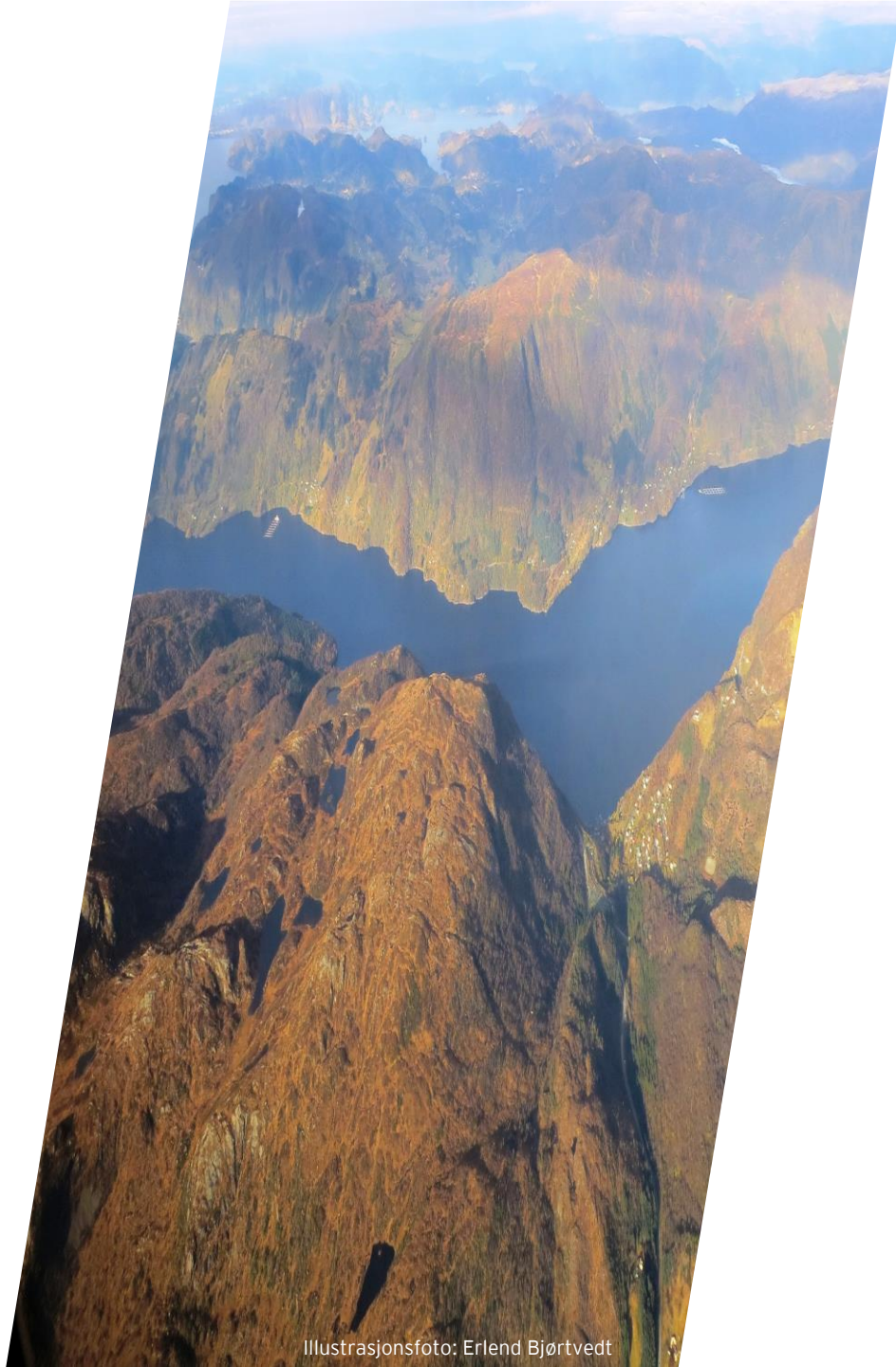
Industriell kompetanse innen logistikk, vedlikehold, prosess, klyngenettverk, administrasjon, vei, vann, gjenvinning m.m. er viktig for nye aktører å **enkelt kunne knytte seg til** og raskt få oversikt over. Fensfjordbassenget kan bli en **one stop shop** for nye industrier. Området har nødvendig kompetanse, infrastruktur, tjeneste- og logistikktilbud, men det anbefales å etablere et forpliktende samarbeid på tvers for å tilrettelegge for nye markedsmuligheter. **Sirkulærøkonomiske modeller og mulige synergiuttak** vil også kunne inngå i one stop shop modellen og må sees i sammenheng med en overordnet industriell fortettingsstrategi.

4 Klynger, kapital og kompetanse

Det er per i dag ingen etablerte industrielle klynger med Arena, GCE, NCE eller lignende status i Nordhordland, selv om potensialet er til stede. Slike klynger fungerer både som en døråpner og bindeledd mellom forskning og næringsliv. Det er ikke identifisert at bedriftene i Nordhordland har fått tildelt for eksempel store EU-midler. Klyngebehovet oppstår hos bedriftene og det anbefales at bedriftene i regionen vurderer en felles mobilisering for å etablere en industriell klynge og profil som vil øke mulighetene for å lykkes inn mot nye markeder. Dette være seg havvind, hydrogen, industriteknologi eller lignende.

5 Tydelige roller og ansvarsfordeling

Overgangen til Nordhordland 2.0 vil kreve tydelig rollefordeling mellom region, kommuner, næringssselskap og næringsliv. Det er flere alternative strukturer som kan etableres, men våre intervjuer gir følgende forslag til fordeling: Strategisk posisjonering, de store beslutningene om hva som skal etableres hvor, økt vertskapsattraktivitet og interkommunalt samarbeid er et regionalt fokus. Kommuner tilrettelegger, planlegger og forvalter. Næringsutviklingsselskapene bør samordnes og være ansvarlig for forretningsutvikling på bedriftsnivå. Næringslagene fremmer rammebetingelser og infrastruktur, fasiliterer møteplasser og er næringsenes nøytrale talerør inn mot politisk organer på alle nivå.

Illustrasjonsfoto: Erlend Bjørtvedt

5

Vedlegg

Metode

Referanseliste

Appendiks

Tilbake til kapitteloversikt

Metodeoversikt

Begrepsoversikt:

- ▶ **Sysselsatte:** er beregnet basert på regnskapstall og er antall arbeidsforhold per selskap.
- ▶ **Selskap:** rapporten bruker «selskap» gjennomgående som betegnelse på virksomheter og foretak.

Scenariometoden handler om å lage flere ulike troverdige og utfordrende fortellinger om mulige framtidssituasjoner, for å så bruke dette som grunnlag for diskusjoner, samt å understøtte strategiske beslutninger. Scenarier gir ikke et eksakt bilde av fremtiden, kan ikke forventes å gå i oppfyllelse, og erstatter ikke løpende vurderinger og beslutningsprosesser.

Selv om formålet ikke er å lage en helt nøyaktig prognose for den mest sannsynlige fremtiden, kan scenarier utgå fra en nåsituasjon som er mest mulig presist beskrevet og knyttet til den virkelige situasjonen, og relateres til framskriving av økonomiske nøkkeltall.

Denne rapporten presenterer systematisk en rekke nøkkeltall for næringene i Nordhordland fra 2016 frem til 2025. Nullpunktet for verdiskapning og antall sysselsatte er basert på regnskapsdata for bedrifter i Nordhordland, sysselsettingstall fra enhetsregisteret, NAV og SSB, og befolkningstall fra SSB. Verdier fra hovedkontorer utenfor Nordhordland er fordelt til avdelinger med virksomhet i Nordhordland basert på avdelingenes andel av selskapets sysselsatte.

Med utgangspunkt i det nullpunktet har vi deretter framskrevet verdiskaping basert på den prognostiserte utviklingen for hver næring fra Oxford Economics, som legger til grunn både nasjonale og internasjonale makroøkonomiske indikatorer i sine makroøkonomiske modeller for å fremskrive norske størrelser på næringsnivå. I tillegg har vi brukt data fra et vesentlig antall rapporter som har kartlagt tilstanden i de ulike næringene i lys av covid-19, innsikt fra intervjuer og kartlagte forretningsmuligheter og trusler til å utvikle scenarioene.

Scenariofortellingene er konstruert etter «forward back»-prinsippet, der det er tatt utgangspunkt i tre forskjellige framtidssituasjoner:

- ▶ **Framskrevet** - den situasjon Nordhordland vil befinne seg i hvis regionens næringsliv følger Oxford Economics prognoser for de ulike næringenes vekst i Norge, og opprettholder sin konkurranseposisjon.
Foretrukket - Nordhordland øker sin konkurranseposisjon, blir mer attraktivt for investeringer, og klarer å omstille seg til å eksportere bærekraftige løsninger og teknologi. Nordhordlands industrinæringer lykkes med å realisere identifiserte forretningsmuligheter, hvilket har både direkte effekter og ringvirkninger på verdiskapning og sysselsetting.
Uønsket - Omstillingen tar for lang tid, olje- og gassnæringen blir stadig mindre, men gapet fylles ikke av nye forretningsmuligheter.

Nøkkeltall for de ulike scenarioene er basert på Oxford Economics estimer for næringsvekst, og tar utgangspunkt i vårt beregnede nullpunkt. Videre har vi justert disse scenarioestimatene for å illustrere mulighetsrommet som kan finnes ved at Nordhordland lykkes eller mislykkes med å omstille seg og utnytte nye forretningsmuligheter i fremtiden. Oppdraget er utført på kort tid. Det kan ha skjedd glidninger og feil i datagrunnlaget som vi ikke hadde tid til å verifisere.

Datagrunnlag for regnskapstall

Denne rapporten presenterer systematisk en rekke nøkkeltall for næringene i Nordhordland. Vi definerer i denne analysen region Nordhordland som kommunene Alver, Austrheim, Fedje, Gulen, Modalen, Masfjorden, Vaksdal og Osterøy. Regnskapstallene som ligger til grunn for analysen består av regnskapstall for Nordhordland fra regnskapsåret 2019, så vel som tall fra 2016-2018 for historiske analyser. I tillegg brukes fordelte regnskapstall for avdelinger i Nordhordland hvis hovedenhet har hovedkontor i Vestland, Møre og Romsdal, Rogaland, Oslo kommune eller Bærum kommune. Tallene er hentet fra Proff.no. Tallene for 2018 ble hentet på et annet tidspunkt enn 2016, 2017 og 2019, og det kan derfor være noe avvik i datagrunnlaget dersom Proff har endret dette.

Inflasjonsjustering av tall fra 2016-2018 gjøres ved å justere regnskapstall for disse årene opp til 2019-nivåer, med utgangspunkt i konsumprisindeksens utvikling. For næringen jordbruk og skogbruk, hvor det i begrenset grad leveres regnskap, har vi brukt tall på verdiskapning og sysselsatte fra «Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert verksemd i Hordaland og Sogn og Fjordane» (NIBIO, 2018), og justert for inflasjon og historisk vekst i næringens verdiskapning. Tall på antall sysselsatte er hentet fra SSB. Vi har også inkludert regnskapstall for 4 selskaper som ikke er regnskapsmessig lokalisert i regionen, men som driver aktivitet på Mongstad. Begrunnelsen for dette er at vi ved å inkludere disse selskapene gir et riktigere bilde av verdiskapningen og sysselsettingen i regionen. Selskapene er:

- ▶ Norsk Gjenvinning AS (888550852)
- ▶ Odfjell Well Services Norway AS (983793347)
- ▶ Deep Sea Mooring AS (993156248)
- ▶ Asset Buyout Partners Avd. Mongstad (915672795)

Verdiskapning og sysselsatte knyttet til raffineriet på Mongstad

Equinors raffineri på Mongstad har en selskapsstruktur og regnskapstall som krever noen tilpasninger for å gi et riktig bilde av virksomhetens sysselsetting og verdiskapning i Nordhordland.

Det finnes to ulike selskaper som gir informasjon om virksomheten knyttet til raffineriet på Mongstad. Det ene er underenheten Equinor ASA Avd Raffineri Mongstad, som ikke leverer regnskap, men som gir oss informasjon om antall sysselsatte på raffineriet gjennom tall fra enhetsregisteret. Det andre selskapet er Equinor Refining Norway AS, som oppgir 0 sysselsatte og lønnskostnader, men som leverer regnskap for virksomheten knyttet til raffineriet.

Med utgangspunkt i vår metode for hovedkontorfordeling av regnskapstall får Equinor ASA Avd Raffineri Mongstad regnskapstall fordelt fra Equinor ASA. Dette gjøres med utgangspunkt i antall sysselsatte, som er oppgitt til 921 i enhetsregisteret (per sept. 2020). Fordeling av regnskapstall til denne avdelingen fører derfor til dobbelttelling av tall, da de sysselsatte og faktiske regnskapstall i realiteten tilhører selskapet Equinor Refining Norway AS.

Siden Equinor Refining Norway AS oppgir 0 sysselsatte og ingen lønnskostnader, får dette selskapet kunstig lav verdiskapning, da lønnskostnader inngår i verdiskapningsberegningen. Vi estimerer derfor lønnskostnadene for Equinor Refining Norway AS som gjennomsnittlig lønnskostnad per årsverk for produksjon av kull- og raffinerte petroleumsprodukter (SSB 2017), multiplisert med de 921 sysselsatte som oppgis for Equinor ASA Avd Raffineri Mongstad. Siden Equinor Refining Norway AS leverer et eget regnskap, og vi nå får fanget opp verdiskapning knyttet til lønnskostnader og antall sysselsatte, utelater vi de fordelte regnskapstallene som tildeles Equinor ASA avd Raffineri Mongstad fra analysen, for å unngå dobbelttelling.

Verdiskapningen i 2019 er 0 for raffineriet på grunn av store nedskrivninger og høye driftskostnader. Dette gir dog ikke et riktig utgangspunkt for å vurdere næringsstrukturen i Nordhordland, siden 2019 må kunne sies å være en outlier, hva verdiskapning angår. Vi har i vår analyse derfor benyttet gjennomsnittlig verdiskapning og driftsinntekter fra 2016 til 2018 for Equinor Refining Norway AS i årene 2016-2019, slik at raffineriets regnskapstall i praksis holdes konstant gjennom analyseperioden.

Sammenligning med tall fra tilsvarende analyser

«Regionalt Kunnskapsgrunnlag - Kompetanse og Arbeidskraft: Nordhordland» fra 2019 oppgir at bruttoproduktet i regionen er 26 milliarder NOK, og at antall årsverk er 15 330. Dette er et avvik fra tallene som presenteres i denne analysen, og kan skyldes flere faktorer.

Den mest åpenbare faktoren er variasjon i metoden som er brukt til å beregne tallene. EY har brukt en bottom-up analyse der vi henter ut regnskapstall og aggregerer disse opp. Kunnskapsgrunnlaget har derimot benyttet en top-down metode, og denne forskjellen i metode gir rom for avvik mellom analysene.

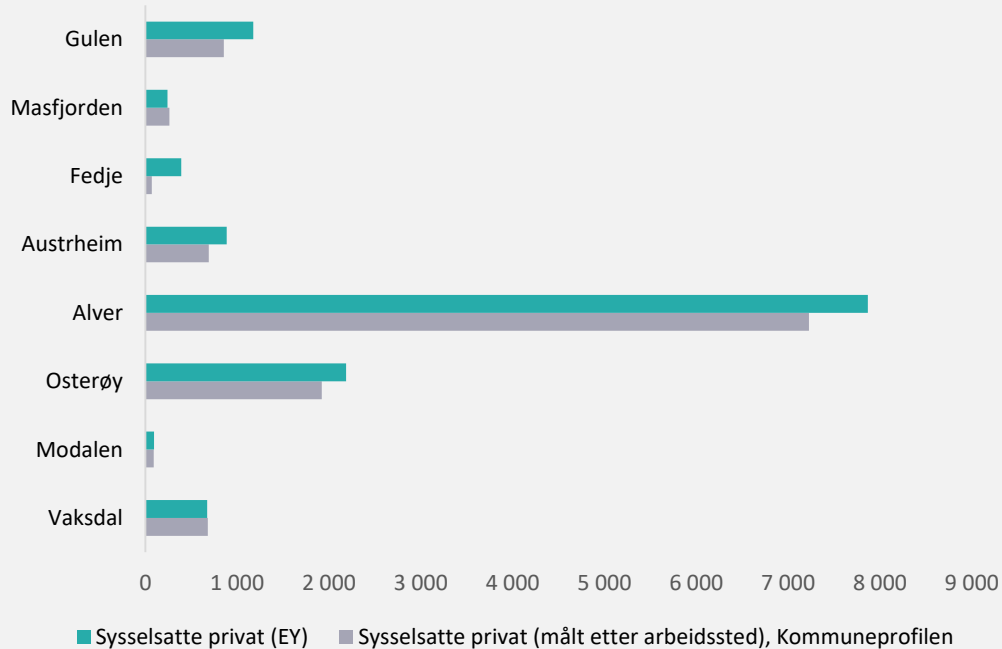
Her kan faktorer som hovedkontorproblematikk, inkludering av MVA, og det faktum at vi ikke har inkludert nedskrivninger (begrensninger i datagrunnlag) gi utslag for estimatene. Eventuelle avvik i metode vil også gi grunnlag for avvik i estimatene.

EYs analyse fokuserer på næringslivet, og inkluderer derfor ikke offentlig sektor, som står for ca 35 % av sysselsettingen i regionen. Dette fører naturlig nok til at verdiskapningen og sysselsettingen blir relativt lavere enn i kunnskapsgrunnlaget.

Sammenligning av sysselsatte

Hvis vi sammenligner sysselsettingstall (arbeidssted) per kommune fra SSB mot antall sysselsatte fra regnskapene ser vi at det jevnt over tegnes et likt bilde av antall sysselsatte per kommune, men at antallet fra regnskapene er noe høyere. Begge tall gjelder for privat sektor. Et unntak gjelder for Fedje, hvor antallet sysselsatte vises som betydelig høyere, grunnet at et større selskap har forretningsadresse på Fedje, mens aktiviteten foregår andre steder. Forskjeller kan altså oppstå dersom et selskap er registrert i en kommune men en andel av de sysselsatte i selskapet ikke arbeider i kommunen, og vice versa.

Metode for case om Fensfjorden

Identifisering av selskaper i Fensfjordbassenget er begrenset til selskaper lokalisert på Mongstad, i Skipavika og Sløvåg. Data på selskaper på Mongstad ble levert av oppdragsgiver. Liste over selskaper i Skipavika og Sløvåg ble hentet fra Proff med hhv. postnr 5977 (Skipavika) og 5960 (Sløvåg). Listene over selskaper er videre brukt for å hente ut data på selskapene fra vår regnskapsdatabase. Vi har også gjort en skjønsmessig vurdering av selskapene og hvorvidt de kan kategoriseres for å være en del av «Fensfjordbassenget». Totalt har vi definert 163 selskaper som en del av nevnt område.

Fordeling av selskaper:

- ▶ Mongstad (basert på liste fra oppdragsgiver): 102 selskaper
- ▶ Skipavika (postnr: 5977): 9 selskaper
- ▶ Sløvåg (postnr: 5960): 52 selskaper

Totalt har vi identifisert 100 selskaper i Fensfjordbassenget som har fra 1 til flere sysselsatte.

Definisjon av næringene

I vår definisjon består Nordhordland av 12 hovednæringer, hver med et antall undernæringer. Antallet næringer er noe redusert sammenlignet med Vestlandsscenarioene 2020. Offentlig sektor er ikke inkludert i denne analysen. I tillegg har prosessindustri blitt lagt inn i industri, og verftsindustrien har blitt lagt inn i maritim næring. Næringsinndelingen tar utgangspunkt i NACE-standarden for næringsklassifisering, som benyttes av Statistisk sentralbyrå (SSB) og internasjonale statistikkbyråer.

NACE-klassifisering som underlag muliggjør aggregering av næringene for både kommuner, fylker og landsdeler, samt gjør det mulig å knytte sammen kilder som Oxford Economics, Statistisk Sentralbyrå (SSB), NAV og Proff. En kjent begrensning ved denne tilnærmingen til næringsklassifisering er at den ikke nødvendigvis best belyser sammensetningen i næringslivet, og ikke fanger opp sammenhengende verdikjeder.

Vår næringsinndeling er spesifisert som grupperinger av NACE-klassifiseringer på detaljert nivå (femsiffer). Vi har tatt utgangspunkt i næringsinndelingen fra rapporten 18-2019, «Næringsstruktur i Hordaland og Sogn og Fjordane», samt rapporten 34-2018, «Nøkkeltall Vestlandet 2003-2017», begge fra «Samfunnsøkonomisk Analyse». Dette gjelder for følgende næringer: marin, fornybar energi, olje og gass, maritim, verftsindustri, reiseliv og medienæringen, inkludert deres delnæringer. Vi har gjort korrigeringer både på NACE-kode nivå, samt korrigeringer for enkelte større selskaper, etter vår kjennskap til det regionale næringsliv. I tillegg har vi slått sammen en del av delnæringene innad i en del hovednæringer.

Næringsinndelingen i denne analysen skiller seg fra næringsinndelingen som ble benyttet i Vestlandsscenarioene ved at prosessindustri er lagt inn i industri, verftsindustri er lagt inn i maritim, og offentlig sektor er ekskludert fra analysen. Vi har også flyttet noen delnæringer som tidligere lå i offentlig sektor inn i tjenesteyting.

Et fåtall selskaper har oppgitt NACE-kode 00.000, og ekskluderes fra næringsanalysene, da de ikke kan mappes mot noen konkret næringstype. Ingen av disse selskapene har noen sysselsatteforhold, og er heller ikke av en regnskapsmessig størrelse som gir noe utslag for analysen.

Definerte hovednæringer

Olje og gass

Hovednæringen består i stor grad av næringer knyttet til utvinning og produksjon av olje og gass, samt tilhørende distribusjon- og tjenestenæring. Bygging av plattformer og skip er underlagt hovednæringen verftsindustri. Næringen er svært viktig for Vestland sin sysselsetting og verdiskapning.

Definerte delnæringer:

- Utvinning
- Distribusjon
- Utstyrslleverandør
- Tjenesteleverandør

Fornybar energi

Hovednæringen fornybar energi omfatter både produksjon og distribusjon av energi fra vann-, sol- og vindkraft, samt naturgass og øvrig produksjon av elektrisitet. Næringen er i sterk vekst og en viktig del av den grønne omstillingen.

Definerte delnæringer:

- Produksjon
- Distribusjon
- Tjenesteleverandør

Marin

Næringen omfatter verdikjeden for havbasert matproduksjon. Dette inkluderer både fiske, havbruk og næringsmiddelindustrien knyttet til havbruk. Marin næring er en viktig del av både nåværende og fremtidig verdiskapningen på Vestland.

Definerte delnæringer:

- Fiske
- Oppdrett
- Tjenesteleverandør

Bygg og anlegg

Bygg og anlegg er definert som en egen hovednæring basert på dens viktighet knyttet til sysselsetting i fylket.

Definerte delnæringer:

- Oppføring av bygninger
- Anleggsvirksomhet
- Spes. bygge- og anleggsvirksomhet

Maritim

Maritim næring omfatter transport, lagring og sjøfart, samt redningstjenester, slepebåter, drift av havn og kaianlegg, samt skipsmegling. Denne maritime sektoren er en viktig del av næringslivet på Vestland og verdiskapningen på Vestland innenfor næringen utgjør nærmere 30% av total verdiskapning i landet.

Definerte delnæringer:

- Utstyrslleverandører
- Rederi
- Tjenesteleverandør

Reiseliv

Næringen omfatter tradisjonelle deler av reiselivsnæringen, fra opplevelser og transport til overnatting og servering. Næringen har de siste årene vært i sterk vekst både globalt og nasjonalt.

Definerte delnæringer:

- Transport
- Overnatting
- Servering
- Formidling
- Aktiviteter og kultur

Definerte hovednæringer

Varehandel

Hovednæringen varehandel kan fordeles i de tre delnæringer; detaljhandel (unntatt motorvogner), agentur- og engroshandel og kjøretøyreparasjoner og -handel. Total verdiskaping i 2018 for næringen var 16,4 milliarder. Med bakgrunn i verdiskaping er de største bedriftene innen varehandel i Vestland; Framo AS, Asko Vest AS og Coop Hordaland AS.

Definerte delnæringer:

- Detaljhandel
- Agentur- og engroshandel
- Kjøretøyreparasjoner og -handel

Jordbruk og skogbruk

Næringen er en viktig del av lokalt næringsliv i den indre del av fylket. I tillegg ble det vedtatt i 2016 av gamle Sogn og Fjordane fylkeskommune at næringen skulle inkluderes som et av satsningsområdene for fylkeskommunen.

Definerte delnæringer:

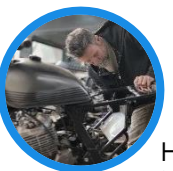
- Jordbruk og tilhørende tjenester
- Skogbruk og tilhørende tjenester

Industri

Næringene definert som «Industri» i vår rapport inkluderer næringsmiddel, drikkevare-, tekstil-, maskin- og bekledningsindustri, samt data og elektronisk og elektroteknisk industri.

Industri som er direkte knyttet til en av de andre hovednæringen eksempelvis metallindustri vil være plassert under tilhørende hovednæring i dette eksempelet under Prosessindustri.

Tjenesteyting

Hovednæringen tjenesteyting kan brytes ned i 33 delnæringer. Av disse er de største delnæringene (målt i verdiskaping) arbeidskrafttjenester, hovedkontortjenester og adm. rådgivning, juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting, samt IT-tjenester. Offentlig tjenesteyting som helse- og omsorgstjenester er ikke inkludert i denne næringen.

Definerte delnæringer:

- Arbeidskrafttjeneste
- Hovedkontortjenester og adm. rådgivning
- Juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting
- IT-tjenester

Medienæringen

Næringen er relevant delvis grunnet at enkelte store aktører innenfor TV hovedsakelig, men også annen tilhørende støttevirksomhet er lokalisert i Bergen. I tillegg til NCE Media City klyngen.

Definisjonen av medienæringen er basert på SØA sin rapport og det arbeidet de gjorde for Hordaland fylkeskommune og Bergen kommune i 2018, hvor de definerte medienæringen basert på enkeltvirksomheter. I korthet omfatter medienæringen produksjon og formidling av nyheter og underholdning, inkludert forlagsbransjer og spillutvikling.

Bank og finans

Hovednæringen bank og finans har de siste 10 årene hatt en jevn og sterk produktivitetsutvikling med teknologiske nyvinninger som blant annet Vipps og BankID. Med bakgrunn i verdiskaping er de største bedriftene innen bank og finansnæringen i Vestland DNB Bank ASA, Handelsbanken og Sparebanken Vest.

Definerte delnæringer:

- Finansieringsvirksomhet
- Finans og forsikringshjelpetjenester
- Forsikring og pensjonskasser

Definisjon og beregning av verdiskaping og sysselsetting

Verdiskaping er definert som driftsresultat (driftsinntekter minus driftskostnader), pluss lønnskostnader og avskrivninger. Antallet sysselsatte er basert på tall fra enhetsregisteret (Brønnøysund, tall fra 2020-09-15) . En klassisk problemstilling ved fordeling av verdier på geografiske områder er hovedkontorproblematikken. Verdiskapingen i et selskap kan skje i geografisk distribuerte datterselskaper, men regnskapstall rapporteres samlet på hovedkontoret. Vi har tatt utgangspunkt i enhetsregisteret og fordelt verdier fra hovedenheter til underenheter utfra andelen av det totale antallet sysselsatte registrert på underenheten. I tallgrunnlaget for denne rapporten har vi brukt regnskap fra Vestland, Møre og Romsdal, Rogaland, Oslo og Bærum men vår database inneholder ennå ikke regnskap fra øvrige regioner i Norge. Fordelingen av verdier har blitt gjort fra hovedenheter i disse regionene til underenheter i hele landet. Verdiskaping i underenheter geografisk lokalisert i Nordhordland med hovedkontor i en annen region enn disse er ikke blitt medregnet i denne rapporten. Verdier fra hovedkontorer i Nordhordland er dog fordelt ut til eventuelle datterselskaper i hele Norge. Konsekvensen av dette er at den totale verdiskapingen kan bli noe lavere enn den ville vært med et komplett datagrunnlag. Verdiskapingen i store enkeltstående selskaper med hovedkontor i Nordhordland kan også se lavere ut enn forventet hvis de har datterselskaper i andre regioner, da vi kun medregner verdiskaping fra enheter som er lokalisert i Nordhordland.

For å hente ut regnskapstall for relevante hovedenheter utenfor Nordhordland for årene 2016, 2017 og 2019 har vi tatt utgangspunkt i de hovedenhetene som hadde hovedkontor utenfor Nordhordland i datagrunnlaget vårt for 2018, og hentet ut regnskapstall for disse selskapene for 2016, 2017 og 2019. Det er derfor mulig at noen hovedkontorenheter og fordelte regnskapstall vil mangle, dersom hovedkontoret ikke fantes i 2018-tallene, eller var lokalisert utenfor Vestland, Møre og Romsdal, Rogaland, Oslo eller Bærum.

Enhetsregisteret oppdateres månedlig, og kun nyeste versjon er tilgjengelig. Registertallene for sysselsatte som brukes for å fordele ut verdier fra hovedkontorer ble hentet 15. september 2020. En implikasjon av dette er at dersom en underenhets andel av selskapets sysselsatte er ulik for regnskapsårene som analyseres, vil ikke denne variasjonen fanges opp. Således kan noen selskaper få tilskrevet høyere eller lavere regnskapsverdier enn de skulle hatt i ulike år. Dette vil dog kun få betydning for et fåtall av selskaper, da ca 95 % kun har en underenhet. Videre vil det kun få implikasjoner dersom enhetens andel av de sysselsatte faktisk har endret seg over tid.

Fordeling av regnskapsverdier basert på antall sysselsatte i ulike avdelinger antar at verdiskapingen per sysselsatte er lik i selskapets ulike avdelinger. Dette vil ofte stemme forholdsvis bra, men i noen tilfeller kan dette bli feil, spesielt i kapitalintensive industrier. Innen vannkraftproduksjon kan slik hovedkontorfordeling gi underlige utslag, da det er betydelig færre sysselsatte på noen kraftverk enn andre, til tross for at energiproduksjonen - og dermed reell verdiskaping - er forholdsvis lik.

Framskrivning av verdiskapning og sysselsetting

I framskrivningen av verdiskapning og sysselsetting har vi tatt utgangspunkt i estimater for næringsvekst fra Oxford Economics. Makroøkonomiske modeller som den fra Oxford Economics bruker i framskrivinger brutto merverdi (Gross Value Added, GVA) i reelle størrelser, og prisene holdes faste fra et gitt referanseår, i vårt tilfelle 2019. GVA er et mål på den faktiske produksjonen og bidraget til bruttonasjonalproduktet fra et selskap eller en næring. Siden det er snakk om reelle størrelser, tar ikke scenarioene høyde for prisendringer, som antas å variere og jevnes ut over tid.

Med utgangspunkt i den beregnede verdiskapningen i 2019 er verdiskapningen frem mot 2025 framskrevet gjennom Oxford Economics prognostiserte utvikling per næring i Norge (estimater fra 4-7 desember, 2020). De tre scenarioene «Framskrevet», «Foretrukket» og «Uønsket» er henholdsvis basert på Oxford Economics framskrivning av vekst i tre scenarioer for økonomisk utvikling, hvert med ulike antakelser om koronapandemiens utvikling: «Baseline», «Rapid upturn» og «Second Wave». Oxford Economics definerer de ulike scenarioene slik:

- ▶ I «Rapid Upturn»-scenarioet vil vaksinegjennombrudd bidra til å sikre innhentingen på kort tid, og sikre at vi unngår permanente økonomiske arr.
- ▶ I «Baseline»-scenarioet hindrer sosial distansering økonomisk aktivitet frem til midten av 2021, før restriksjonene i større grad slippes opp.
- ▶ I «Second Wave»-scenarioet får vi videre smittebølger som resulterer i en global lockdown tidlig i 2021, økt risikoaversjon blant investorer og konsumenter, og redusert vekst.

Sysselsetting blir påvirket av en rekke faktorer. Til grunn for framskrivning av sysselsetting har vi lagt realvekst i volumet av produserte varer og tjenester (verdiskapingsvekst) per næring, og beregner endringen i sysselsatte med utgangspunkt i verdiskapning per sysselsatte i de ulike næringene. Frem mot 2025 har vi valgt å legge til grunn en årlig produktivitsvekst på 1 %. Produktivitsveksten er ofte sprangvis, men fremkommer i modellene som kontinuerlig jevn vekst.

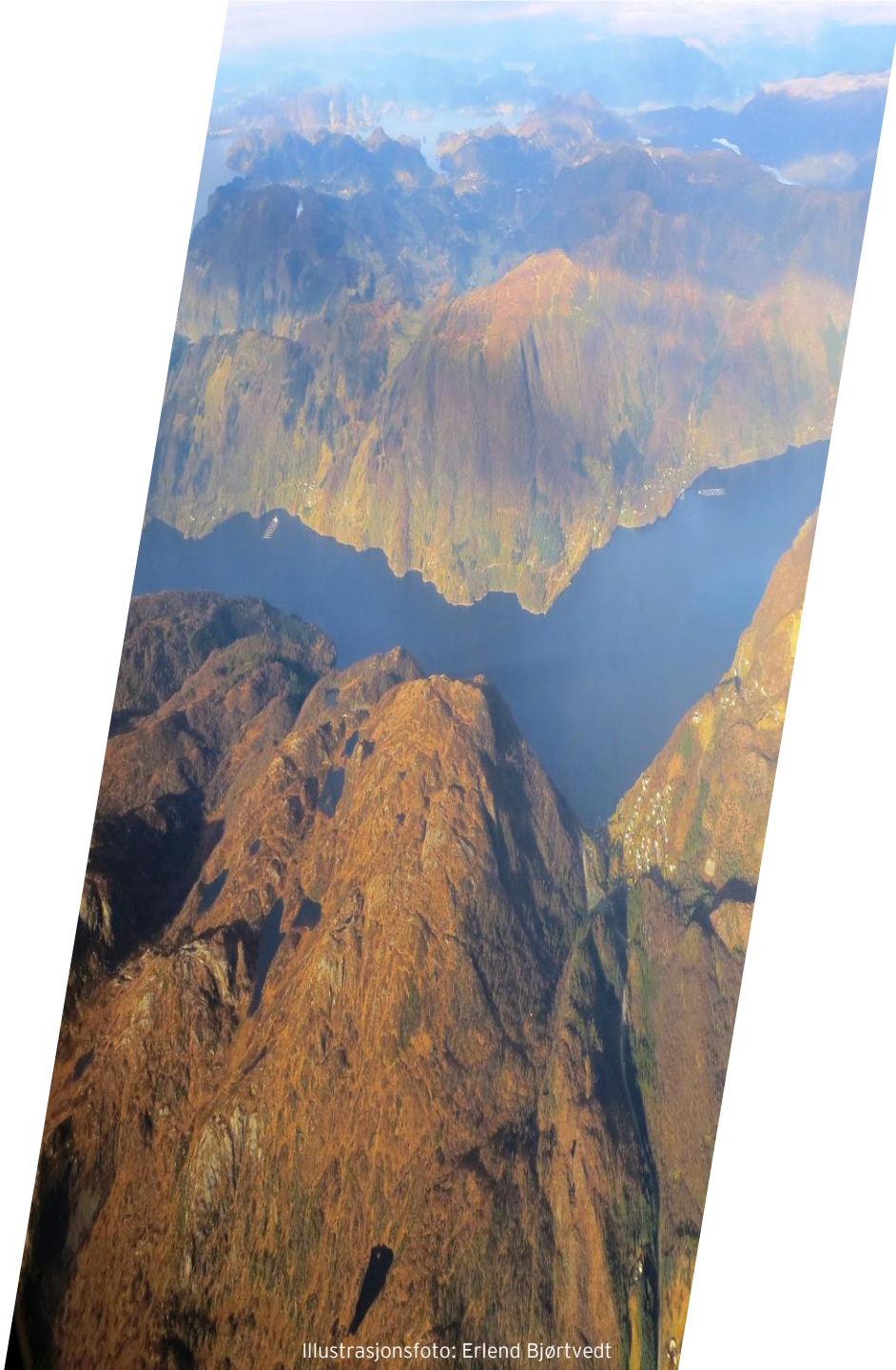
I scenarioene for foretrukket og uønsket fremtid har vi også inkorporert mulighetene og truslene vi har identifisert når vi estimerer verdiskapning og sysselsetting. Dette har vi gjort ved å kvantifisere estimater for direkte og indirekte verdiskapnings- og sysselsettingsvirkninger knyttet til identifiserte muligheter og trusler.

Direkte virkninger:

Med utgangspunkt i de konkrete forretningsmulighetene vi identifiserte i ulike næringer har vi korrigert sysselsettingen og verdiskapningen i disse næringene slik at mulighetene tas høyde for. Sysselsettingsutviklingen har blitt økt i tråd med anslått direkte arbeidsplassvekst knyttet til mulighetene. Verdiskapningen har på sin side blitt oppjustert med utgangspunkt i anslått arbeidsplassvekst multiplisert med beregnet verdiskapning per sysselsatte i de berørte næringene. På tilsvarende vis har vi i nedsidescenarioet nedjustert sysselsettingen og verdiskapningen basert på identifiserte trusler.

Indirekte virkninger:

Vi har også inkorporert ringvirkningene av muligheter og trusler i analysen. Ringvirkningene av identifiserte muligheter er estimert med en faktor på 2,4, og identifiserte trusler med en faktor på 1,8. Det vil si at hver direkte arbeidsplass som er skapt i tilknytning til identifiserte muligheter også antas å føre til 1,4 indirekte arbeidsplasser, mens hver tapte arbeidsplass knyttet til trusler fører til 0,8 tapte arbeidsplasser i ringvirkningsnæringene. En økning/reduksjon i ringvirkningsnæringenes sysselsetting virker selvsagt også inn på ringvirkningsnæringenes verdiskapning, og beregnes ved hjelp av sysselsettingsendring multiplisert med verdiskapning per sysselsatte, på samme måte som direkte utvikling. Ringvirkningsnæringene er definert som bygg, anlegg og eiendom, industri, reiseliv, tjenesteyting og varehandel, og er vektet ulikt.

Illustrasjonsfoto: Erlend Bjørtvedt

5

Vedlegg

Metode

Referanseliste

Appendiks

Tilbake til kapitteloversikt

Referanseliste

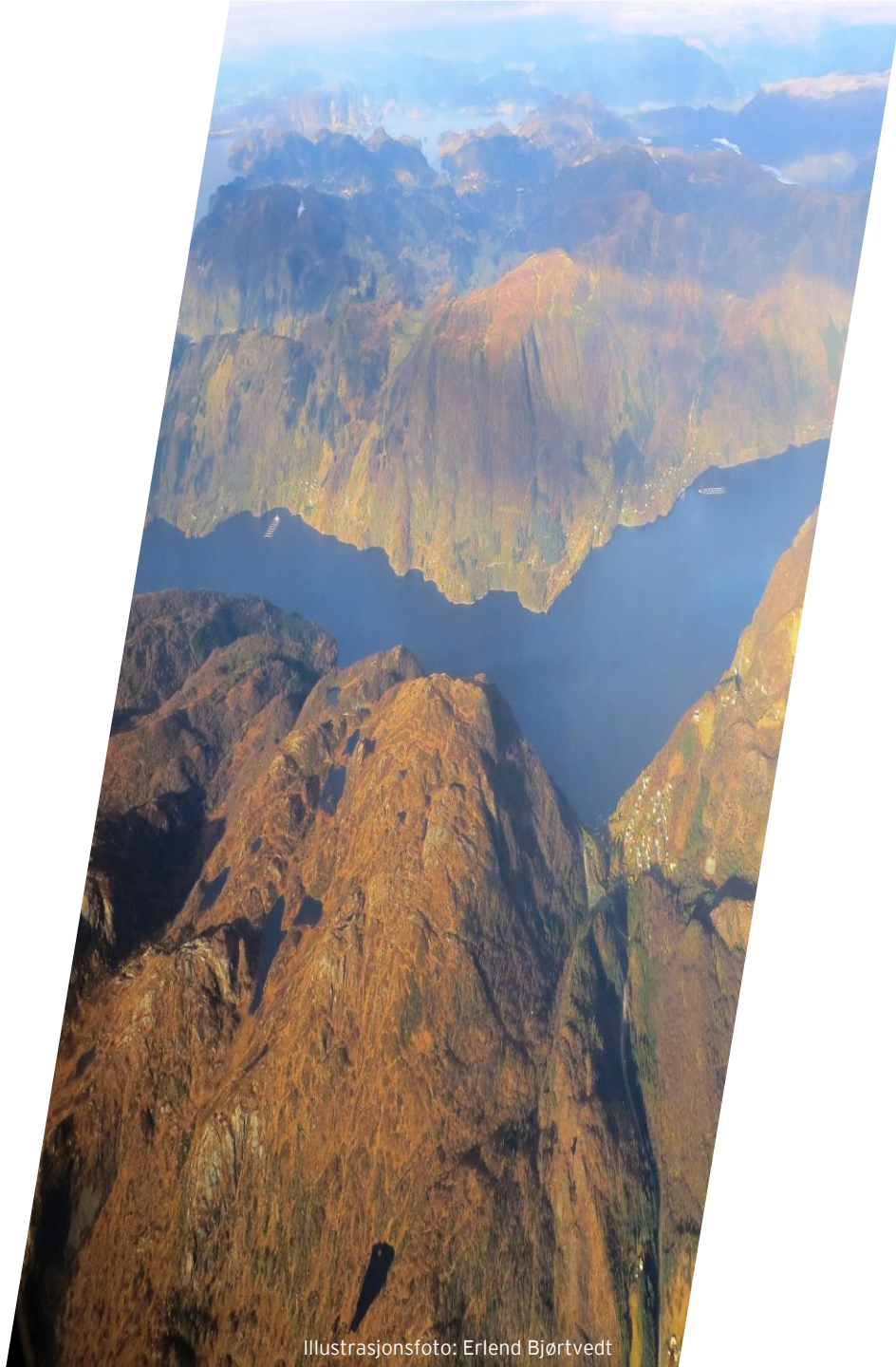
Alver Kommune	Smart vekst i Alver	NIBIO	Verdiskaping i Landbruk Og Landbruksbasert Verksemd i Hordaland Og Sogn Og Fjordane (2018)
BKK	Årsrapport 2019	NHO	Stort potensial for flere eksportnæringer (2020)
Bloomberg NEF	Energy Transition Investment Trends	NHO	Kommune-NM
DNB	DNB Ringvirkninger	Norsk olje og gass	Investeringsanalyse for norsk sokkel 2020-2024 (2019)
European Commission	What Is the European Green Deal ? (2019)	Regjeringen	Perspektivmeldingen 2017 (2017)
EY	Tempo på grønn omstilling i norsk næringsliv (2019)	Regjeringen	Meld. St. 1 (2019-2020)
EY	Vestlandsscenarioene 2020	Regjeringen	Perspektivmeldingen 2021
EY	Greenspot Mongstad - Summary Business Plan	Sintef	Nye Muligheter for Verdiskaping i Norge (2019)
EY	EY Megatrends (2020)	Sogn og Fjordane Fylkeskommune	Sårbarhetsindeks for Næringslivet (2019)
Hordaland Fylkeskommune	Nordhordland: Regionalt Kunnskapsgrunnlag - Kompetanse og Arbeidskraft	SSB	Ringvirkninger av petroleumsnæringen i norsk økonomi
Menon Economics	Omstilling i Petroleumssektoren (2020)	SØA	Verdikjeder i Norge (2020)
Menon Economics	COVID-19-Situasjonens Konsekvenser for Industribedrifter, Varehandelen Og Reiselivsnæringen (2020)	SØA	Nøkkeltall Vestlandet 2003-2017 (2018)
Menon Economics	Klimaomstilling i Norsk Næringsliv (2019)	SØA	Næringsstruktur i Hordaland Og Sogn Og Fjordane (2019)
Menon Economics	Regional effekt av korona for norsk eksportrettet næringsliv	Telemarksforskning	Næringsattraktivitet (2020)
Menon Economics	Tjenestenæringene i Norge mot 2050 (2019)	Vestland Fylkeskommune	Nullpunktsanalyse for Osterøy - næring, arbeid og kompetanse (2020)
Menon Economics	Vestlandsmeldingen 2020		
NAV Vestland	Visualiseringer om arbeidsmarkedet i NAV Vestland		

Liste over aktører vi har intervjuet

Hogne Haugsdal	Alver kommune
Anne-Lise Wilkensen	NAV Nordhordland
Per Lerøy	Austrheim Kommune
Baste Tveito	Nordhordland Næringslag
Børge Brundtland	Industriutvikling Vest
Jan-Dagfinn Lund	CCB Mongstad
Gjermund Hagesæter	Fedje Kommune
Ragnhild Undertun	Gulen og Masfjorden Utvikling
Ingvild Hjelmtveit	Osterøy kommune
Svein Helge Hofslundsengen	Masfjorden kommune
Jo Tømmerbakke	Modalen kommune
Ivar Johannessen	Mongstad Tavleteknikk
Nils Fredrik Fjærvik	Industriutvikling Vest
Astrid Tveiten, Alwyn Lewis	Norlender
Richard Sulen	Framo Flatøy
Lars Hellandsjø	Skipavika Næringspark
Margunn Minne, Merete Yndestad, Morten Birkeland	Sparebanken Vest
Atle Fasteland	Vaksdal Kommune
Irene Wergeland	Wergeland gruppen

Referansegruppen

Hogne Haugsdal	Alver kommune
Baste Tveito	Nordhordland Næringslag
Sondre Sognnes Haugen	Alver Kommune
Rune Heradstveit	Nordhordland Regionråd

Illustrasjonsfoto: Erlend Bjørtvedt

5

Vedlegg

Metode

Referanseliste

Appendiks

Tilbake til kapitteloversikt

Har Nordhordland kraft nok til å realisere Nordhordland 2.0 versjonen?

SWOT-en

Styrker

«Interne faktorer»

- Nordhordland har en sterk base økonomisk og sysselsetting som har vist seg relativt motstandsdyktig gjennom 2020.
- Regionen er strategisk posisjonert for hav møter land industriene.
- Vi er små nok til at vi kan få til nødvendig samhandling på tvers av regionen, næringsliv og virkemiddelapparatet.
- Vi har ledig areal - den nye grønne industrien må ha en plass å være - vi kan få til ny industri med våre industriparken uten at det medfører unødvendige inngrep i natur.
- Vi har en stor ressursbase for å skalere sirkulære forretningsmodeller (CO2, varmtvann, avfall, m.m.)
- Regionen har infrastruktur og store selskaper som kan være lokomotiv for industrielle symbioser og skalering av piloter.
- En av få regioner med garantert lærlingeplass.

Svakheter

- Vi har hatt det for godt og «sense of urgency» er lav.
- Ensidig næringsstruktur og liten grad av store nyetableringer de siste ti årene.
- Regionens muligheter er underkommunisert som en bo- og arbeidsmarkedsregion, spesielt mot Bergen. Medfører at vi har mangel på kvalifisert arbeidskraft.
- Vi har en kulturutfordring med vinn-vinn-allianser på tvers av kommunegrensene, verdikjedene og academia, og bedriftene har tradisjon for intern inkrementell innovasjon.
- Innovasjon og re-industrialisering krever helt nye løsninger og tett samarbeid med forskningsmiljøene. Få av bedriftene har erfaring med samarbeid med forskningsmiljøene.
- Industriefokus på produksjon og logistikk, i mindre grad teknologiorientert.

Muligheter

«Eksterne faktorer»

- Vi har alle muligheter for å skape ny vekst. Av alle kartlagte muligheter i Nordhordland som vi i Norge skal leve av fremover har Nordhordland naturlige konkurransefortrinn i de aller fleste.
- Godt posisjonert for å ta en stor del av verdiskapningen i marin næring.
- Vi har alle forutsetninger for å ta en ledende posisjon som teknologiekseportør i flere næringer gjennom å sikre teknologioverføring fra olje og gass bransjen til flere verdikjeder i industriene mellom «hav og land».
- De nye industriene vil fortsatt ha behov for industriell kompetanse og logistikk innen alle tjenester og vil medføre store investeringer som igjen gir ringvirkninger til bygg og anlegg, m.m.

Trusler

- Andre regioner står mer samlet og fremstår som mer attraktive for nyetableringer
- Begrenset nettkapasitet i store deler av regionen og 70 % av de identifiserte prosjektene i regionen er innenfor kraftkrevende industri, forseres ikke denne barrieren vil vi ikke klare å realisere de mulighetene vi har.
- Nye grønne verdikjeder som skal etableres er ofte avhengig av et hjemmemarked for «proof of concept» - hjemmemarkedet er flere tilfeller usikkert.
- «The race is on» - tar vi ikke riktige beslutninger på kort sikt om hva vi skal satse på og hvordan, taper vi konkurransen både nasjonalt og internasjonalt.

Grønn konkurransekraft arbeider med å identifisere og kartlegge regionens industrimuligheter innen fire sentrale verdikjeder for grønn vekst

Prosjektet Grønn Konkurransekraft ledet av Industriutvikling Vest har gjennomført en kartleggingsfase der NORCE har laget et mulighetsstudie på Sirkulær økonomi for Nordhordlandsregionen. Prosjektet er nå (februar 2021) på oppløpet av en idemyldringsfase, hvor de blant annet har intervjuet bedrifter i regionen for å kartlegge hvordan de ser for seg å ta en mulig posisjon i det grønne skiftet innen verdistrømmene for plast, bioavfall, anleggsmasser og maritimt metall. Under følger en foreløpig oppsummering av funn.

	Beskrivelse av mulighet	Hvor i Nordhordland	Forutsetninger
Maritimt metall	Utvikling av en grønn og sirkulærøkonomisk verdikjede knyttet til metall (primært ferrostål) fra oljeinstallasjoner og skip som skal dekommisjoneres/hugges. Resirkulering er aktuelt, men først og fremst mulighetene for gjenbruk og oppsirkulering.	Mongstad og spesielt Sløvåg-området har særlig gode forutsetninger for å utvikle, ikke bare en dekommisjoneringsindustri, men også en oppsirkuleringsindustri.	- Dypvannskai. - Usjenert areal - Industriell infrastruktur
Anleggsmasser	Gjenbruk av asfalt, betong, tegl, stein, grus og finstoff er ikke utviklet i nevneverdig skala i regionen. Gjenbrukte anleggsmasser kan sees i sammenheng med flere prosjekter i regionen, herunder ny veibygging og utvikling av nytt næringsareal.	En spesifikk bedrift i Nordhordland jobber mot en trinnvis utvikling av en virksomhet i lignende Velde i Sandnes.	• Større investeringer. • Samarbeid mellom små og mellomstore anleggsentreprenører.
Plast	Vestland er en «mørk» flekk på kartet når det gjelder gjenvinningsanlegg for plast. En viktig driver er EU's nye gjenvinningskrav som pålegges medlemsstatene og trenden går mot mer regional (ift. internasjonal og nasjonal) behandling av plast (avfallsprodukter generelt).	Nordhordland kan ta en posisjon her. Vi har plastproduserende industri (Plastinvent AS) som kan kjøpe høyverdig granulat som råstoff i sin produksjon av termoplastprodukter, og vi kan utvikle innsamlings- og logistikk-løsninger i samarbeid med NGIR.	• Samarbeid på tvers av verdikjeden.
Fiskeslam	Fosfor- og nitrogenrikt slam kan utvikles til særlig gode gjødsel- og jordforbedringsprodukter gjennom nye modulære pyrolyseanlegg i ulik skala. Regionen er rik på oppdrettsanlegg og relatert industri, sammen med et sterk forsknings- og utdanningsmiljø i Bergen. Her kan det ligge et betydelig potensial for en virksomhet som satser på foredling av gjødsel- og jordforbedringsprodukter fra halvfabrikata fiskeslam.	Lerøy sammen med RagnSells Havbruk, AquaPro og LiftUp i regionen har utviklet og igangsatt oppsamling av fiskeslam fra åpne merder.	• Nærhet til oppdrettsnæringen. • Nærhet og tett samarbeid mellom næringen, forskning- og utdanningsinstitusjoner.

For spørsmål om rapporten, vennligst kontakt

Vegard Sjursen - Prosjektleder

E-post: vegard.r.sjursen@no.ey.com

Mobil: +47 997 66 782

Maren Kamlund - Analyseansvarlig

E-post: maren.kamlund@no.ey.com

Mobil: +47 916 04 281

Endre S. Evensen - Analytiker

E-post: endre.sando.evensen@no.ey.com

Mobil: +47 413 73 722

Maria B. Helsingreen
Partner, Consulting Bergen

E-post: maria.b.helsingreen@no.ey.com

Mobil: +47 957 42 213

EY | Assurance | Tax | Transactions | Consulting

About EY

EY is a global leader in assurance, tax, transaction and advisory services. The insights and quality services we deliver help build trust and confidence in the capital markets and in economies the world over. We develop outstanding leaders who team to deliver on our promises to all of our stakeholders. In so doing, we play a critical role in building a better working world for our people, for our clients and for our communities.

EY refers to the global organization, and may refer to one or more, of the member firms of Ernst & Young Global Limited, each of which is a separate legal entity. Ernst & Young Global Limited, a UK company limited by guarantee, does not provide services to clients. For more information about our organization, please visit ey.com.

Ernst & Young LLP is a client-serving member firm of Ernst & Young Global Limited operating in the US.

© 2021 Ernst & Young LLP.
All Rights Reserved.

The report has been constructed based on information current, as of February 26th 2021. Since this date, material events may have occurred since completion which are not reflected in the report. It must also be considered that within the project scope it is not possible to include all relevant measures or details in the study. We have taken reasonable care to verify the information. The report is only for general guidance and information purposes. It should under no circumstances be used for financial and investments decisions. We disclaim all responsibility to any other party for any loss or liability that the other party may suffer or incur arising from or relating to or in any way connected with the contents of our report, the provision of our report to the other party or the reliance upon our report by the other party. This report (or any part of it) may not be copied or otherwise reproduced except with the written consent of EY.